

Det är i dag den 31 mars 1983, skärtorsdag. Det är slaskigt ute, det har snöat på förmiddagen. Dom talade på radion om påskkärningar och jag tänkte då på mitt minne från barndomen. Jag låg hos min mamma, bakom ryggen, i sängen i kammaren. Jag vaknade på morgonen med att min syster Tora kom in i rummet, drog upp rullgardinen och tittade upp mot himlen. Titta, påskkärningar, ropade hon. Jag rusade upp för att också titta, men jag såg inga. Jag var både arg och lessen för att jag inte kunde se dem. Både Tora och min mamma såg dem ju. Tora lurade mej många gånger. Hon var ju sex år äldre och måste jämt ta hand om mej och försökte väl därför hitta på något roligt ibland. Hennes kusin Märta och Tora (ja Märta var ju också min kusin) var alltid tillsamman och många gånger måste dom också släpa mej med. Dom hade ju sina små äventyr och ville ibland vara för sig själva. Jag minna att dom bildade en klubb, fyra flickor, dom hade sammanträde i kammaren hemma och dom hade en riktig ordförandeklubba, var dom hade fått tag i den vet jag inte. Dom ville förstås vara ifröd men jag var så nyfiken så jag stod utanför dörren och tjuvlyssnade. Det var ju så att Tora fått passa mej sedan jag var mycket liten. Mamma, Holger och Nora måste ju vara ute med min pappa och hjälpa till. Vi hade ju gård och ladugård med både kor, getter, får, gris, höns och häst. Vi kardade, spann och vävde, men vi vävde aldrig med eget garn, utan av garnet stickades sockar, svart/vita, till alla, och även strumpor, grå, till karlarna och långstrumpor till oss flickor. Det var ruskiga strumpor, dom trängde upp vid låren, dom var ju fastsatta med strumpeband från livstycket. Det var alltid en bar kant mellan strumpan och byxorna, men hade inte långbyxor på den tiden, i varje fall inte jag. På kvällen var det så skönt när man äntligen fick ta av dessa strumpor, dom kliade väldigt när det var varmt inne och man satt nära den svarta järnspisen. På tala om att klä av sig så minns jag att jag ett tag fått löss. Mamma satt och gick igenom linnet på kvällen när jag gått och lagt mej. Jag minns en gång på skolan när jag stod framme vid katedern att en grabb stod framför mej och på hans hals krälade en lus upp mot hårfästet i nacken. Detta var inte så märkvärdigt. Jag var på barnkoloni en sommar och där fick flera stycken gå med omlindade huvuden i flera dagar. Jag tror att dom hade oljats in i håret för att bli av med lössen. Långa tider låg jag hos pappa i högsängen i köket. Mina äldre syskon låg i soffan. Sedan vi fått ett rum på övre våningen flyttade mina syskon upp, Mamma flyttade då till soffan, men jag låg fortfarande hos min far. När rummet var klart där uppe kom det en man och monterade in elektriskt ljus. Då tyckte elektrikern, Kalle Ytfeldt, att lampan skulle sitta bakom Holgers säng så att han kunde läsa bra. Mina systrar var så arga för att han skulle ha lyse vid sängen och inte dom. Men så var det. Pojkarna var alltid för mer än flickorna. Lampan hamnade i alla fall mitt i taket. Att ha extra sänglampor var det inte tal om på den tiden.

Min bror fick jobba hårt, ja även Nora fick gå i hårt arbete och min syster Tora var getare i tre år. Tora skulle visst få ^{50 kronor} en tia för sitt jobb sista sommaren. Det var så att hon även vallade grannens kor och getter. Pappa gick till grannen, sin syster Karolina och hennes man Alexander, och hämtade pengarna. Tora fick dom aldrig. Om jag inte minns fel så skulle något köpas till tröskverket. Hon, Tora alltså, var lessen och mamma arg. Det var ju Toras pengar. Holger fick heller aldrig några pengar att röra sig med. Jag har ett starkt minne från den tiden. Min pappa och min mamma och jag var på väg hem från fäbodstugan. Vi gick just den steniga vägen nerför berget när mamma säger till pappa: Du skulle väl kunna ge Holger en slant någon gång, Han vill ju vara ute med andra på dans och kan behöva ha en krona. Då svarar min pappa: Han ske få de je ha när jeg e dö. Jag glömmer aldrig dom orden. Så blev det också. Innan pappa dog skrev han papper och sålde hela gården till Holger för sex tusen kronor. Pappa dog mitt i sommaren, på våren köpte han både radsåningsmaskin och gödselspridare, alldeles nya, så att det skulle finnas när Holger tog vid. Det var maskiner som drogs för häst, men dom var ändå dyra. Jag har för mig att dom kostade bortåt tusen kronor stycket. Det skrevs också föderådspapper. Kommunalordföranden, Ingemar Persson, var gammal, och han plockade fram gamla papper från sin mammas tid. Dessa papper var verkligen antika, men dom följdes till punkt och pricka. Där stod att mamma och pappa skulle ha två kor och skötsel av dessa och skötsel åt sig själva till död-dagar. Dom skulle ha visst kilo mjöl, potatis, morötter och så vidare av vad gården kunde ge. Det var ett verkligt föräldrat papper. Ingen annan skrev sådana föderådskontrakt. Men pappa visste att han snart skulle dö och trodde väl att Holger inte skulle gifta sig utan att mamma och han skulle bo tillsammans. Pappa dog 1940 i magkånsor. Han opererades på sommaren, vi blev nedkallade sent en kväll till Östersund för läkarna trodde att det var slutet, men han klarade upp det hela. Han kom hem och över vintern gick han upp i vikt och var väldigt pigg. Frampå vårsidan, när mamma och pappa gick en sista sväng till ladugården på kvällen, råkade han trampa ner i ett hål på "fjösbottnen". Han sträckte sig väldigt och efter det började han få ont igen. Han var väldigt mager när han dog den 28 juni ¹⁹⁴⁰. Hela dagen var mamma och jag i stugan och arbetade, jag minns att vi strök och manglade tvätt. Han var då så klar och påminde om att brandsprutan borde laddas. Den hängde alltid i hörnet invid dörren i köket. Det var en liten röd brandspruta. På kvällen när jag gick och la mej gick jag bakom hans huvud och strök honom över håret, men sa inget. Det var mitt sätt att säga adjö. Man talade inte om döden på den tiden så jag kunde inget säga. Samma kväll kom hans brorson Kalle och talade om att brodern Jöns var död. Jaså, var allt som pappa svarade.

Jag vaknade på natten, jag låg då på övre våningen i ett litet rum. Jag tyckte jag hörde röster så jag steg upp och lyssnade. Men så trodde jag att det bara var en fluga som surrade så jag la mej och sov igen. På morgonen när jag kom ner för trappan såg jag att sängen i köket var tom. Dörren till salen var öppen och där låg pappa död. Jag har för mej att dom hade lagt femöringar på hans ögonlock för att hålla ögonen stängda, men kanske minns jag fel. När jag kom till bryggstugan, vi bodde ju alltid där på somrarna, var bara getaren inne. Mamma och Holger hade gått till sommarlagårn. Getaren hette Holger Engström. Jag berättade att pappa var död. Vi tyckte båda att "han var ändå så gammal". Pappa hade fyllt 60 år i oktober 1939. Han fick då en käpp med silverkrycka av oss barn. Jag hade väl inga pengar, men mina svågrar Birger och Rune var nog med och skramlade. Jag var 14 år när pappa dog, men fyllde 15 före begravningen och jag fick mitt första armbandsur. Det var en klocka av gulddoublé, som mamma skrivit efter i en katalog, äkta schweiziskt ankarverk för 15:50. Jag hade den klockan i flera år och när jag gick på skola i Mariannelund gick jag till urmakaren med den för jag hade råkat få vatten i den. Han tyckte det var allt idéatt laga den för "det ser ut att vara en fin klocka", sa han. Jag tog med den hem igen. Brydde mej inte om att laga den. Pappas bror Jöns dog ju bara dagen före pappa. När pappa var sjuk kom Jöns och hälsade på. "Du lev nog int så länge nu" sa Jöns. Då var Jöns frisk och visste inte att dom skulle följas åt i graven. Vi hade utsjungning utanför hos Jöns-Anna, alldeles intill missionshuset. Harald Söderlund talade och ledde psalmsången. Där låg Jöns och pappa Mika Israel i sina kistor utan lock, till beskådande för alla. Efter utsjungningen skyndade jag mej först hem och bytte till en röd klänning, gick ut på vedbacken och letade stickor för att ^{ta} ~~lä~~ i spisen. En kusin, sömmerskan i byn hade sett mej och tyckt att det var förfärligt att jag hade gått ut i en röd klänning. På begravningen hade jag en vit klänning, men jag tror inte det var konfirmationsklänningen, Något svart hade jag väl på, kanske svarta skor. Jag målade läpparna innan jag åkte till begravningen, så underligt, det har jag nästan aldrig gjort sedan, men kanske var det just den åldern då. Själva begravningen har jag inget minne av, bara den stunden innan vi skulle sätta oss i bilarna och åka iväg. Jag var väldigt mörkrädd efter det pappa var död. Jag låg i stora köket i bryggstugan, mamma låg i "lillrummet". Jag vaknade på natten och tyckte att det skramlade av benpipor och jag vågade inte röra mig i sängen. Vi hade min systers katt den sommaren och till kattfatet med mjölk kom två stora råttor och åt. Jag trodde litet på ett liv på jorden efter detta, att anden fanns kvar hos oss, och jag inbillade mej att den ena råttan var pappa som kom på besök. Vi dödade inte dessa råttor utan dom försvann ändå.

På eftersommaren samma året skulle vi flytta till fäbodstugan. Mamma skulle vara där första veckan. Vi var nämligen där varannan vecka Palmqvistarna och vi i förhållande till antalet kor. Holger skulle också följa med upp och bära och han skulle inte komma hem på kvällen. Vi hade två kor hemma och jag var tvungen att stanna hemma. Jag sa att jag inte vågade ligga ensam och Holger sa att jag skulle inte vara "fjaskig". Dom gav sig iväg. Jag var så rädd så jag vågade inte vara inne fast att det var ljusan dag. På eftermiddagen stod jag hos korna. Dom var tjuvdrade med järnspett. Jag höll på att flytta dessa när bussen kommer till posten och en bekant stiger ur. Det var Nora som hade fått resa hem från sanatoriet för att stanna hemma. Hon skulle bo hemma och jag fick sällskap. Vad glad jag blev, hon kom som en räddande ängel. Jag vet inte vad jag annars skulle ha gjort. Kanske hade jag i tankarna att be någon kamrat ligga hos mej den natten. Vi följdes åt och mjölkade den kvällen. Jag var dålig att mjölka och Nora skrattade åt mej när kossan slog med svansen rakt i ansiktet på mej. Den kossa som Norade mjölkade alltså. Korna slog aldrig med svansen åt det håll sin mjölkerska satt, dom var verkligen kloka. En gång när jag var väldigt lessen gick jag till ladugården och grät. Kossan snövit tittade på mej med sina stora vänliga ögon och det såg ut som om hon tänkte: Varför är du lessen, kan jag inte trösta dej? Rädslan för spöken följde mej i många år. Vi separerade mjölken i vinterstugan. Jag stod där och drog separatorn. men jag vågade inte stå där med ryggen vänd mot rummet och kammardörren, utan stod baklänges så jag kunde titta hela tiden. Jag var så rädd att pappa skulle komma. På vintern efteråt satt jag ensam i kammaren och vävde. Köksdörren öppnades och en farbror i byn kom in, han var så lik pappa så jag blev alldeles stel. Han hade grå tumvantar och svart skimmelmössa precis som pappa, ja även grå bussaron. Pappa knäppte bara översta kanppen i bussaronen och det såg ut som om han flög fram när han gick, han var ofta bråttom och småsprangt. När han skulle åka till Strömsund med bussen måste han alltid ut på dass strax innan och då kom han springande och knäppte byxorna med bältet i munnen. Mamma tyckte så illa om detta för alla på bussen såg det och det såg så roligt ut. Men jag förstår honom för jag har samma nervösa besvär när jag ska någonstans eller göra något särskilt. Pappa åkte ofta till Strömsund och köpte ^{ort} rötter på apoteket. Han gjorde hästkurer. Han torkade och malde rötterna mellan två stora flata stenar och sålde medicinen, som skickades på posten i grå bleckburkar. Jag brukade få skriva rekommendationen "Giv hästen två mat-skedar varje morgon, intet vatten på två timmar efteråt". Det kom många brev långt uppifrån lappmarken på vårarna. Det var dåligt med hö och hästar-^{Kunskaps}na hade förmodligen vitaminbrist. En bra medicin var det, för dom återkom varje år. Jag tror han tog 4:50 för en enkel kur.

Våren 1940 var verkligen bekymmersam. Jag låg sjuk, svettades väldigt på nätterna, Nora och Rune låg båda på Solliden i Östersund och det var fråga om vem som skulle ta hand om deras lilla flicka. Julaftonen 1939 var dom hemma och hon var då ett halvt år gammal. Hon låg där i sin låda på soffan i köket och vi skojade med henne och drog lakanet över huvudet på henne, hon drog ner det och skrattade och hade roligt. Strax efter blev både Nora och Rune sjuka och måste resa till sanatorium. Vem skulle ta hand om lilla Inger? Mamma ville nog gärna, men jag ville inte. Jag ville inte att vi hela tiden i köket skulle ha barnkläder hängande på tork ovanför spisen. Man hade ju inte cellstoff utan det var blöjor som skulle kokas och torkas. Min kusin Märta ^{Ottosson} förbarmade sig över lillan och tog hand om henne. Mamma var och hälsade på henne en gång, men inte tror jag att jag gjorde mej besväret. Jag kunde inte med små barn och återkommer till dom tankarna senare. Lillan blev sjuk och dom åkte till Östersund med henne, hon var smittad av TBC och hon dog i maj månad i hjärnhinneinflammation. Nora sörjde ju väldigt och efteråt kan man inte förstå att hon överhuvudtaget kunde bli frisk. Nora åt inte äggmat och eftersom det var kristid så blev det väldigt dåligt och hon blev ju bättre när hon fick resa hem på sensommaren, som jag redan tidigare berättat om. När lilla Inger dog minns jag att pappa sa "tänk om det ändå varit jag som dött", han var så rädd för att behöva leva över sommaren och ^{vara fröingen} måste ligga och få liggsår i värmen, Men han klarade sig, han dog innan värmen och slättertiden kom. Denna vår var det också en del som kom och hälsade på honom. På Järvsand bodde en kvinna som brukade komma och sjunga för honom. Hon spelade gitarr och sjöng "Mitt hem är där på den andra stranden där livets timglas ej rinner ut och ej till avsked jag lyfter handen ty livets glädje tar aldrig slut". Pappa grät ibland. Jag påverkades av sången och grubblade nog en del. Jag kom för mig att jag skulle lära mig hela psalmboken utantill och började med psalm 1, vers 1, och lärde mej en vers varje morgon. I dag minns jag bara den vers 1: Upp psaltare och harpa. Det är ju sådana konstiga ordvändningar i psalmer så det förvånar mig att man kunde lära för man förstod ju inte ett dugg av vad som stod där. Men tänk så många psalmverser man lärt sig under skoltiden, Guds 10 bud och förklaringar till dessa och allt möjligt. Tänk om man fått läsa engelska i stället. Men jag återkommer till denna våren 1939. Birger var inkallad på Gotland. Han var befäl så han låg inne i flera år. Tora åkte ner. Holger skjutsade henne med häst och släde till Lövberga. Pappa och jag stod i köksfönstret och tittade när hon gav sig iväg. Hon var glad och vinkade. Hon skulle få flyga från Bromma till Gotland och allt var så spännande. Men pappa grät, han visste att det var sista gången han såg henne och jag led verkligen med honom. Jag grät säkert också.

En annan gång stod han också i köksfönstret och grät. Det var samma vår. Korna skulle släppas ut för första gången denna vår. Dom skuttade och sparkade med bakbenen och tyckte det var roligt. Men tokigast var kalvarna som aldrig tidigare varit ute. Någon måste hålla dom i svansen och hålla emot vad den kunde för kalven blev alldeles vansinnig. Det var alltid en fest varje år och man ville alltid vara med och titta, men jag stod i köksfönstret hos pappa. Han grät så tårarna trillade på kinderna. Han visste ju att allt sådant som upprepades varje vår, det skulle han inte vara med om. Jag har alltid tyckt att det varit roligt att tvätta smutsiga fötter. Jag tvättade pappas fötter en gång och torkade mellan tårna. Då sa han till Holger att "du kan väl hjälpa Tilly lite sedan" och hans stämma darrade. Sedan - det var ju när pappa var borta. Och Holger hjälpte mej också. Hösten 1941 skulle jag åka till Mariannelund och gå på Mariannelunds Praktiska skola - ett internat. Jag vågade inte åka själv. Jag skulle byta tåg i Krylbo och undrade hur mycket folk det kunde vara egentligen på stationen. Om man skulle vara tvungen att trängas och armbåga sig fram. Holger kände sig resvan. Efter pappas död tog han ledigt och reste med Tora och Birger till Gotland en vecka, det kunde han behöva. Jag mindes att han sa att han inte visste om han kunde åka för då pratar dom väl i byn att han reste för pappas pengar som han lämnat efter sig. Han åkte i alla fall och det finns ett fotografi från honom på den tiden, där är han ung och så snygg, 26 år gammal. När jag nu skulle resa skrev vi i förväg till Birgers föräldrahem och ville ligga över hos dem. Jag hade en liten väska och i den la jag en massa smörgåsar, vitt veteknäcke för det tyckte jag om, med prickekorv på. Vi skulle ju åka ett helt dygn och ingen sovvagn hade vi. Förmodligen körde oss Rune till Strömsund. Jag hade cykeln med. Vi kom där tidigt på morgonen, jag hade hängt min smörgåsväska på styrstängens och när jag steg ner från trottoaren med cykeln så gick väskan upp och alla smörgåsar ramlade på gatan. Men jag plockade upp dom och vi åt säkert upp allesamma. Det var en lång natt, ett drygt dygn. Vi kom så småningom till Ingatorp, men ingen mötte. Vi fick ta en bil till Birgers hem. Det var en smal väg med mötesplatser och jag undrade vad skyltarna M kunde betyda. Det var i mörkaste Småland och jag som trodde jag kommit ut i stora världen. När vi kom och gick där fram till huset såg vi huvuden i fönstret. Brevet jag skrivit kom inte fram förrän samma dag vi kom. Tänk så annorlunda det var än hemma och så mörkt och svart det var utanför fönstret på kvällen. Vi låg över och nästa dag följde Holger mej till Mariannelund, ända in på skolkontoret, men sedan tog han tåget hela långa vägen tillbaka. Någon bekant till smålänningarna skulle också gå i skolan så det ordnades att jag fick bo i samma hus. Kanske återkommer jag senare till denna period av mitt liv, 3 år.

Tänkte skriva något om vår fäbodstuga. Det var en lycklig barndom när jag fick vara där med mamma. En gång var jag hos min kusin Ester och just när vi kom hem till oss var mamma klar att gå till fäboden, hon stod redan med konten på ryggen och ropade ^{på} med mej om jag skulle med. Men just då hade Ester och jag något roligt på gång och jag stannade hemma. Men oj vad jag ångrade detta.] Nora skötte om hemma och jag var tvungen att tvätta fötterna varenda kväll. Jag grät och Nora var arg. Nora och jag gick inte så bra ihop, hon var nog rätt retsam och så pratade jag så högt och det fick jag alltid höra att "skrik inte". Men jag kunde inte rå för min höga röst och jag bestämde mej för att vara alldeles tyst, men detta glömde jag snart.] En gång när jag var riktigt arg på henne tog jag hennes fina gröna hemstickade jumper (som det var tofsar på) och klippte sönder den under armen. Jag klippte i sömmen under armen för jag tänkte att där går det ju ändå att laga.] Men ^{nu} till fäbodarna. Mamma tyckte om att fiska och vi var ute och metade. En getare hette Sven, vi var alla tre ute och det nappade och vi flökade ihop (som vi sa) metrevarna, men nappade gjorde det ändå, och jag tyckte det var så roligt. Jag tyckte ju också så bra om Sven.] Jag såg mamma tidigt på morgonen ibland när hon ensam rodde ut och tog hand om näten. Det kunde blåsa väldeliga och hon visste väl att blåsten tilltog under dagen så hon gav sig iväg ensam tidigt innan hon gick ut och mjölkade. Hon stod i båten och tog upp näten och efteråt har ^{ja} ~~man~~ många gånger tänkt på detta, att tänk om hon ramlat i. Hon hade ju drunknat direkt för hon kunde inte simma. Flytvästar hade vi aldrig hört talas om. Några människor fanns heller inte i närheten. På Holmbodarna bodde det några familjer, men det var säkert mer än 1 kilometer till sjön och dom hade inte hört henne skrika.] Det gick hästar på skogen och den som bodde närmast oss var hästgetaren Erhard, men det var också långt och han hade inte hört ropen.] Erhard kom på besök varje dag. Han var en filur, retsam och knepig i största allmänhet. Han berättade historier och slog ~~han~~ näven på högerknät och sa "Harda". Vi brukade härma honom med just detta. Han bodde i en liten koja som han byggt själv med stängsel omkring och han var ^{så} rädd om buskar som han tagit från byn, han hade satt syren ~~och~~ och getterna ville gärna äta upp ^{den} detta. Det är så med getter att dom älskar att stjäla. Kan dom bara stjäla, ja då äter dom allt, från snus till tidningar. Det finns många historier om getter och Erhard älskade att lura dom. Bockarna brukade han reta så dom blev ^{arg} farliga.] Både Palmqvists och vi hade getter så det var säkert 30 stycken. Vi hade två sommarladugårdar och det ^{var} jobbigt att mjölka både morgon och kväll. Mamma satt inte på en pall när hon mjölkade getterna utan satt på huk och dom stod snällt kvar för det mesta.]

Det var nycket att bära på hösten när vi skulle iväg. Ibland klövjade vi på hästryggen. Vi hängde alltså en säck på var sin sida med en rem över ryggen och hästen fick då bära det tyngsta. En gång var vi många som gick samtidigt. Mamma bar tungt och i stora backen, som vi kallade Snöhålla, ramlade hon framlänges. Hon slog sig inte men jag minns det så väl för jag tyckte så synd om henne. Hon fick ju på äldre dagar högt blodtryck och det kunde bero på allt tungt arbete hon fått vara med om. Jag skulle en gång bära mina egna skor, men redan på väg från Ursvattnet upp mot holmbodarna blev jag efter och mamma fick lov att bära skorna i handen hela vägen hem. Hon hade säkert någon hink med tjockmjölk i den andra handen. Och på ryggen ostar och mesostar. Varje dag kokades mese. Den stora svarta grytan stod på till fram på eftermiddagen innan allt kokat ihop. Det var väl också en orsak varför hon så tidigt på morgnarna var ute och tog upp näten. Hon var ju bunden av mesogrytan hela dagen sedan. Vi hade ett våffeljärn med långt skaft som stacks under grytan. Våfflorna var åttkantiga. Det gräddades våfflor nästan varje dag och när Erhard kom skulle det alltid vara våfflor och kaffe. Tora var getare även där uppe, men det var före min tid där, så jag minns inte detta, men hon har själv berättat hur hon i alla väder fick vakta korna så dom inte skulle gå och äta upp hö som var hässjat i Storvika. Jo, förresten minns jag att jag en gång fick följa med henne i skogen till Lappkojvika. Där fanns en gammal koja och vi satt uppe på taket där. På min tid i fåbodarna hade vi andra getare. En hette Kalle. Han passade inte korna så bra. Pappa skulle komma en kväll var det bestämt. Mamma och jag rodde över sjön till Båthusvika för att möta honom. Mamma sa till Kalle att om vi dröjer länge så kan du "he in korna". Pappa kom inte, vi rodde hem igen. Korna och getterna gick fortfarande ute och någon getare syntes inte till. Mamma mjölkade och stökade undan, det blev mörkt och Kalle var borta. Hon tänkte att han kanske gjort sig illa, gått upp på något kojtak och ramlat ner eller så. Det var alldeles mörkt när mamma tog mej i handen och vi gick ut och letade. Vi gick långt och hon ropade "Kalle", men inget svar. Till sist gick vi tillbaka. När jag skulle lägga mej fick jag se en lapp som låg på mesekaret. "Går hem efter skorna, kommer igen i morgon," hade han skrivit. Det var skönt att veta detta, men hade han inte kunnat lägga lappen litet mera synlig, eller sagt det tidigare så hade han fått skjuts över sjön när vi i alla fall rodde över. Dessa rop i skogen på Kalle, dom glömmar jag inte, allt var så kusligt när man trodde att han låg någonstans med bruten nacke eller brutet ben. På hans tid var det också en kviga som gick ner sig på en myr långt hemifrån. Han berättade det inte förrän kvällen. Människor hade hört hur en ko råmade hela dagen. När pappa och Holger kom dit på kvällen var kvigan död.

Det var en väldigt fin äng framför bostugan, den sluttade så fint mot sjön. Och stigen ner var så skön att gå på, mjuk och slingrig. Det stod också en lada på halva vägen. Nu är där väldigt igenvuxet. En kusin till mamma, Elisabet Näsmark, skulle komma på besök en söndag. Hon hade sitt yngsta barn med sig, Astor. Jag blev så blyg, kunde inte vara inne på hela dagen utan var ute och lekte själv. Det gick bra att leka själv. Jag hade grankottar som man satte pinnar i och det var kor. Så gjorde jag en ladugård av stenar, små grankottar var getter. Kanske hade man också en boll man kunde kasta. Jag gjorde inte mycket nytta. Jag haltade ju och dessutom var jag liten till växten och 6 år yngre än min yngsta syster så jag blev väl bortskämd förstås. Hur som helst, en gång bad mamma mej att gårner till bäcken i Storvika och tvätta spån, som hon la mese och ost på. Jag tog en liten trave och gav mej iväg. Men så fick jag höra hästbjällror. Hästarna gick på skogen på sommaren och alla hade bjällror. Jag var mycket rädd för hästarna och dom var säkert långt borta, men jag blev rädd och tog den nytvättade spånen i famnen för att springa hem. Naturligtvis snavade jag på väg över någon trädrot och ramlade i dyn och jag kom hem med spån som knappt gick att använda mera. Mamma fick gå ner med den och försöka göra den ren. Dom smälte också ister och gjorde egen kosmörja att smörja spenarna med. Mamma hade en gryta med hett ister och bad mej springa ut på marken, bäcken som vi sa, med burken, som den skulle hållas i. Jag snavade även då och skar mej på burkens kant och det blödde mycket. Detta märke har jag kvar i handen än i dag. När jag nu tittar på det så ser jag att det ligger väldigt nära blodådern och det kunde ha blivit besvärligt, så man har haft tur ibland. En gång när vi kom till bodarna så var Hildur kvar. En ko hade kalvat på natten och hon kunde inte lämna den. Annars var det vanligt att den som gick hem skulle ha skurat och tagit in löv och gräddat en tallrik våfflor så det stod klart för den som kom, sedan kunde dom mötas på väg till och från och berätta om det hänt något särskilt. En gång hade vi en ko som blev sjuk. Jag minns bara att mamma den gången fick ett slag över näsan av kons rygg och att hon sedan blev väldigt uppnäst. Hon fick säkert bräckt näsben vid det tillfället för hon hade ont länge, men alla sjukdomar skulle nonchaleras. Man var aldrig borta från skolan för att man sjuk eller förkyld, man gick i alla fall. En gång kom Frideborg på Gästis till skolan, eller var det något besök hos henne, och hon berättade att hon haft flunsan. Vi visste inte vad det var. Det talades inte om sjukdomar. När min kamrat Ebba var borta en dag och hon dagen efter säger till fröken, fru Näslund, att hon nog haft mässlingen, då hånskrattar fröken, och säger att på sin höjd röda hund. Men hela skolan fick mässling, och vi tyckte det var lagom åt fru Näslund. Hon kunde verkligen hånskratta ibland.

I dag, långfredagen den 1 april 1983, har jag varit med om en underlig händelse. Min sons sambo, Pia, fyller 25 år denna dag. Jag åkte dit i taxi med min gipsade högerfot. Där var bland andra Pias farmor och hon kom att nämna att hon 1927 - 29 jobbade på Vanförestalten här i Stockholm. Sjukhuset hette så på den tiden. Jag blev verkligen fundersam. Det var ju dom åren som jag låg där. Jag frågade om hon kände någon Syster Ebba och ~~henne minns hon mycket väl.~~ ^{det gick inte hon} Båda hade tidigare arbetat på lasarettet i Östersund och därför mindes hon henne mycket väl. När jag var liten hörde jag talas om denna syster Ebba. Jag minns också att hon var hemma hos oss en sommar och att hon skulle klippa mej, men jag var rädd och rörde mej och saxen var slö. Hur det var så klippte hon mej i örat. Jag hörde också talas om i min uppväxt att syster Ebba velat adoptera mej, eller om det möjligen var goda vänner till henne. Syster Ebba var inte gift så hon kunde ju inte ha adopterat mej. Pappa tyckte att det kunde hon, eller dom, få för jag skulle ju ändå aldrig bli riktigt bra. Men min mor sa nej, hon ville inte lämna bort mej. Mamma gjorde många resor till Stockholm med mej. Det har berättats mej att läkarna på Vanförestalten sagt att dom kunde hämta mej om två månader. Efter dessa månader gjorde sig mamma beredd att åka ner. Då kom det telegram att hon inte skulle komma. Jag hade ramlat ner från röntgenbordet och allt var "uppbrutet". Jag minns en del från denna tid. Jag minns att jag blev sövd och att jag skrek väldigt när dom satte en tratt med eter över näsan. Jag trodde ju jag skulle kvävas. Jag minns också att dom slängde till mej en tallrik med rågmjölsgröt där jag låg på mage i min säng. Men jag varken ville eller kanske kunde äta. Jag minns också att syster Ebba en gång åkte in till stan och hon hade lovat att köpa något till mej. Jag tror nästan hon kom med en nallé. Jag har också synminnen av att någon putsade fönster, ^{Kanske var det på epidemij} sjukhuset på Lidingö. Jag hamnade nämligen där så småningom. Jag hade en morbror, Wilhelm, i Norsborg. Mamma skrev till ^{hans fru Sigrid} henne och bad henne besöka mej. När hon kom såg hon att jag var döende. Jag låg i 40 graders feber och hade legat så länge. Hon gick till överläkaren och sa att nu måste något göras. När dom då klippte upp gipsen så upptäcktes att jag hade hela vänstra låret fullt med sår. Jag hade legat och kissat i gipsen och fått sårfeber. Märken syns ännu kvar efter såren. Det måste ha gjort väldigt ont. Jag var ungefär 3 år då och kunde väl inget säga. ^{Sigrid} Hon styrde om att jag blev förflyttad till ett barnsjukhus på Lidingö. Där fick jag både scharlakansfeber och difteri, men jag klarade mej. Men har ju sitt öde och jag skulle tydligen leva för att uträtta något stort. Något stort blev det aldrig, bara en liten obetydlig person med ett ganska häftigt humör och mycket missnöjd med sig själv. Inte förrän nu, vid snart 60 års ålder börjar jag finna mig till rätta i livet.

Inte förrän jag började gå var det någon som såg att det inte stod rätt till med mej. Den ordinarie barnmorskan var inte hemma när jag föddes och den gamla hade inte sett att jag hade höften ur led. När det så småningom upptäcktes åkte dom till doktorn i Strömsund. Då redan var doktor Krenzisky i tjänst. Han var jude och väldigt snäll och ömsint mot dom som hade det knapert. Han ville att jag skulle läggas in i Östersund, men dels trodde dom väl att det var bättre i Stockholm, dels har jag en gång hört nämnas att om dom åkte till Stockholm med mej, då fick dom bidrag till sjukhusvistelsen och det var pappas önskan. När min far och mor åkte ner med mej och dom lämnat mej så åkte dom taxi till stationen och taxin krockade, men dom klarade sig bra. Förmodligen var det vid detta tillfälle eftersom min far var med. När jag efter 1 år och 10 månader kom hem, då var det mamma som hämtade mej och jag minns så väl när hon stod och höll mej i sina armar sedan vi stigit av bussen. Jag låg ju fortfarande i en gipslåda, men nu låg jag på rygg i stället för på mage. Mamma fick flera gånger åka ner och byta denna gipslåda. Jag växte väl en del fast att jag var väldigt liten och mager. Hon reste då ner den ena natten, satt på sjukhuset hela dagen, och åkte hem nästa natt. Det var trångt på tågen och det var aldrig tal om att ta en sovvagn för det blev för dyrt. Hon berättade att en gång hade hon inte ens haft sittplats och hon hade fått stå och hålla mej i famnen. Jag var ju tung då med det nygjorda gipset. Hon måste ha varit väldigt betryckt av detta, dels så arbetsamt och ännu värre, att hon inte visste vad det skulle bli av mej. Första gången dom tog hem mej la dom mej på sängen i kammaren, alla andra var i köket. Jag sa då att "jag vill hem till mitt rum igen", men jag menade inte så. Jag menade att jag ville vara med dom andra i köket. Sedan fick jag väl också ligga på högsängen i köket och mamma tog upp mej någon gång om dagen och gick bakom mej och höll mej under armarna för att hon skulle lära mej att gå. Så småningom kunde jag det, men jag minns att jag var ganska stor innan jag kunde gå i en trappa. Jag kröp upp och satt på stjärten och åkte ner steg för steg. Mamma hade bråttom och innan jag var uppe i trappan så var hon på väg ner. Jag var rolig i mitt prat för jag pratade stockholmska. Fru Näslund (fröken) köpte mjölk hos oss och hon brukade sitta och lyssna på mej och skratta när jag pratade. Prattet satt i ganska länge och när jag en gång var hos min kusin Ester och en kalv gjorde ifrån sig, då ropade jag "titta kalven bajkar". Det tyckte dom var så roligt för dom hade aldrig hört det uttrycket. Jag tror också att jag var ganska pigg och pratsam och inte så tystlåten som jämtarna var, dom var ganska tungsinta och blyga. Så har jag tänkt senare i livet.

Så småningom skulle även jag börja skolan och det diskuterades om jag verkligen skulle börja det år jag fyllt 7 år, 1932. Alla tyckte att jag var så liten och klen, men jag fick börja och jag ville nog själv. Men jag var nog litet sen av mej när det gällde att göra saker och kanske också i tankarna. Mamma var ju i ladugården på morgnarna och det var Tora som skulle se till att jag fick på mej kläderna. Hon fick verkligen tjata och hjälpa mej på alla sätt, annars blev ^{det} alltid något fel. En morgon var vi så på väg till skolan. När vi kom till backen vid Missionshuset upptäckte Tora att jag satt mina kängor på fel fot. Dom pekade ju inåt båda två. Vi fick vända hem igen, om vi sen kom för sent vet jag inte. Hon kunde ju inte gå med mej så för då hade alla skrattat. Barnen var ganska hårda även på den tiden. Ibland var det ett par grabbar som härmade mej när jag haltade och jag led av det. Mamma berättade att dom funderat när jag föddes om jag skulle heta Tilly eller Helfrid. Det blev Tilly och jag var så glad för det. Annars hade det blivit "halta Helfrid" (alliteration) och det hade i mina öron varit förskräckligt. I övrigt var nog inte mina skolkamrater dummare mot mej än mot andra. Jag hade ju inte mitt ansiktsutseende emot mej. Jag var väl medveten om mitt lyte, som man alltid sa på den tiden. Jag hade en klasskamrat som var borta en längre tid, hon låg på sjukhus i Borås tror jag. När hon så småningom kom hem var jag alltid rädd att vi skulle få sällskap till skolan. När jag såg henne komma på vägen väntade jag en stund, eller också skyndade jag före. Om hon då ropade på mej försökte jag inte låtsas om att jag hörde det. Detta har förföljt mej hela livet. Jag har inte kunnat umgås med sådana som haft något synligt fel. Då har mina komplex blivit ännu större. Så är det fortfarande. Jag kunde inte gå ut och gå med någon annan som också haltade. Min kamrat Ebba hade en gång julkalas och hon skulle då para ihop oss två och två hur vi skulle sitta vid bordet. Det låter underligt, men det är sant. Då hade min kille beklagat sig hemma, att han skulle vara tvungen sitta hos mej. Hans mamma, Ingeborg Engström, hade då sagt: "men hon som är så fin". Samtidigt som jag var väldigt sårad så gladd jag mig ju åt hennes ord. Jag försökte vara med dom andra i både bollspel och annat. En gång hade vi skidtävling och jag hade så dåliga bindningar så skidorna åkte av hela tiden och jag blev sist, jumbo, och jag skämdes. Jag minns att Lars Edler var medhjälpare och han stod och tittade på mej när jag skulle över ett dike och skidorna åkte av. Annars var jag med och åkte i backarna i Grubba, även om balansen var dålig. Slalom hade vi aldrig hört talas om.

Både Tora och jag fick släpa på mjölk. Hon gick ända ner till Grubba i
 mörkret på vintern, där bodde John och Klara och där bodde också AK-ar-
 betare som jobbade med nya vägen genom byn. Dom skojade med Tora en del
 och när ^{hon} dom en gång hade sagt när hon brände sig att hon var "musbränt",
 då hade dom skrattat för ingen visste vad det betydde. Det betyder bara
 att man inte tål att ta i varma saker. Tora fick också gå till Tore och
 Lille Näslund genom Per-Olovsskogen och den var djup och spöklig på den
 tiden. Jag fick ^{bära} släpa med mjölk till Lövenbergs, dom hade telefonstationen.
 Deras katt stod alltid på trappan och frös på morgnarna, hon lyfte på
 tassarna och jamade. Jag var tillsagd att ställa mjölken på yttertrappan,
 på "bron" som vi sa. Jag minns inte om jag vågade öppna dörren och släppa
 in den svarta katten, men jag led med den. Jag bar också mjölk till fru
 Forsgren som bodde i en stuga ovanför Gästis. Jag bar dit den på morgonen
 och hämtade tomflaskan när jag gick hem. Jag var så trött på detta. Ingen
 annan behövde släpa på denna mjölk och jag åkte skidor med stavarna i ena
 handen och byttan i den andra. Ibland hände det väl att man ramlade skulle
 jag tro. Fru Forsgrens hink var en liten behändig grå kruka, men Lövenbergs
 var en lillsillhink, den var jobbigare. Vi åkte aldrig skridsko på den ti-
 den. Det fanns inga isbanor. Kusinen Bertil Elfström hade skridskor och han
 var ute och åkte på sjön ibland, men det var sällan blankis. Vi åkte spark
 i stället. Vägen genom byn var inte sandad och när jag var så stor så jag
 gick i fortsättningsskolan, jag var 13 år, då gjorde vi långa tåg av sparkar
 och åkte nerför hela byn. Då fick jag också min första kyss. Killen hette
 Ebbe Lindberg och bodde på Östra Havsnäs. Dom jämnåriga från den skolan gick
 samtidigt som vi, det var tre grabbar och det var väldigt spännande med dem.
 Det var också två flickor. Ett år senare var den ena flickans hela familj
 utplånad, alla fick tbc. Hon brukade berätta om att dom var så många "söskon.
 Den andra flickan var dotter till Mia. Mia ansågs för att inte vara riktigt
 klok. Kanske var hon klokare än dom andra och vågade säga ifrån, vad vet jag.
 Min bästa kamrat i skolan var nog Ebba, min svåger Runes lillasyster. Vi var
 mycket tillsammans. Hennes pappa hade droskan i byn. Ibland fick hon o jag
 sitta i den. Det var en Pontiac. Vi skrev bilmärken, så många vi kunde. Ti-
 digare hade jag skrivit cykelmärken. Jag vill minnas att jag hade mer än
 40 olika namn på cyklar. Vår första cykel hemma var en herrcykel med ballong-
 däck. Den hette nog Fram. Det var noga att den inte stod i solen så vi gick
 alltid och flyttade den till skuggan på sommaren. Jag lärde mej åka på denna
 cykel. Hängde med höger arm om ramen och höll i styret med vänster och
 trampade alltså innanför ramen för jag var för liten att kunna trampa
 ovanför.

Min pappa tyckte det såg enkelt ut att cykla. Han satte sig på cykeln och skulle åka på "vännan", backen ner åt sjön, och han gjorde en väldig kullerbytta. Han slog sig inte men han försökte aldrig cykla någon mer gång. En annan gång minns jag också att pappa ramlade så tokigt så då måste jag skratta. Han var omlindad om huvud så han såg dåligt, men han skulle gå med kaffe till dom som var ute på slåttern. Han skulle gå över en spång och jag var med. Men han trampade fel och ramlade ner i diket med hela korgen, bullar, kaffe, socker och kaffekoppar flög åt alla håll. Han blev väldigt snopen och tyckte det var förargligt. Men varför var han då ombunden om huvudet. Jo, han tog en kväll häst och slåttermaskin och skulle åka upp till Kalkberget och slå hö på ett gärde som vi hade där långt inne i skogen. På väg upp hade hästen blivit rädd för något litet djur och ryckt till. Pappa hade ramlat av och skurit upp kinden mot kniven på slåttermaskinen. Det var ett stort jack i kinden så tänderna syntes igenom. Jag vet inte hur han kunde vända och komma hem, men han hade varit inne på älderdomshemmet och fått omlindat och jag tror väl att det bar i väg till Krenzyski för att få kinden igensydd. Det finns inga kort på pappa, jag minns bara ett och där sitter han på slåttermaskinen bakom sin häst. På kvällarna hörde man många slåttermaskiner, då slogs höet ner för att dagen efter hässjas. Vi var alltid flera just vid slåttertiden. Allting skulle göras för hand och det fanns inga traktorer. Jag var väl med och räfsade en del och då ville jag ha beröm för att jag var duktig. Jag frågade och frågade om jag räfsade tillräckligt noga och Holger blev så trött på mej. Jag var nog inte med så mycket, jag var i stället inne och passade mesegrytan. Det kokades mese varannan vecka, varannan kokade Palmqvistarna. Mamma och någon av flickorna hos grannen möttes vid vår jordkällare och mätte mjölken. Den mättes upp i både liter och kaffekoppar så det var noga med dropparna att det blev rättvist. När mesegrytan var så gott som klar fick jag rusa iväg och ropa på mamma för då skulle den bäras ut och ställas på marken och den fick inte röras sedan den slutat koka, det var väldigt noga för då blev den grovkornig, "sandig". Den skulle också vara vit och fin. Jag skrev en uppsats i skolan där jag talade om vad jag gjort på mitt sommarlov. Min svåger Birger var inte min svåger då, men han var min lärare, och han kom ner och frågade om jag verkligen var så duktig att jag kunde koka mese. Som beröm fick jag ett litet nyp i stjärten, det var han specialist på. Birger är smålänningen och vi härmade honom när han sa "massäck". Att vi sedan pratade hur tokigt som helst det tänkte vi inte på. Han anmärkte på mej när jag i en uppsats skrivit att kniven var slög och att det snögade, men jag trodde ju att det hette så.

Birger kom till byn som lärare i fortsättningsskolan och Tora gick då hos honom. Sedan blev han lärare hos oss i 5 och 6 klass och vi tyckte väldigt bra om honom. 5 och 6 satt i samma klassrum. När jag gick i 5 var vi 16 barn och i 6 7 barn så det var många att ha hand om. Men vi lärde oss nog en del och vi fick lära oss skriva svenska och stava och även grammatik hade vi. Den tyckte jag var rolig. I 3 och 4 klass gick jag hos fru Näslund. Jag hade inte läst läxan, inte många förresten kunde läxan, men jag slängde ur mej en gång att "jag behöv inte lär me läxan". Då blev hon arg. Bara för att dom köpte mjölk hos oss så var jag inte för något mer än någon annan. Jag hade heller inte menat så, men det slinker ur barn ibland saker som dom inte menar. Näslunds ansågs för fina människor, men dom hade det dåligt ställt i alla fall. Vi fick tidvis inte betalt för mjölken utan vi fick be Tore snickra möbler som betalning. Han gjorde bland annat ett litet vitt skrivbord, det hade jag på mitt rum så länge jag bodde hemma. Pappa tyckte ändå att fru Näslund och magister Källberg var högt uppsatta personer, dom lyfte han på hatten åt om han så satt på dyngkärran. Pappa gick alltid i en svart hatt såvida det inte var vinter och kallt för då hade han skimmermössa. På gästis bodde gamla fru Blom och hennes dotter Frideborg. Pappa var där en del, liksom andra gubbar i byn. Ibland kom det främmande från Stockholm, fru Högstadius och andra. Det tyckte pappa var märkvärdigt. När dom kom hem på besök, då skulle alltid spritflaskan fram på bordet. Mamma tyckte inte om detta, hon var inte så att hon ville fjäska för folk. Men pappa var kanske så till sin läggning att andra gick före. Ibland känner jag mej själv likadan. Inte så noga vad jag äter bara jag kan bjuda när det kommer någon. Han hade häst och jordbruksredskap och han gjorde "våranna" åt många och han fick nog inte många kronor betalt. Kanske var en del hemma och hjälpte till i stället. Det skulle bland annat sågas och huggas ved varje år så det räckte hela vintern. Allting gjordes för hand. Det var minst en veckas arbete för två man. Och det var granved, sällan björk. När mamma skulle baka bröd var hon arg många gånger för stekugnen blev inte tillräckligt varm av granveden. Ibland smög hon sig till att ta några trån björkved, det fanns väl en liten trave på sidan om någon stans i vedskjulet. På kvällen snickrade pappa stickor, han späntade, hette det. Det blev fina snirkclar, som fjädrar, som det var roligt att leka med. Dom skulle användas att tända på morgonen för då var det kallt inne, men vi hade aldrig så kallt så det frös i nattkärlet, men det var mycket is på rutorna trots att vi hade innanfönster med vadd emellan och klisterremсор över springorna. Det eldades också i kakelugnen i kammaren ibland, men i salen var det kallt, där på golvet förvarades kylvarorna hela vintern, det frös inte utan var så där lagom.

Det är påskafton. Mina tre gäster kommer inte förrän vid 3-tiden och det känns skönt att kunna sätta ^{sig} ~~me~~ vid skrivmaskinen ett par timmar. Jag tänkte skriva litet till om min första barndom. Jag var hos Ester väldigt mycket. Hennes far, Gustav, var min morbror och han satt ofta och studerade tidningen. Han pratade litet för sig själv och klippte ur artiklar. Han var nog väldigt intresserade av samhällsfrågor för jag minns honom nästan bara med tidningen i händerna. Hans fru, Maria, däremot var pratsam och skrattade ofta. Hon var ganska retsam och hade själv roligt. Hon fick en son på äldre dar, Lennart. Jag minns hur hon satt och tuggade smörgåsar åt honom. Det var vanligt förr att dom äldre tuggade åt dom små, som inte hade några tänder. Kanske var det räddningen, att dom fick i sig näringsämnen. Då fanns ingen barnmat och många hade väl inte ens mjölk att ge dom små. Dom hade loppor ett tag. Maria satt och letade efter loppor på Lennart och när hon hittade någon knäppte hon till och loppan hoppade både högt och långt. Och så Maria skrattade. Elfströms bodde i en röd stuga upp på backen, nedanför bodde mormor i en liten röd stuga. När jag kom och sprang till Ester sprang jag förbi mormors stuga och hon stod ofta i fönstret och tittade. Hon hade gått här och rutorna var små, men många. På den stugan finns än i dag en trappa på utsidan till vinden. Där tyckte Ester och jag att det var så roligt att vara och leta i gamla saker, där fanns också gamla tidningar och en del böcker. Mamma var inte så förtjust i att jag alltid var ^{Elfströms} hos dom, hon var rädd att dom skulle tröttna på mej och därför hittade jag på olika anledningar att komma iväg. En gång sa jag att jag ville gå och plocka gräs till grisen, alamunk, en saftig och rödblommig ört, som grisen tyckte väldigt mycket om. Jag blev borta några timmar och när jag kom hem hade jag två blomskott i handen. Då skrattade alla därhemma. Flåsjön var på den tiden annorlunda. Jag menar nu stranden vid åmynningen, för det är den jag kommer ihåg. Vi lekte mycket där nere varma sommandagar. Det var så långgrunt och små sandöar långt ute. Vi bakade sandkakor och hade roligt. Vi gick långt ut och plockade gräs. En gång på hösten gick vi så långt ut att vi tyckte vi var ända vid "blådjupsten". Då fick jag förmaningar hemma att det var farligt. En väninna till fru Näslund, som var på besök från Småland, hade drunknat där utanför när hon badade så visst kunde det vara farligt. Vi lekte också med två andra kusiner, Ake och Arne. Dom bodde i en liten lägenhet ovanför missionshuset tillsammans med morbror Kalle och Kunda och några till syskon. Ake var något äldre och mer avanserad och han hittade på att vi skulle léka doktor och patient, Arne var sjuksköterska. Vi låg i höet på lagårdsvind och jag blev undersökt väldigt noga över hela kroppen, t o m byxorna åkte av. En gång fick vi se Rosa stå och titta i trapphålet. Hon retades sedan att vi gjorde "så", men i stället sa hon att vi gjorde en så. Jag var ängslig att mamma skulle få veta detta, men hon sa inget till henne.

Rosa bodde hos mormor. Många tyckte illa om henne för att hon inget gjorde utan låg hemma och åt av mormors mat. Rosa var dotter till min moster Olga, men detta visste inte Rosa om utan hon trodde att hon var mormors dotter. Det blev en schock för henne när hon vid 40 års ålder fick veta att Olga var hennes mor. Jag var litet avundsjuk på Rosa för hon hade alltid så fina kläder, tyckte jag åtminstone, och hon viftade med sina tunna fingervantar. Då hade hon en fästman från Tåsjön och dessa vantar hade nog förärats henne av fästmannen. När mormor var död reste Rosa till Stockholm. Hon hade två mostrar där som tog hand om henne. När jag sedan en gång kom till Elfströms så hade dom gjort sig så fina och skulle gå till postbussen och möta någon. Jag undrade vem, nyfiken som jag alltid var. Men dom sa att "du kan vänta här så får du se, vi ska hämta en cykel". Dom kom tillbaka tomhänta, cykeln var det bara skoj ^{med} ~~om~~ utan det var Rosa som skulle vara den stora överraskningen och hon kom inte. Besvikelsen var stor hos dem. När Rosa så småningom fick ett barn, Ingrid, var hon så liten så hon måste läggas i värmeskåp. Man sa inte kuvös på den tiden. Jag skyndade mig hem och berättade att jäntan var så liten så dom måste lägga henne i isskåp. Mormor dog när jag gick i 1 klass i skolan, Ester gick i andra. Jag mötte henne i trappan på skolan och hon berättade att mormor dött. Ester träffade sin mormor varje dag och hon kände ju helt annorlunda än jag. Jag minns att kvällen innan hon dog gick mamma hem till henne med något gott att äta och jag fick följa med. I övrigt var nog ^{inte} ~~med~~ mamma så ofta hemma hos henne. Pappa och hans syskon såg inte ~~med~~ blida ögon om mamma gick hem med något matnyttigt. Hon fick nog smyga med det i så fall. Mina mostrar i Stockholm, Ida och Alma, kom hem till begravningen. Dom kom till oss på besök och satt på soffan i köket och berättade att dom inte hade byxor under kjolarna, utan bara långa kjolar. Vi tyckte detta var konstigt och omoraliskt och vi pratade om det efteråt, att tänk, dom gick utan byxor. Min ena moster, som nu kallar sig Ala, besökte Havsnäs sommaren 1982. Det var 50 år sedan hon sist var där och hon blev väldigt förvånad att det fanns en ny väg genom byn. Den byggdes redan i mitten av 30-talet. Ester och jag gick med matkorgen till hennes pappa, dom arbetade då borta under kalkberget. Det var så spännande när dom ropade "tänt ere här" och småsten flög i luften. Jag har inte något minne av min morfar, men har hört berättas att han tyckte mycket om mej, ja, han tyckte nog om alla barn. Han brukade komma och hälsa på mej där jag låg i min gipsvagg och då kröp han på golvet så jag inte såg honom förrän han var nära sängen. Morfar var en snäll man och han tyckte om att berätta spökhistorier. Han var en tid mjölnare och skötte om en kvarn som låg avsides och därifrån hörde man många historier, men jag minns ju dom inte eftersom jag var så liten.

Holger har berättat att morfar satt hemma och flera med honom och spökhistorier var på gång. Då sa pappa till Holger att han skulle gå ut till ladugården och ge hästen litet mat. Holger var bara liten grabb, men han vågade inte neka utan måste iväg. Han hade väldigt bråttom ^{för han var så rädd} att komma in igen. Det fanns ingen TV och inte heller radio så man satt i stället och pratade och berättade. Någon kom med en radio till oss, vi köpte den också. Det hade varit festligheter kvällen före. Ovanför Backlunds affär fanns en ganska stor lokal där det var fest ibland. Dom hade nyårsrevyer och en del annat roligt. Andrew Walter och Hans Erik Näs var där och spelade dragspel bland annat. I varje fall, morgonen efter en fest vaknade jag i min säng i kammaren. Radion stod på bordet intill och det spelades musik. Det var en kvinna som sjön och jag fick för mej att det också dansades. Jag kunde inte tro annat än att det var människor i radion, och naturligtvis var det fru Näslund som sjöng. Jag undrade bara hur dom kunde bli så små så dom fick plats i radion. Han som sålde denna radioapparat till oss var en man från Täxan, han hette Texmo, taget namn troligen. Många försäljare och gårdfarihandlare bodde hos oss. Ryktet gick mellan dem att där kunde dom bo. Dom fick säng med rena lakan och frukost på morgonen med både gröt och ägg och för detta tog mamma en krona. En man från Dorotea, Undin, sålde kläder. Han var gift med en barnmorska och ansågs som en finare man. Första gången han kom med bil, då var det väldigt märkvärdigt. Det var en liten Fiat, som jag också fick provåka i och det var högtidligt värre. Det fanns nog ingen handbroms på bilen för när han parkerade på vägen la han alltid en sten under ^{ett} däck, fram eller bak allteftersom det lutade. Undin var rolig och trevlig. Men där fanns också en annan agent, symaskinsagenten, honom kallade vi retfullagenten. Han talade för sin vara och sa att det var "stabilt stativ" på maskinerna. Han var väldigt märkvärdig av sig och en gång när vi åt fisk och fick ^{hann} ben i munnen så tog han ut det med användande av både kniv och gaffel, inga fingrar där inte. Det var slättertid och dom andra vid bordet kunde knappt hålla sig för skratt. Ibland kom också luffare och ville ligga. Mamma var rädd för löss och hon vågade inte låta dem ligga inne utan dom fick ligga i ladugården. Sent en vinterkväll kom det två karlar. Dom kunde inget säga, pekade bara på golvet ^{och en "Logi"} och vi förstod att dom ville ha liggplats. Men pappa och Holger var i skogen och mamma vågade inte låta dem ligga. Det var inte ofarligt att ha dom i ladugården heller, dom kunde tända eld, var mammas ord. Om jag inte minns fel så fick dom gå. Sedan fick vi höra att dom fått ligga hos Norbergs. På natten hade den ene av dom kommit och lyst med en tändsticka.

På andra sidan sjön, Östra Havsnäs, bodde Amalia. Hon ansågs för väldigt häftig i humöret och hon och en annan i byn var svartsjuka på varandra för någon man, så dom gick med vitpepparburkar i fickorna. Vid ett tillfälle hade den ena ställt sig i fönstret och dragit upp kjolarna och visat hela ändan när den andra gick förbi. Amalia var hos oss och hjälpte till att göra täcken. Dom gjordes hemma på den tiden. Vi hade ett täcke där tyget var gjort av små bitar av gamla kläder och det var så roligt på kvällen att ligga och titta på dom olika bitarna och komma ihåg det och det plagget som någon av oss hade haft. Hon som kom hem och satt och sydde kläder hette Eva, det fanns två sömmerskor Eva, men det här var inte min kusin Eva. Min kusin Eva och hennes man Erik hade skrädveri hemma på övre våningen där dom bodde. Dom hade alltid så fint och så många blommor och hon pratade mycket när man kom och skulle prova. Det fanns inget att köpa färdigt utan allt syddes hemma. Jag minns att jag en gång hade en stickad klänning, röd och blå, den hade mamma skrivit efter i en katalog. En annan som återkom varje år var Erik Isáxsson. Han lagade nät och han satt och berättade historier hela tiden. Han svängde med sin stora benkrok som han använde och var snabb i fingrarna. Han hade inget hem utan bodde hos den ene, än den andra. När han blev sjuk fick han bo hos Norbergs och han dog där. Det sas att han spökade efteråt, men det är nog bara prat. Han var så snäll och tyckte om barn och han sa alltid "emellertid" när han skulle berätta någonting. Jag måste också berätta om när det skulle grävas en brunn. En man med stor mage gick med en klyka i flera dagar innan han hittade någon vattenåder. Till slut grävdes det alldeles intill ladugården och visst kom det vatten så småningom. Den här mannen var duktig att äta och sedan gick han runt i köket i bryggstugan och släppte sig så det smällde och luktade hela kvällen. Mamma tyckte illa om det, själv tyckte jag nog det var roligt när det smällde. I brunnen hittade vi en rund sten, alldeles rund med en genomskärning på en decimeter ungefär. När vi slog på den med en hammare så gnistrade det. Vi trodde det var malm i den, kanske guld. Jag tog med den till skolan en gång och kanske finns den kvar där, eller är den kastad. På tal om guld så stod det plötsligt med stora bokstäver på första sidan i tidningen att det fanns "stora guldfyndigheter i Alanässkogarna". Jag skickade urklippet till Tora och Birger på Gotland. Jag låg sedan och fantiserade på kvällarna om att byn skulle bli ett gruvsamhälle. Jag döpte om dom små vägarna till gator, Postgränd, Strandvägen o s v. Jag drömde då också att jag skulle få jobb på kontoret, skriva maskin och räkna. Min dröm var ju att få stanna i byn. Det längsta jag kunde sträcka mig var att arbeta i Strömsund och åka bussen hem varje dag. För hemma hos mamma ville jag bo.

Att skaffa ett eget hem var för mej en fasa. Jag skulle fylla ²¹16 år och mamma reste till Strömsund. När hon kom hem kom hon ner till Holger och mej, vi var ute och körde hö. Jag stod på hölasset när mamma stod nedanför och log och sa att hon köpt en säng till mej, en hopfällbar som jag kunde ta med mej om jag bodde någon annan stans. "Tokfan" skrek jag och började stortjuta. Jag ville inte höra talas om att flytta eller bo i eget hem. [En flicka som jobbade hos oss ett tag, Anna-Lisa, hade på lediga stunder ^{subtilt}setat och märkt handdukar som jag skulle få. Jag blev lika arg då och stortjöt. Anna-Lisa sa "ge dom till mej, jag tar emot dom och blir glad". Men dom finns kvar ännu så jag tog dom väl i alla fall, om inte för annat än för att Anna-Lisa inte skulle få dom. [Anna-Lisa var snäll och rolig och hon kom långt uppifrån vad vi kallade lappmarken. Hon berättade att när hon gick i skolan så hade hon så långt hem så hon fick bo hos fröken en tid. Hon blev storligen förvånad när fröken satte sig och kissade på pöttan. Att en så fin människa behövde kissa, det var ofattbart. Allt sådant var mycket fult, för att inte tala om sex, Ordet fanns inte men man sa kanske något annat i stället, nej, man sa nog ingenting för det talades som sagt aldrig om sådant. På skolan ritades på väggarna på dass både fittor och kukar, men man visste inte i alla fall vad det innebar. [Jag grubblade över hur människor kunde gifta sig. Då bekräftade man för andra att man låg med varandra och gjorde saker och hur kunde någon för andra erkänna något så fult. Och ungar, hur kunde dom ta i ungar när dom visste hur dom kommit till. Man måste nog efteråt anse att man var skadad i den vägen och det har tagit tid att arbeta bort. Fortfarande visar jag mig inte gärna i underkläder, det är något smutsigt över detta tycker jag. Band och rosetter är något förfärligt. Jag hade i första klass rosett i håret ett tag och då kände jag inte så. Fru Söderlund fick många gånger knyta den. [Jag såg aldrig några som låg med varandra, inte ens far och mor. Jag minns bara en gång när pappa och Mika Blom supit och Mika Blom somnade i soffan i köket, i mammas säng alltså. Hon satt vid spisen hela natten. Pappa och jag sov ju i högsängen. [Pappa drack en del, kanske en riktig fylla i månaden. Då gick han baklänges ^{på hälsarna} och kallade alla för "förbannade skitjävlar", men han var inte arg och slogs eller så. Jag knuffade en gång till honom när han kom emot mej så han ramlade och slog nacken i en bräda. Detta hände på verandan i bryggstugan och jag tyckte det var hemskt, men det var ju inte meningen, det var bara så att han var lätt som ett fjun och jag behövde bara peta på honom med ett finger så ramlade han. Pappa hade tre liter i ranson varje månad och detta var nödvändigt att köpa ut. Det kom som postpaket om jag inte minns fel. Det var bara renat som köptes.]

Jag hade aldrig blivit skrämmd av spriten eller upplevt den som fruktansvärd, men jag tog ändå avstånd och ansåg den lika smutsig som sexet. Jag minns en gång när jag var rätt stor, i varje fall efter pappas död, och det var julafton. Mamma hade köpt en flaska likör för hon ville väl bjuda sina mågar Rune och Birger på ett litet glas. Då satte jag i att gråta och tyckte att mamma var en fallen kvinna som kunde nedlåta sig till att hålla i en flaska sprit. Jag tror nog dom nonchalerade mej och tog ett glas ändå, och det gjorde dom rätt i för numera har jag ändrat attityd i den saken.]

Nora var alldeles fanatisk. Pappa bjöd några på kask en gång, man slog renat i kaffekoppen och kaffe ovanpå, det blev kaffekask och det var det vanliga sättet att dricka sprit. Hur som helst så tyckte han att Holger också skulle få smaka för han var väl ändå i 20 års åldern, så han slog i åt honom också. När Nora såg det gick hon och tog Holger glas och tömde det i diskvattnet, eller var det tvättfatet, och det var nog förargligt för Holger som måste visa att han hade en 1 år yngre syster som bestämde över sig.]

Min bror Holger började också dricka ett tag och jag har tänkt på det många gånger sedan, av vilken orsak han började dricka. Han ville vara med på danser, utedansbanor på sommaren, men han dansade inte, och då var det så självklart att man i stället skulle stå på sidan om och ta sig en jäkel, för något måste man ju göra.] Alla ungdomar ^{barnet} skulle lära sig ^{att} och dansa och tycka att det är det som är det roliga när dom går ut. Nu pratar jag i nattmössan, så är det naturligtvis inte nu, men då var det så.]

Jag själv gick aldrig på dans, Jag kunde inte dansa och inte heller hade jag blivit uppbjuden. 15 årsåldern var svår när ens kamrater började cykla på dans och en annan gick och la sig. Det sitter i än i dag, när våren och kvällsljuset kommer, då går jag helst och lägger mej mellan två lakan redan klockan åtta.]

Ens inre lilla helvete vid den åldern ska man helst inte tänka på, än mindre skriva om, men jag måste. En del främmande människor som kom och låg över hos oss undrade vad det var för fel på jäntan, detta frågade dom fast jag hörde på. Mamma fick då berätta och det blev ett beklagande. Jag blev så förtvivlad så jag gick ut och tänkte, att visste jag att den fanns en öppen vak på sjön, ja då skulle jag gå och dränka mej. Detta sa jag också till mamma och hon led naturligtvis med mej, kanske led hon mycket mer än jag.]

Stina Backlund var en gång på besök och hon började prata med mamma om vad jag skulle göra. Hon tyckte, Stina alltså, att jag skulle lära mig skriva maskin och även stenografi och försöka komma in på något kontor. Jag tyckte det lät spännande, men varför jag skulle lära mig ett yrke det var ju för att jag aldrig skulle bli gift. Jag minns JönsAnna satt på stolen i köket och sa dom orden, "Ja hon tö väl aldri bli gift en henna". Jag tror nog mamma kände en viss stolthet när jag började träffa grabbar och kom hem med min första fästman, som vanliga människor.]

Efter en trevlig påskafton och en frukost med ägg och havregrynsgröt vill jag nu fortsätta litet i mitt berättande. Eftersom det är påsk, en religiös helg, tänkte jag nu säga något om detta. Våra närmaste grannar, faster Karolina och Alexander och deras 10 barn, var således troende. Dom var säkert inte bättre än vi, men det måste hållas på vissa regler. Vi måste vara stilla på söndagen, i min tidiga barndom fick vi inte spela boll ute på söndagen. Jag har ett minne från 1945, jag var alltså 20 år, Jag hade kommit hem från Stockholm och satte mej på söndagen ute på källarbacken för att sticka på en tröja. Jag njöt av landet och tyckte det var skönt att vara hemma. Det var söndag och mamma kom ut till mej och bad mej allvarligt att verkligen inte sitta och sticka på söndag. Mamma brydde sig inte om det, men för grannarnas skull måste jag sluta. Den våren, när jag var i Stockholm och bodde hos tant Julia, var vi ute och gick en söndag. I en park på en bänk satt en dam och stickade och jag kommer ihåg att Julia och det övriga sällskapet tyckte det var i högsta grad omoraliskt. Det fanns inga affärer öppna. Under gudstjänsttid fick inte ens kioskerna ha öppet. Vi fick alltid ta hänsyn till grannarna. Vi hade också missionshuset nära och där var ofta bön. Missionshuset byggdes innan jag föddes, men jag minns när det målades. På höstarna var där alltid skördefest. Alla gav något och vi som var bönder skänkte både säd, potatis, kälrorötter och morötter. Det var en stor dag i samband med Mikaeli-gelgen. Säden togs inte till auktionen utan den som löst den kom så småningom och hämtade den hemma. Dom auktionerade också ut tårtor och stickade saker. Så var det lotteri. Jag minns speciellt en docka som man skulle gissa namnet på, om någon gissade rätt vet jag inte, men dockans namn var Vilhelmina. Det stora rummet på missionshuset var ganska stort. Det fanns också en liten sal och där såldes kaffe och bröd. Julotta var det också och en gång bar pappa mej på ryggen för det var så mycket snö. Underligt att man kan minnas så små ögonblick som när han lyfte upp mej på axlarna, detta hände också i missionshusbacken. Från den har man många minnen. Alla religiösa hade långt hår och det blev ett förfärligt prat när Anna Johansson på Järvsand varit i Strömsund och klippt och permanentat sig, hon höll väl på att bli utesluten ur församlingen. Efter ett år var dom flesta klippta och permanentade. En man, Zakarias, gick alltid runt med håven och samlade in pengar. Jag gick också i söndagsskolan och jag minns så väl en sparbössa. Det var en negerpojke som stod på knä och för varje gång man la ner en slant i bössan så bockade pojken. Vi sjöng om Svarta Sara och vi tyckte så synd om negerbarnen som inte hann bli frälsta innan dom dog. Dom kom ju då till helvetet och skulle brinna upp. Många fick kikhosta och blev befriad någon söndag och det var man glad för. En

En gång skolkade jag från söndagsskolan. Jag hade legat över hos min tre-
 männing Elvira och hann inte hem i tid. Hemma tyckte dom att det var
 "retfullt" att jag inte gått denna söndag. Men stryk fick jag aldrig, vad
 jag än gjorde. Jag kan aldrig minnas att jag fick en örfil eller dask på
 stjärten varken av far eller mor. [Nora gav mej en örfil en gång och den
 behövde jag verkligen. Pättan stod på golvet i köket. Jag skulle kissa,
 men ville inte. I ilskan och trotset trampade jag på kanten så det kiss
 som fanns där tidigare rann ut över köksgolvet. Mamma sa inget men Nora
 kunde den gången inte hålla sig. [Jag var ju lillbarnet och det var väl
 orsaken till att jag aldrig fick stryk. Jag hade varit borta nästan två
 år och mina föräldrar var säkert rädda om mej och jag var liten och späd.
 Men jag tror inte att det togs någon speciell hänsyn till att jag inte
 kunde gå så bra. Jag var nog med på det mesta. Det var ju också så att
 hältan blev större i och med att jag växte. Endast en gång var jag hemma
 från skolan av den anledningen. Vi hade lekt kurragömma i skogen och jag
 hade sprungit för mycket och var för trött och hade ont på mörgonen. [Vi
 lekte i skogen vid ån ovanför ålderdomshemmet på rasterna i skolan. Jag
 minns en gång när några höll på att göra potatismjöl där vid ån och vi
 fick smaka och vi tyckte det var så gott. [Skolan låg intill ålderdoms-
 hemmet. Där fanns många roliga gubbar och gummor. Just nu minns jag inte
 namnet på dom, bara på Märten, han var så tjock. [I en liten stuga intill
 bodde också vår lärare Birger. Någon gång fick vi gå med honom hem och
 höra på radion. Det var sanglektion och dom på radion sjöng "nu reser
 Pelle Sjöskum till söderhavets ö" och den lärde man sig utantill. [Birger
 hade också orgel. Min kamrat Ebba fick gå och lära sig spela, det kostade
 10 kronor för en termin. Hon lärde sig riktigt bra och spelade med två
 händer så hon hade nog anlag. Jag var väldigt avundsjuk på henne för jag
 fick inte gå. Pappa tyckte inte vi hade råd, fast det hade vi ju. Jag
 satt hemma och studerade sångboken och kom själv underfund med hur noterna
 var uppställda. Mamma hade sänt efter en stuvbit i en katalog och däri
 låg en lång vit pappskiva. Jag ritade upp en orgel, tangenterna alltså,
 på skivan och satt och spelade och lärde mej en del. Min kusin Anna var
 nygift och hade en pojke Ritz. Jag fick varje lördageftermiddag gå till
 henne och sitta där och spela på hennes orgel så jag fick höra hur det
 lät. Jag spelade bland annat "blinka lilla stjärna där" på orgeln, med
 bara högra handen förstås. [Hennes pojke klättrade runt om. Anna och Gösta
 bodde på övre våningen hos Selma och Kalle Persson. Ett tag bodde Tora
 och Birger där, det var när Karl-Ake var liten. Jag var då där och
 skulle hjälpa Tora en gång. Vi skulle väga Karl-Ake med besmanet. Vi
 hängde honom på kroken. Den tunga klumpen var vänd mot pojkens huvud

och när vi lyfte honom så åkte hela klumpen ner och höll på att slå pojken i huvudet. Det var bara några centimeter som fattades. Jag blev verkligen rädd, felet var mitt.] Jag minns en annan sak från den lägenheten som i dag kan anses lustig. Jag var då kanske 17 år och hade fått meddelande/^{vad} när växeln att jag hade ett telefonsamtal som väntade. Jag gick till Tora och Birger och ringde. Jag vevade på väggtelefonen men fick inget svar, vevade inte tillräckligt, men var så ängslig så jag vågade inte en gång till så något samtal fick jag inte. Men jag fick senare veta vem som ringt, en klasskamrat från Mariannelund.] Ebbas föräldrar var bland dom första i byn som hade telefon. Erik Jonsson hade ju droskan och var nästan den viktigaste personen i byn. Ebba var också stolt och hon hade gott om pengar och kunde bjuda på karameller. Vi gick till Ingemar Söderlund och köpte gott på rasterna och man måste försöka vara god vän med henne för då blev man bjuden. Hon fick en gång en beige skiddräkt, det var ^{det} ingen annan som hade. Hon var själv glad, men tyckte inte om färgen, det var en skit-färg.] Till- och från skolan hade jag sällskap med min tremänning Viktoria. Flickorna blev sura på mej ett tag och hade bett pojkarna hitta på något dumt. Jag var på väg nerför trappan i skolan då en av grabbarna kom bakom och smetade in hela mitt ansikte med grodrom, fy vilken slem. Jag fick den både i näsan och i munnen. En annan gång slängde någon en stor spindel i mitt hår och jag tror det är skälet till att jag fortfarande är så rädd för spindlar.] Viktoria bodde ganska långt in i skogen och jag följde med henne ibland. En gång på våren stannade vi vid sågbacken, vid dammen. Hon hade en farbror som granne; han var urmakare. Vi stannade vid dammen och lekte urmakare med små isflak. Det var en massa hål i den tjocka isen och vi tyckte det passade så bra. Vi var borta länge och hemma var dom oroliga när jag äntligen kom hem.] Vi fick själva ha mat med till skolan "näst" heter det. Jag hade både mjölk i en flaska och ofta ett kokt ägg. En gång var ägget så hårdkokt så det var nästan grönt. Jag ville inte äta det, men Viktoria bad att få det och hon åt det med god aptit. Alla hade inte råd med ägg. Hemma hade vi ju höns så det var inte så märkvärdigt.] Vi åt nästan varje dag pannkaka. Kött förekom bara på söndagarna. Det var då kokt kött och köttsoppa på samma gång. En söndag hade något tvättat sig och lagt tvålen på locket till soppgrytan. Tvålen hade glidit ner i soppan och legat där en stund när det upptäcktes, men vi åt soppan i alla fall. Mamma gjorde klimp i soppan av mjöl och vatten och det var så gott.]

Vi hade fulla ladugården med djur och jag var ofta där ute. Killingarna var så roliga när dom hoppade på kornas ryggar. Killingarna hade löss och ibland satte jag mej på mjölkpallen och tog en killing i knät. Dom tyckte det var så skönt så dom låg alldeles stilla när man plockade lössen och krasade sönder dem mellan ett bräde och nageln. Ibland kom killingarna springande mellan snödrivorna ända in i köket och bajsade på köksgolvet, små svarta kulor. [Grisen tyckte om att bli kliad under magen och han la sig direkt på sidan när man kom med kvasten.] Korna kalvade och man var med och tittade när kalven drogs ut och torkades av och ^{des} la i sin kätte. Jag tyckte så synd om kon som inte själv fick ta hand om sin kalv. Den nyblivna mamman sprang upp och ner i båsätet och råmade när dom tog kalven ifrån henne. [Jag tyckte så bra om djuren men jag var redan då realist och förstod att t ex grisen måste slaktas. Jag fick vara med och röra blod, Nora skulle göra det, men hon förmådde inte. Men jag var med. Jag var också med och tittade när Erhard eller Axel skällade grisen. Detta gjordes inne i ladugården framför ögonen på korna. Hur dom reggerade vet jag inte.] Grisen slaktades före jul när det blivit kallt. Fläsket hängdes upp i bryggstugan där det frös och mamma var ibland bekymrad om det kom ~~för~~ töväder som varade länge för då tinade ju fläsket. Sidfläsket lades i en så med en massa grovsalt. Vi gjorde inte korv så tarmarna tog vi inte reda på. En natt blev fläsket som hängde i bryggstugan stulet. Ja vi hade nog också slaktat en kalv för det här var på vintern. Det syntes fotspår ut till vägen, men vem som stulit köttet blev aldrig bevisat fast att det fanns misstankar åt ~~h~~ visst håll. [Veckan efter hade mamma glömt att låsa en kväll och hon sände iväg Elvira och mej till bryggstugan för att låsa. Det var kallt och stora snödrivor och jag minns det så väl. Vi var rädda för tjuven som varit framme och när vi kommer och stiger på yttertrappan så skramlar det inne i farstun och vi blev rädda, vi rusade därifrån och skrek. Det var bara något som ramlat ner när vi slog i dörren.] Ett annat minne från bryggstugan när jag blev skrämmd: Vi hade flyttat in till vinterstugan. Mamma skulle ^{hämta} något och jag följde med i höstmörkret. När vi står där i köket knackar någon på fönstret och säger "Gud säger du ska inte äta så mycket socker". Jag blev verkligen rädd och slutade efter detta att stjäla sockerbitar. Det hade jag gjort förut. Jag tog hela näven om jag kunde och gick någonstans och åt upp dem. Vem som skrämde mej vet jag inte fast att jag frågade, men om jag vetat att det varit en människa då hade effekten inte varit densamma.] Jag var litet tjuvaktig av mej. Mamma bad mej en gång hämta portmonnän, hon hade bakat i sommarstugan den dagen. Jag gick dit, men på väg in gick jag in i ladugården, tog en 10-öring och stoppade den i strumpan. På kvällen hade jag glömt den och den ramlade ur när jag klädde av mej och

då var det någon som sa att här är 10-öringen som var borta. Pengarna i portmonnän var räknade, men mamma sa ingenting till mej. Jag var begiven på sötsaker och ville väl också för mina skolkamrater skryta litet. En dag på väg från skolan gick jag in till Amandus Backlund och tiggde "Få^g jag gott^g för 5 öre". Dom köpte mjölken hos oss och jag tyckte jag kände honom. Han stoppade några karameller i en strut och jag kunde bjuda där ute på vägen. Men Amandus talade om det för mamma och då var hon ite gläd på mej. En annan gång tiggde jag av min kusin Olle, han var nog en 20 år äldre än jag. Det var tivoli uppe vid Gästis och mina små slantar var slut. Då gick jag helt frankt fram till honom och tiggde. Detta fick dom också veta hemma. Det kom ibland tältbio till byn och en gång rusade jag då till Tora när jag fick se henne och ville ha en krona som hon var skyldig mej. Hon tyckte det var väldigt förargligt. När det var tältbio slog dom alltså upp ett grått tält och ställde in kanske 20 bänkar, enkla bänkar utan ryggstöd, och dom visade Helan och Halvan eller andra sådana filmer. Det var högtidligt att få se film. Jag var inte på en riktig biograf förrän jag var 16 år gammal. Man var verkligen borta från världen i många avseende. Jag åt min första glass också när jag var 16 år gammal. Hade aldrig hört talas om glass. Jag hade heller aldrig hört talas om advent. När jag kom på skola i Småland och dom tände ljus den 1 advent, då trodde jag inte att dom var kloka, tända ljus före julafton. Nej, allt skulle sparas till denna julafton, för den var verkligen märkvärdig. Tora och jag började långt i förväg att räkna dagarna. Egentligen var det inget märkvärdigt. Vi fick knappt några julklappar ens. Det började klockan 4 på eftermiddagen med kaffe. Vi fick då doppa av alla sorters kakor. Först vetebröd, sedan sockerkaka, sedan pepparkakor och därefter övriga sorter, sist rullrån. Efteråt kom kokostårten fram. Ja man var så mätt så någon kvällsmat behövdes inte. Men det fanns mat på bordet på kvällen, både hemsäl^lta^l skinka, hemlagad pressylta och kalvsylta och leverpastej och grisfötter. Det var ett väldigt stök före jul i ett par veckor. Det skulle också skuras överallt. Till och med salen skulle skuras. Jag satt en gång på soffan i köket och grät. Nora och mamma talade om att vi på juldagen skulle äta kåldolmar och det tyckte jag inte om. Jag trodde då att jag skulle svälta ihjäl. Men om jag bara hade vetat hur bra jag hade det jämfört med många andra kamrater. Vi hade alltid mat även om det var kornmjölsgröt på kvällen. Jag tyckte ^{inte} om den gröten så Tora brukade stå bakom mej och räkna skedarna när jag skulle äta, det gick bättre då. När det var jul då fick vi inte smaka någon julmat förrän julaftonskvällen. Skinkan gjordes inte i ordning förrän i sista stund och jag blev så töött på att vänta.

Tänkte berätta litet om hur det såg ut i salen hemma. Det var omålat trägolv, på det låg alltid rena och fina trasor. Tapeterna minns jag särskilt väl. Dom var blå med trån och alléer och även litet vatten och med en bred bård upptill. Ja dom var verkligen fina och man kunde gå in där och sitta och titta på dom länge. Morfar var snickare och han hade gjort möblerna. Vi hade en smal soffa med svart skinn på, några likadana stolar och en skänk. Skänken var fin, två dörrar och i mitten en rad av 5 stora lådor, uppifrån och ner. Där fanns också ett par småbord och mitt på golvet ett stort runt bord. Där fanns också en korgstol som knirkade. Den hade pappa fått i 50-årsprecent sas det. Kakelugn var det också förstås. I den eldades bara när vi skulle ha kalas.] Någon julafton satt vi också där. Vi satt där julaftonen 1939 och mamma hade lagt en mandel i gröten. Pappa råkade få mandeln och jag tänkte för mej själv att det i stället för att han skulle gifta sig så skulle han dö. Vi drack kaffe ur dom finaste kopparna. Kaffekoppar med röda rosor på. Dom har jag kvar och jag är så rädd om dem så jag vågar aldrig använda dem.] I en av lådorna hade pappa sina kragar. Det var stärkta bröst och styva kragar som han använde när han gick på julkalasen. Erik och Hildur och Ingemar o Linnéa Persson hade alltid julkaläs som vi blev bjudna på. Vi bjöd ju också igen. Först var det kaffe och kakor och tårta, efter enastund blev det sura lingon och vispgräddor. Det var ^{en} stående ^{med} överallt. Kanske någon bjöd på hjortron i stället. Men sura lingon var gott. Lingonen las på flaska på hösten och bara vatten på. Så lackades flaskan igen och det blev sura lingon.] Jag erinrar mig nu att mamma inte bara saltade kött utan hon konserverade också. Speciellt minns jag fläskkaré. Den stektes och lades i glasburkar. Efter det den kallnat satte man på breda röda gummiringar, lock och klämma och så hettades burkarna upp i en speciell konserveringsapparat med termometer på. Detta kött höll sig bra och burkarna stod uppradade i källaren.] Även råa ägg konserverades. Det var en ^t väska som blandades i vatten. Den var genomskinlig och man sa att äggen låg i vattenglas.] Det var mycket arbete med all bärplockning. Lingonen åt vi varje dag till all sorts mat. Jag tyckte inte om salt sill så till frukost brukade jag mosa potatis och låtsas göra en tårta och uppepå garnerade jag med lingonsylt. Det var gott och det tycker jag än i dag. Jag äter gärna lingon både till potatismot och rotmos.] Kams var en annan maträtt som vi åt minst en gång i veckan. På fettisdag skulle det alltid vara fettkams. Kams var råriven potatis blandad med kornmjöl och litet mjölk. Inuti låg stekta fläsktärningar och mycket kryddpeppar. Den skulle koka ungefär en timme. Semlor åt vi bara på fettisdag. Holger såg en gång en annons i Östersunds-Posten att dom sålde semlor i februari och han trodde det hade blivit fel i tidningen.]

Mamma hade ofta huvudvärk. Hon hade ju också mycket bekymmer, inte minst för mej där jag låg i min gipslågga på högsängen. Hon satt vid symaskinen och sydde och måste ibland luta huvudet i handen. Inga tabletter hjälpte. Även när jag blev större såg jag henne stå bakom korna i ladugården och försöka spy i skitrännan. Hon körde fingrarna i halsen, men hon kunde inte kräkas, hon hade lika svårt för det som jag alltid haft. Underligt nog försvann huvudvärken när hon tagit bort blindtarmen. Kanske var det också åldern som gjorde att den försvann, i varje fall kom den mera sällan. En dag när jag kom hem från skolan var mamma så sjuk. Hon satt vid spisen med ett varmt grytlock på magen. Hon hade så ont. Vi anade att det var blindtarmen. Kally Ytfeldt körde då taxin och någon hämtade honom. Tora följde med och även jag skulle få följa med och vara hos min faster Beata i Strömsund. När dom kom till sjukstugan vågade dom inte ta blindtarmen där, den ordinarie doktorn var inte hemma, så Tora och Kalle åkte med mamma till Östersund. Jag fick stanna kvar hos Beata och Olle och vänta på natten. På kvällen tog Beata mej under armen och gick upp på Flata. Det var kvällen före julskyltningssöndagen och många var i färd med att putsa skyltfönstren och skylta om. Vi gick Storgatan och kanske också någon annan gata. Jag beundrade så faster Beata för att hon hittade överallt och jag tänkte att jag skulle aldrig kunna lära mej att hitta på Flata. Samma känsla kom över mej när jag som 16-åring kom till Mariannelund. Jag stod i fönster i Kimstorp och tittade ut över torget och när jag såg alla hustaken så tänkte jag att "kommer jag någonsin att lära mej hitta här." Tora och Kalle kom tillbaka framåt natten och då åkte vi hem igen. Men det var en spännande resa och något att berätta för skolkamraterna. Efter några dagar var mamma hemma igen. Hon kom så krokig från ladugården, det sträckte i såret, och fru Forsgren som kommit på besök blev så förvånad att mamma redan var hemma och också varit i ladugården. Det var en kälv som hon inte trodde någon annan kunde sköta vill jag minnas. Denna fru Forsgren var rolig och hon skrattade så gott. Holger var i uppväxtåren och alltid hungrig. Han satt och åt i bordlådan i köket när hon kom. Det fanns en låda i bordet och där förvarades brödfatet, smöret, mesen och osten, och det var bara att döa ut den och sätta sig och äta. Under skoltiden fick vi också en gång åka till Strömsund för att undersökas. Barnen i Strömsund kom och ropade bonnunger efter oss, då svarade Sixten Sundqvist, håll käften förbannade slatlös och vi tyckte han gjorde det bra. Han hade nog blivit instruerad hemma. Vi mättes och vägdes och jag vägde 31,8 kilo och gick i 6 klass. Ebba vägde drygt 32 så vi var verkligen små till växten.

Mitt första egentliga besök i Östersund var skolresan våren 1938 när jag slutat 6 klass. Vi fick gå och äta och vi var i rådhuset, högst upp och tittade, något mera minns jag inte. På kvällen skulle Ebba hälsa på sin syster Rina som bodde i stan och var hårfrisörska. Jag fick följa med och jag var väldigt stolt för det. ^{och minns} Kjell Sundqvist var sjuk så han kunde inte följa med. Alla var ledsna för det och på väg hem hade vi skramlat några ören var och Birger gick in med något gott till honom. Jag vet att sedan på sommaren så cyklade Birger tillsammans med Kjell och Olle Jönsson till stan så Kjell fick också vara med. Mi hade haft basarer och fester för att skramla ihop pengar. Speciellt minns jag när Evy Westman och Annamaj sjöng Tuttan och Ingeborg. Jag var så avundsjuk på dom för att dom var så snygga och för att dom kunde sjunga. Men jag lärde mej hela sången och sjöng den i min ensamhet. Birger ordnade också med basarer för att skramla ihop pengar till andra ändamål, bland annat ^{full} en bastu som sattes upp efter vägen mot brännan ~~till~~ ån. Mamma, Karolina och jag gick och badade där många gånger och det var nog behövt. Vi slängde vatten på stenarna så det blev ånga och vi tvättade oss i stora zinkbaljor. En gång minns jag att mamma just bakat rågröd och det var så gott med rågröd och kaffe när vi kom hem igen. Min andra resa till Östersund var när vi blev kallade till pappas sjuksäng. Rune körde oss och vi hade bråttom. Vi fick vänta på färja både i Strömsund och, tror jag, Hammerdal. Men vi kom fram i alla fall. Dagen efter skulle vi hälsa på moster Olgg, men hon pratade bara om sin tippvinst som hon gått miste om. Det var 12 rader på den tiden och hon hade varit nära. Vi tyckte det var konstigt att hon inte frågade efter hur pappa mädde. Vi låg på ett hotellrum i Östersund och jag låg på morgonen och lyssnade på hästtrampet mot gatstenarna. Det lät som om alla hästar sprang, men så var det inte. Det lät bara så när dom gick med sina fyra ben. Jag tittade ut och såg människor, kvinnor alltså, och även unga flickor gå med handväska. Jag tyckte det såg så löjligt ut att gå och bära på en liten väska så jag besämde mej att "det ska jag aldrig ha". Överhuvudtaget tyckte jag att dom såg löjliga ut i stan med skor med höga klackar och även hatt användes på den tiden fast att det var tidig höst. Dom såg så malliga ut, "käret" heter det på barndomsspråket. Några fler färder blev det inte till stan, inte förrän hösten 1940 när jag fick följa med Nora och röntgelungorna. Det var första gången som jag åkte tåg, som jag minns får jag tillägga, jag hade åkt mycket som liten men det minns jag ju inte. Nora och jag var på sanatoriet hela dagen. Hon hade fått sin lunga gasad och jag som sagt röntgats. Vi kom till Lövberga sent på kvällen. Av missförstånd var det ingen som mötte. Vi försökte ringa till telefonstationen hemma, men det var ingen som svarade. Den var stängd och Lövenbergs hade åkt till Nyhamn för någon där var sjuk.

Vi började gå hemåt i mörker och duggregn. Vi hade räknat ut att vi måste gå till Järvsand till Alf Däverstedt, som då körde taxin. Det var drygt en halv mil och Nora hade ju sin nygasade lunga. Strax före Järvsand fick vi se ett lyse, någon kom på cykel, det var Holger. Han hade börjat fundera när vi inte kom hem och hade åkt för att eventuellt möta oss. Han åkte till Alf och sedan fick vi skjuts hem. Jag var med på denna resa för att jag skulle försöka komma in på sjukkassan. Det fanns ingen allmän sjukkassa då utan man fick söka och betala vad det kostade varje månad. Kanske kostade det ett par kronor i månaden. På vintern före hade jag varit sjuk och på sommaren efter pappas död blev jag sjuk igen och låg i feber. Ture Pålmqvist kom och lånade termometern för att dom hade en mÄrr sjuk. Vi fick den inte tillbaka på länge och jag steg upp så småningom fast att jag var dålig. På röntgen i Östersund hittade dom inget fel så jag blev inskriven i sjukkassan. Två år efteråt, när jag röntgades nere i Småland, fick jag veta att jag hade haft en körtel på lungan. Det hade dom inte sett på sanatoriet. Kanske hade dom en dålig utrustning för när Rune blev sjuk fick han röntgas flera gånger innan dom hittade något fel och då upptäcktes äntligen att han hade en stor kavÄrn på lungan och hade varit smittobÄrande länge. Jag måste också berätta litet om mamma den sommaren. Efter pappas död gick hon, när hon gick handlade, i en gul/svart rutig klÄnning och ett svart förklÄde med små blommor pÅ. Jag hade aldrig sett dessa klÄder förut och jag funderade för mig sjÄlv om hon sytt dom för att ha när pappa var borta. DÅ för tiden var det noga med sorgklÄder. Mamma var bara 53 År och jag tyckte att hon var sÅ gammal. Vi hade Birgers grammofon och pÅ sommarkvÄllarna gick mamma och jag till vinterstugan och spelade havaimusik. "LÄngtan till Havai" och "Min ros i Honolulu" minns jag speciellt. Det var Gösta Jonsson som sjöng. Efter den tiden tycker jag alltid om havaimusik och min dröm bland mÅnga andra Är att komma ^{dit} ~~dit~~ nÅgon gÅng. Jag hade under min barndom hört talas om en man som rest till Amerika och som dom kallade Stolpen. En dag pÅ vintern, jag hade redan gÅtt till ladugÅrden, kom det en lÅng man och gick in till mamma. Jag mockade hos korna, gav dem agnar och sedan hö och vattnade getterna. Mamma dröjde. SÅ småningom kom hon och sa att hon blivit sÅ sen för att besöket inte gÅtt nÅgon gÅng. Hon sÅg glad ut men också upprörd och lÅngt senare har jag tänkt pÅ detta. Han var inte gift och kanske kom han hem för att fria till mamma nu när han hört att hon blivit Änka. Att mamma skulle Åka till Amerika, det var ju otänkbart. Men tänk om, och jag hade fått följa med. Idag hade inte en sÅn sak varit otänkbar. Jag hade följt med om det varit nÅgon jag tyckt om. Men mamma reflekterade nog aldrig.

Det är svårt att få ro i sinnet och släppa tankarna på barndomen när jag nu börjat berätta om den. Vädret på annandag påsks morgon är grått och disigt. Jag tänkte berätta om när vi tog upp torv på ägorna uppe på Kalkberget. Det var roligt att åka dit. Dels åkte vi på trillan hela vägen och dels hade mamma gjort i ordning matkorg för hela dagen. Jag gjorde just ingen nytta utan gick nog mest och väntade på rasterna. Det var myrmark och torven togs upp i stora schok, ca en halv meter i fyrkant. Dom hängdes i hässjor och fick så hänga på tork kanske ett par månader. Då kördes dom in i en lada och på vintern körde vi med häst och skrinda och hämtade ett lass då och då. Vi fick förstås köra när det inte var alltför mycket snö för det fanns inte tillstymmelse till väg dit på vintern. På sommaren var det en väl synlig väg med djupa hjulspår efter hjulen på trillan. Det fanns inga gummihjul och ringar av järn i stället. Det var jobbigt att åka på ^{trillan} skrindan när det var stenigt. Man fick hålla i sig och det gick inte att prata för det skakade så. Vi hade i ladugården, i porten, som vi kallade utrymmet utanför, en torvmaskin där vi rev torven till små bitar. Det var långa taggar på maskinvalsen och som barn fick man vara försiktig att inte fingrarna kom med när man skulle stoppa in torvbitarna. Torven användes som strö bakom korna och var effektiv. Den sög bra upp urin och blött bajs. Vi använde inte halm, den fick korna äta upp. Ibland hackade vi den på hackelsemaskinen, strödde på melass och lurade korna att äta den på så sätt. Någon näring var det förmodligen inte i halmen. Även agnar från kornet tog vi reda på. Då värmdes vi vattnet i en gryta och tömde på agnarna. Dom fick sedan stå ett tag och bli mjuka. Kossorna tyckte bra om agnarna, dom fick lite mjöl ovanpå, kanske även melass, jag minns inte. Det fanns också en lägda med myrhö där på Kalkberget. Även det tog vi reda på och lade i en lada. Jag var ganska stor när jag en varm sommarkdag skulle hjälpa Holger att lägga nytt spån på detta ladutak. Spånen var vit och blänkte och jag mådde så dåligt hela dagen. Holger tyckte om värmen och han tyckte inte man skulle klaga de få dagar det var varmt. Men jag blev sjuk och låg i flera dagar sedan, mest var det ögonen som tog skada i det starka solljuset. Jag var alltid rädd för värmen i samband med arbete. Jag var redan då bekväm av mej, så ansågs det nog, men jag svettades förskräckligt när det var varmt under slåttern och jag skulle hjälpa till att räfsa. Och inte fick vi då gå och bada heller, det var det inte tid till. Det var roligt att åka skrinda på vintern och jag var alltid med när pappa körde hem hö från olika lador, som utspridda både uppåt skogen och neråt sjön. Att köra hem hö var söndagsarbete, för hela veckorna vistades både pappa och Holger i timmerkojan. Jag nämnde förut att vi inte fick vara ute och leka eller jobba på söndagarna, men att köra hö var tvunget så det var tillåtet.

Mamma hade mycket arbete på söndagarna med att göra i ordning matkistan för veckan. Kistan stod på soffloppet och där plockade mamma i fläsk, potatis, mjöl, kaffe, bullar och även någon hink med ärtsoppa eller annan mat och också tjockmjölk. Smöret lades i en stor smörask, den står i mitt vardagsrum nu och luktar fortfarande smör, fast nu luktar det härsket. En gång, det var en vecka med fettisdag i, hade mamma glömt att lägga i brödet och den gången hade hon bakat extra gott vetebröd, fettisdagsbullar. Mora fick ge sig iväg på skidor med bullarna. Dom hade varit och jobbat på en sjö, Kalva, när dom fått se Tora komma skidande. Dom hade blivit skrämda och trott att något hänt hemma. Mora hade haft en jobbig och lång skidfärd. Det var töväder och hon hade haft en decimeter hög snöklump på skidorna. Det var just aldrig tal om att valla skidor, dom vallades i så fall med någon valla som gjordes hemma på köster eller dylikt. Vi tyckte det var lugnt hemma när karlarna var i skogen, åtminstone tyckte jag och mina systrar det. Då kunde vi spela på radion. Det fick vi inte gärna göra när pappa var hemma. Han var allvarlig i sin läggning och han tyckte inte om att man skrattade och var glad. Barnen "kvaddan" skulle vara tysta och stillsamma. Det var grammofontimme på kvällen och då spelades det ett par schlagermelodier. Vi studerade tidningen i förväg så vi visste vilka melodier som skulle spelas. Jag har nog det största minnet av melodien Capri. Den kunde man utantill och mina systrar satt och sjöng den när dom mjölkade korna på kvällen. Nora och Tora och kanske några flera brukade också dansa hemma på köksgolvet och dom lärde även mej. Det var så roligt att ha större syskon, inga småsyskon som jag behövde passa. Vi skrev också upp en del sånger och lärde oss utantill och jag har fortfarande kvar min sångbok med Barndomshemmet och Lejonbruden och Lilla Anna. Det skulle vara tragisk text. Tora var duktig att sjunga och på en fest någon gång uppträdde Märta och Tora och sjöng Evert Taubes Tatuerarevalsen. Jag lärde mej den också utantill. Vi hade ingen grammofon så jag vet inte hur dom kunde lära sig melodierna. Vi var alltså hemma och hade det varmt och skönt medan brorsan och pappa fick slita i skogen. Kojorna var kalla och kallast var det nog för hästen som måste stå i en egen spilta i eget hus. Det fanns inga kockor i kojan utan dom fick värma och laga all maten själv. Ofta blev det kolbullar, gjorda på mjöl och vatten och förmodar jag stekt fläsk till. Dom bodde flera i samma koja. Pappa lejde alltid en broslare, som skötte om att dra fram timmerstockarna till körbar väg. Pelle Olsson hette en man från Östra Havsnäs, han jobbade med pappa i skogen i flera år. Vi hade egen skog så pappa var faktiskt arbetsgivare.

En vinterbeslöt han sig ^{för} att köra åt någon annan, troligen var det åt något bolag. Han packade ett stort lass som hästen skulle dra hela vägen, flera mil bort, upp emot Gäddede, Falkenströmberget. Han skulle vara borta i flera månader var det meningen. Men efter en vecka kom han tillbaka. Det hade varit så brant där han skulle köra så han kunde bara inte. Det var farligt för både häst och folk. Mamma tyckte det var skönt att han kom hem igen. Hon tänkte säkert också synd om vår häst. Hon var lika mycket djurvän som jag är. På nyårsrevyn det året hade dom sjungit en visa om pappa. Den var på flera verser, men jag minns bara den första. "Mika Isrel han tittar upp emot skogen, han tänker jag lägger aldrig min hand mera på plogen. Han stoppar brännvinslitern i fickan och stryker sitt namn uppå arbetslöshetslistan". Det var förmodligen kusinen Åke Elfström som sjöng den, han tyckte om att uppträda och spela revyer. Jag fick inte vara med på denna revy. Jag tror det var Nora som fick vara hemma och passa mej. Varför jag inte fick gå vet jag inte, jag ville så gärna. Kanske var det för att det kostade pengar och mamma tyckte det var onödigt att kosta på mej, jag begrep ju ändå inget. Man sången om pappa lärde jag mej i alla fall utantill och sjöng för full hals när jag var ensam. Jag tyckte om att sjunga. Vi hade en buske i vår lilla trädgårdstäppa, en speciell buske som jag aldrig kan glömma doften av. Det var gubbskägg. Det var fram emot höst och alla dom ludna bladen hade fallit av, dom ramlade förresten inte av utan dom blev gula och förintades. Men dom långa stjälkarna fanns kvar. Jag bröt en i taget och använde som dirigentpinnar. Jag stod i timmar ute på vägen utanför stugan och dirigerade en tänkt orkester och jag sjöng därtill. En annangång stod jag på samma ställe och skrek ut min ilska. Jag hade inte fått göra som jag ville för en gångs skull. Jag ville jämt springa i andra gårdar och mamma tyckte väl att jag kunde vara hemma en stund. Jag ställde mej därute och så högt jag kunde, och jag med min starka röst, skrekte jag alla svordomar jag kände till. Hans Jonsson på Kalkberget var ofta på besök. Det var en liten gubbe som haft reumatiskt så fingrarna var så krokiga. Han hjälpte nog pappa i skogen en del också. Han var duktig att svära så honom hade jag ~~som sagt~~ lärt en hel del utav. Han berättade att han kunde sova så bra. "Om dom häng opp mä i en spik sä sov je ändå" sa han. Men åter till min ilska. Jag var bortskämd. Som liten satt mamma hos mej när jag skulle äta, men så en gång hade hon inte tid. Hon måste gå och handla hos Backlunds. Då ställde jag mej på bron och skrek "Je svält ihjäl" allt vad jag kunde. Säkert var det med i beräkningen att grannarna Palmqvist skulle höra det och tycka synd om mej, som höll på att svälta ihjäl.

Pappa ansågs för att kunna trolle och stilla blod. Jag hörde berättas hur någon kommit springande till honom, det var ^{en man} någon som huggit sig i en fot eller arm. Men när pappa fick veta detta så hade blodflödet på personen ifråga stannat fast att pappa var långt därifrån, det var bara tanken och vetskapen som behövdes för att skulle kunna hjälpa den skadade mannen. En långfredag hade vi en liten bagge som var så sjuk. Jag tänkte på Jesu lidande, som man läst om i skolan, och jämförde baggen med honom. Jag stod där vid kätten tillsammans med mamma och vi tyckte lika synd om baggen båda två. Då smög jag mej ut i porten till pappa. Han höll på att göra i ordning någon medicin. Han stod i dörröppningen till baksidan av porten. Den dörren som man gick igenom när man gick på dasset. Han hade något pulver i handflatan som han stod och rörde i och spottade i också för att det skulle bli blött. Samtidigt läste han en ramsa, vad, det hörde jag inte, men jag förstod att det var en trollformel. Om baggen klarade sig vet jag inte, men jag tror han dog i alla fall. Varför baggen var sjuk vet jag däremot. Han hade på skärtorsdagen blivit kastrerad. Det var en otäck historia. Någon i byn bara drog fram det lilla röda under magen och högg av med en yxa. När vi gick i skolan hade Viktoria sin sparkstötting hos Johan Johansson, i porten där. Hon tog den inte till skolan, var väl rädd för att någon skulle ha sönder den. Så en dag när vi kom för att hämta sparken låg flera sådana där röda på ^{den} sparken. Dom hade använt just hennes spark som bord och vi fick lov att peta bort dom röda sakerna. Vi tyckte det var otäckt. Men det visar ändå hur naturligt allting var. Man var med om allt som hände i djurens värld, från födelse till slakt och allt däremellan. När det gällde människor däremot, då fick man inget veta. Man såg aldrig någon naken människa, utan byxor och kalsonger satt på dag som natt. Jag menar då kvinnornas underbyxor. Dessa underkläder kanske byttes en gång i månaden, men jag kan ändå inte minnas att man kände någon konstig lukt. Det är klart, man var van och det luktade alltid lagård och det luktar starkare än allt annat. På hösten var stanken av bocken olidlig. Jag höll mycket på med getterna och jag minns att Olle Hamrén en gång retade mej för att jag luktade bock. Hamréns hade inga djur och han kände naturligtvis lukten väldigt starkt. Man tvättade sig ju inte heller. Även om man bytte klänning på kvällen så hade man lukten kvar i både hår och hud. Och jag minns aldrig att jag borstade tänderna. Jag skulle tro att min första tandborste började jag använda när jag bodde i Småland. Pappa hade aldrig borstat sina tänder och det sades att han hade inte ett hål i sina tänder och hade aldrig tandvärk i hela sitt liv. Han tog väl en snus ibland och vid festliga tillfällen köpte han sig ett litet paket Turk, ett gult paket med 10 cigaretter.

Det var en söndag som jag var hos Ulla-Britt på telefonstationen. Vi såg min skolkamrat Sixten gå uppåt byn. Jag visste att han skulle gå till vår gemensamma skolkamrat Pelle, dom var ofta tillsammans. Efter någon timme ringer det i växeln efter doktor. Pelle har blivit skjuten. Sixten hade påskoj tagit en bössa från väggen och riktat den mot Pelle och sagt att nu ska jag skjuta dej. Han kunde inte tro att bössan var laddad. Pelle dog och sorgen var stor i hela byn. Jag hade sådana samvetskval. Det var så att Pelle egentligen var en lugn och snäll grabb, men hemma kände dom inte till honom så mycket. I varje fall var han aldrig hem hos oss så någon kunde förebrå honom något. Så därför, när jag av misstag tömde ut bläckhornet över min klänning ^{en timme} ~~en timme~~, så sa jag hemma att det var Pelle som gjort det, inte på ~~beräkningen~~ ^{beräkningen} utan av misstag, men i alla fall. Visst hade jag vågat säga sanningen hemma, men det var bekvämare att ljuga. Jag tyckte heller inte om den klänningen. Mamma sydde en klänning till mej. Det blev tyg över så det räckte till en överdel till ytterligare en klänning. Till kjol tog hon ett tunt tyg som inte alls passade ihop med det andra. Jag hade bara dessa två klänningar och när mamma berättade att hon måste tvätta den som var sydd med samma tyg hela klänningen och att jag måste ha den andra några dagar, då var jag tvungen att berätta det för mina ^{skol}arbetskamrater i förväg. Dom skulle annars skratta åt mej när jag kom med en sommarklänning mitt i vintern. Det var just denna klänning som jag råkade spilla bläck på över hela kjolen, så var jag av med den. Det fanns inga reservoirpannor och blyerts använde vi bara när vi räknade. Vi hade ofta välskrivning i skolan och då användes bläck och stålpena. Jag har inte berättat så mycket om skolan, men den står fortfarande kvar i barndomsbyn och ser ut på samma sätt. Det var många och höga fönster så det var ljus och bra. Nu är den moderniserad, på min tid fanns det kaminer att elda i och vid kaminen i korridoren la vi våra vantar på tork när dom var blöta. I korridoren satt vi också och åt vår näst. Det var inte tal om någon skolbispisning. På övre våningen fanns 1-2 klass, där härskade Märta Söderlund. Härskare är fel att säga för hon var den snällaste fröken vi kunde få. Hon grät ibland och hade ont i huvudet för vi bråkade förstås. En morgon kom hon och var så lessen. Hon berättade att hennes mamma dött och att hon måste åka på begravning. Hon satt vid orgeln och spelade morgonpsalmen och hon grät. Jag tror att vi flickor grät med henne. Vi kunde lätt föreställa oss hur det skulle vara om våra mammor dött.

På övre våningen var också gymnastiksalen, den var ganska stor och där fanns en del redskap, ribbstolar och bockar. Jag var väl med och klättrade en del men dom sista åren var jag befriad från gymnastiken. Berta och jag satt då och sydde i skolsalen. På nedre planet var två klassrum, 3-4 och 5-6. Lärarna samlades på rasterna i sal 3-4 hos fru Näslund. På senare år fick vi vatten indraget, en liten springbrunn där vi kunde dricka, och det var populärt. Den satt fast i väggen alldeles intill trappan till övre våningen. Torrdassen låg en bit ifrån, det fanns ett för pojkar och ett för flickor, ett par-tre hål fanns väl på varje. Där var ritat fula saker på väggarna, men det var inget märkvärdigt, så görs ju än mer idag. Skoltomten var underbar med stor gård på framsidan och en grässlänt på baksidan där vi spelade lyra och sådant. Ner mot vägen var en backe och där åkte vi skidor och gjorde också ett litet hopp över en sten. Skog fanns i närheten och där sprang vi också. Gästis låg också nära intill vägen. Där fanns byns enda äppelträd. Det stod på gaveln i södersolen och det blev faktiskt äpplen på hösten, men dom var små och gick inte att äta. Det var nog inget riktigt äppelträd. Jag var nog inne på gästis någon gång, men annars var det nog bara gubbar som satt där och drack. Man hörde ofta talas om Anna-Kajsa och att det kanske inte räknades så rätt när pengarna skulle lämnas tillbaka, jag menar då när gästerna betalade. Kanske var det bara ont förtal. Man hörde talas om att det sedan spökade på gästis. Jag minns väl när Anna-Kajsa dött och det var auktion. Den varade i två dagar. Hennes dotter Frideborg reste sedan till Stockholm och tog arbete, hon hade släktingar och väninnor där. Mina äldre syskon kan säkert berättat mycket mera från denna tid. Jag var för liten för att minnas. Minns gör jag däremot när Julia Näsström kom på besök. Varför jag nämmer det nu är för att Julia och Frideborg var nära vänner. Julia bodde hos Juliana. Juliana var i mina ögon alltid gammal. Även till henne bar jag mjölk. Hon ville gärna bjuda på något. Det berättades att en pojke som bodde hos oss som getare, han skulle en gång gå till henne med mjölken. När hon då frågade honom om han ville ha en kaka, ett krus, svarade han, "det skulle vara en mandelram i så fall". Han tyckte speciellt om mandelramar tydligen. Julianas man dog när jag var liten, men jag minns ändå när han någon gång satt på besöksstolen i köket. Han var glad och tyckte om barn, själv hade dom inga. Tora var mörk, söt och pigg. Hon frågade varför han hade en knöl på huvudet och då svarade han att han använde den att hänga mössan på. Jacke dog hastigt, det var nog hjärtat. Även den gången hade grytlocket använts. Det varma grytlocket var bra att använda vid sjukdom tydligen, speciellt då man hade ont i magen.

Vi bakade allt bröd själva, tunnbröd förstås. På hösten bakades det en massa som sedan låg på vinden i bryggstugan. Där fanns en hylla som var upphängd enbart med järntråd från taket och det var bra för råttorna kunde omöjligt ta sig varken upp eller ner till denna stora hylla. Där låg ibland ett par hundra kakor bröd, Till jul bakades ytterligare en omgång. Ibland gjordes väldigt tunt bröd, tunnbröd, det veks direkt medan det var mjukt i ^{älva}fyra delar. Till jul, när det fanns blod, bakades även blodbröd, även det i stora kakor, säkert 8 dm i diameter. Dom var alltid två vid bakningen. En måste grädda, passa kakan noga och vända på den en gång. Knutssons-Anna hjälpte ofta till. Hon hade en hel familj att sköta hemma, sina barnbarn. ^{Barnens}Mamma låg på solliden och pappan tror jag var död så hela ansvaret för barnen vilade på henne. Hon hade långt att gå och sedan stod hon och bakade hela ^{dag}tiden. Det var säkert jobbiga dagar. På vintern var det så kallt på golvet så dom fick ta på allt vad dom hade i sockar och skor för att inte frysa. Uppe vid bordet och elden i den stora öppna ugnen var det varmt. Middagen åts alltid mitt på dagen, mellan 12 och 1. Den dagen det bakades var det risgrynsvälling till middag och så mjukt färskt bröd. Man åt så man gasade hela kvällen sedan. Även till eftermiddagskaffet åt vi mjuka pickebrödsmörgåsar. Jag nämnde namnet Knutssons-Anna, men nu erinrar jag mej att hon kallades Olles-Anna. Hon gick från gård till gård och hade mycket att berätta. Mamma var ganska tystlåten av sig och berättade inte så mycket för hon visste att det bars vidare. Men mamma sa heller inte så mycket om det hon hörde. Att Olles-Anna pratade menar jag inte som något illa, någon måste ju prata och då fanns varken TV eller radioprogram att prata om. Det hände ju inget annat än det lilla som hände i byn. Olles-Anna var snäll och hon kanske inte fick mer än ett par kronor för en dags arbete och några brödkakor med hem till barnen. Vi ansågs rika i förhållande till andra, vi hade djur i lagården och skog och pappa hade pengar på banken. På postsparbanken hade han två böcker. Man fick inte ha mer än en bok med 5.000 kronor på. Jag menar 5.000 på varje bok, maximibelopp alltså, därför hade han två. Femtusen kronor var mycket pengar på den tiden. Jag var så klen och därför hade någon lurat mina föräldrar att ta en försäkring på mej. Den var på tusen kronor och skulle betalas ^{mycket}något över 20 kronor varje år. Jag höjde ofta talas om denna försäkring och bekymret när den skulle betalas. Men jag skulle få 1000 kronor när jag fyllde 40 år. Då skulle jag köpa piano. När jag fyllde 40 räckte det inte till något piano, förresten fanns det då andra hål att stoppa pengarna i.

Min syster Tora var getare i flera somrar, Jag minns andra getare vi hade. Dom fick gå blöta i skogen hela dagarna när det regnade. Dom hade sina tunga vadmalsbyxor, regnkläder minns jag inga. I näst hade dom pannkakor och kanske ett kokt ägg och en halv littersflaska med mjölk. Jag behövde aldrig vara getare i skogen, bara på hösten fick jag geta getterna ute på åkrarna. Då läste jag Allas Veckotidning och Hela Världen. Jag läste massor med kärlekshistorier och levde i en drömvärld. Samtidigt som jag inte ville bli stor och åka hemifrån så fantiserade jag ändå om att vara stor. Jag tittade i kataloger, priskuranterna var Ahlén och Holm och Oskar Ahrén, och jag fantiserade om kläder. Jag fick önska mej en sak på varje sida och jag satt i timmar och klädde upp mej med blusar, kjolar, skor, ja allt, även möbler och husgeråd, trots att jag inte ville bo själv. Jag stod i köket och kärnade smör och jag gjorde mej en fantasivärld att jag bodde i Stockholm och (underligt nog på den tiden) bodde i storfamilj. Vi bodde flera, hade samma kök och badrum, men var sitt rum. Jag möblerade detta, speciellt minns jag ett garderobskåp som min faster Beata hade, det var ett högt brunt skåp med oval spegel i dörren. Ett sådant skulle jag absolut ha. Och kvällarna var jobbiga i min fantasi. Då, när jag kom till Stockholm, skulle jag göra allting. Jag skulle åka skidor en kväll, gå på bio en annan, spela kort en tredje. Någon kväll för ensamhet eller läsning fanns inte inplanerad. Och när skulle man sköta sig själv och tvätta och sådant, det hade jag heller ingen tanke på. Jag skrev tidigare, kärnade smör, det gjorde vi ju, en hög kärna med smörstamp som man stötte upp och ner till, grädden först blev tjock och sedan skar sig. På vintern när korna fick dåligt foder var det jobbigt ibland. Vi kunde stå i timmar. Mamma värmdde och värmdde, än trodde hon grädden var för varm, än för kall. När det äntligen blev smör var man alldeles slut i armarna. Det var gräddfläckar över hela golvet, men det slickade katten upp med glädje. Mamma tog sedan fram smörbordet och arbetade smöret. Det var ett speciellt bord med kanter på, men en öppning på ena sidan där kärnmjölken kunde rinna ut. Hon jobbade länge med smöret, saltade det och även hade i ett gult färgämne. Syster Frida på Alanäs, distriktssköterskan, kom och köpte smör hemma. Hon betalade 2 kronor för ett kilo. Mamma formade smöret så fint som ett stort ovalt ägg. Kärnmjölken drack vi upp, den användes nog också till bak. När mamma sålde mese på affären, jag tror konsum övertagit Backlunds affär då, så fick hon 90 öre kilot för mesen. Sista tiden Backlunds hade affären fanns där inga varor, han bara sålde ut vad som fanns, han hade inga pengar att köpa in varor för. Dom flyttade sedan från Havsnäs.

Amandus Backlund var stark kommunist. Elaka tungar sa att ~~att~~^{han} träffat ryska spioner i skogen, men det var inte sant. Hans fru Stina var folkpartist, liberala partiet hette det då. Båda var mycket insatta i politiken och båda var ute och agiterade på sitt håll och för sin sak, men dom tycktes ändå komma överens och dom var mycket intelligenta människor som läst mycket.] Efter Backlunds kom konsum till byn och öppnade affären igen. Jag tror att Nyberg var den förste föreståndaren. Min kamrat Ingrid Nilsson och Ulla-Britt fick jobb i affären och så klart var man avundsjuk på dem där dom gick i sina vita rockar. En gång, säger en gång fick jag vara med, och det var när det var inventering på nyåret ett år. Jag tyckte det var så roligt att räkna varor och att skriva och vi fick gå på gästis och ~~äta~~. Det var mitt enda besök där, som matgäst i varje fall. Jag tjänade ju också någon krona den dagen.] Det var ett stort bekymmer vad det skulle bli av mej. Faster Beata villé jag skulle gå i realskolan i Strömsund. Jag skulle få bo hos dem, jag tror nästan gratis, för dom hade inga egna barn. Men böckerna kostade och även terminsavgiften så pappa sa nej. Mamma var bekymrad, hon tänkte ju på min framtid.] När Birger var inkallad på Gotland under första delen av kriget, vintern 1940-41, hade han en vikarierande lärare, Sivertsson. Han bodde i Birgers stuga och det sas att jag skulle städa åt honom en gång i veckan. Han skulle också äta hos oss. Vid 12-tiden varje dag kom han och åt. Vi fick nog lägga om matvanorna då och äta middag senare på kvällen. 12-tiden var en dum tid för då skulle även djuren i lagården skötas om. Mamma var ute ibland och jag var så nervös när läraren kom och skulle äta.] Han studerade till präst och hade tagit det här jobbet för att tjäna några kronor. Vi var ofta hos honom på kvällarna, Holger, Anna Näsmark, Anna-Stina Jonsson, Kalle Ytfelt och bröderna Kalle och Frans hos grannens. Vi brukade roa oss med allmänbidningstävlingar, det var högsta mode på den tiden. Gösta Knutsson ledde sådana i radion och i Uppsala fanns allvetaren, Hagberg ^{levad} hette han visst. Han visste allt och kunde svara. Han darrade så lustigt på rösten för han hade haft något talfel. Men allvetare det var han verkligen.] Sivertsson hade bekymmer för min skull. Han insåg mer än någon annan att jag måste lära mig ett yrke av något slag, ett lättare yrke. Han började läsa tyska med tre flickor, Berta, Ingeborg och ~~me~~^{me}. Vi lärde oss en hel del och vi hade roligt. Jag hade så väl behövts hemma men mamma lät mej hållas, hon var glad att något började hända. Det var också han som ordnade med prospekt från Mariannelunds Praktiska Skola och såg till att jag verkligen kom iväg hösten 1941.]

Det var hösten 1941. Jag satt på stegen utanför bryggstugan och funderade över mitt liv och att jag nu måste lämna mitt kära hem. Frideborg Blom kom cyklande förbi. Hon var klädd i shorts och det ansågs väldigt opassande. Hon var ju gammal, kanske 40 år, och att då gå klädd i shorts. Det talades om att hon till och med varit i kyrkan i shorts. Men hon var hemma på tillfälligt besök, hon bodde i Stockholm sedan några år tillbaka. Hon ropade och hejade och sa att hon hört att jag skulle resa bort och hon önskade mej lycka till. Jag satte igång ^{att} och stortjuta. Jag grät en hel vecka innan jag reste. Jag har ett fotografi där mamma och jag står under ett träd, mamma skrattar och är glad och hon står med handen i förklädesfickan. Jag däremot står med sänkt huvud, för jag var alldeles svullen i ansiktet. Jag har en grå kjol och en gråspräcklig jacka, allt sytt av Eva Eriksson, en av alla våra kusiner. Kanske var detta taget hösten 1942, för även då reste jag till skolan. Första gången åkte vi tidigt en morgon, Holger och jag, det har jag redan berättat om. Den här bilden togs därför troligen nästa höst och jag då åkte på kvällen. Mina kamrater var avundsjuka på mej, jag som fick ge mej iväg ut i stora världen. I Mariannelund fick jag till rumskamrat en skånska, Saga. Birgers släkting Anna-Lisa bodde i samma hus och hon och Saga var mycket tillsammans. Dom skrattade mycket och jag bara tittade. Jag var inte van att skratta, det fick vi nästan inte göra hemma. Mentaliteten var en helt annan än den jag var van vid. Det svåraste för mej var nog min dialekt. Alla retades med mej för jag pratade en grov jämtska. Dom själva ~~talade~~ talade småländska, men det var en annan sak. Det var naturligt för dem och det var för dem riktig svenska. Jag hade det helt enkelt svårt. Jag började i en låg klass, ^{jag ville försöka} svårt att förklara. En del tog realen redan efter tre terminer som privatister, men jag satsade på 4 terminer. Det visade sig att jag var duktig i tyskan så jag kunde hoppa över till termin 1b och läsa engelska i stället. Efter 4 terminer gick jag upp i examen i Motala, men klarade inte svenska, jag skrev historia om när Karl X kom på Sveriges tron. Jag hade skrivit en hel del sakfel och klarade mej inte. Det gjorde detsamma, jag hade ändå inte klarat den muntliga examen senare. Jag packade mina väskor och åkte hem. På sommaren ¹⁹⁴³ döptes Karl-Ake och Erik Sivertsson var doppräst. Jag gick inte ens upp till stugan för att träffa honom, allt var hans fel, så tyckte jag. Det var han som skaffat prospekt och lurat mej att åka till skolan. Vid det här tillfället kom han ner till mej i bryggstugan och han fick mej att lova att åka och pröva en gång till. Först skrek jag åt honom och sa att då hoppar jag i Motala ström när jag åker tåget ner. Men det gjorde jag i alla fall inte.

Min skoltid är inte mycket att skriva om eftersom det förekommer kamrater som ingen annan än jag i bekantskapskretsen känner till. Men jag var mycket hos tant Edit och farbror Karl i Amundarp, Birgers föräldrahem. Där hade jag ett ^{andra} annat hem. Dom var så snälla och det här var under kriget. Vi fick dålig mat i skolan och tant Edit gjorde så goda smörgåsar åt mej med älgbiff på. Dessa tog jag med mej och hade då mat i flera dagar. Vi åt på skolan och jag bodde ganska nära. Maten var usel. En gång när dom ställde fram glasskålar med lingonsylt till någon maträtt upptäckte vi att det var getingar i sylten. Vi la tätt, tätt med getingar runt skålen med sylt, på tallriken. En gång trodde vi att nu får vi äntligen stek, men nej, det var tonfisk och den var tillréd så att den smakade så illa. På järnvägs-konditoriet fick ^{genom} knäckbakelser och dom köpte vi. Dom var goda och det gick inte åt några kuponger. Min kamrat efter Saga hette Karin Jonsson och var från Alghultsby. Hon var snäll, men så slösaktig när hon fick pengar. Hon lånade av mej och bjöd och när jag lade mej på kvällen kunde jag hitta hela chokladkakor i sängen. När hon så fick pengar, ja då var hon skyldig mej hälften. Jag var aldrig utan pengar. Mamma skickade mej så jag hade, men jag var också sparsam av naturen. Året efteråt fick jag en ny kamrat från samma by. Henne följde jag med hem. Dom hade bin och vi åt smörgåsar med honung och ost på och det var så gott och är det än i dag. Dom hade en dräng från Norge. Många flyktingar fanns här i Sverige då, under kriget, sedan tyskarna invaderat både Sverige och Norge. Jag hörde talet 40.000, men kanske var det många fler. Den här grabben hade kung Olof av Norge på bild ovan sin säng. Kungen hade fått fly till England om jag inte minns fel. Till Alghultsby var det smalspårig järnväg och vi bytte någonstans på vägen. Det skulle vara roligt komma till Mariannelund och den delen av Småland en gång till, det ska nog bli. En gång cyklade vi till Vimmerby, där var kullersten på gatorna så det var omöjligt att cykla i stan. Min värdinna hette fru ^{Helmer} Fredriksson. Hon bodde i rum och kök, jag bodde i ett rum som gränsade till köket. Hon hade två pojkar, ljusa långa smålänningar. Helmer kom en morgon in med en levande kräfta till mej, jag blev rädd och skrek i högan sky, Jag visste inte vad det var. Helmer var snäll mot mej och när jag åkte hem på julen dök han upp vid stationen med en chokladask. Men jag var mej lik, visade någon litet vänlighet, då vände jag min sämsta sida ut. När jag kom ner efter jul bråkade jag och skällde jag på honom och var så arg. Han hade fått flytta till ett rum på gården och han hade bytt ut min bokhylla. Ja sån var jag, häftig till tusen i humöret. Den första julen följde Ingrid, Birgers syster, med mej hem. Vi åkte tåg och fick sitta i Krylbo en hel natt. Jag tror det var i samband med den stora sprängolyckan där, att den hänt något tidigare.

Vi kom till Östersund på eftermiddagen i stället för på ^{morgon}måndagen. Vi ringde en hälsning hem att vi åkte till Strömsund och låg över där. På tåget fick vi ett telegram "fortsätt resan till Lövberga", så vi gjorde det. Det var roligt att få telegram på tåget, konduktören kom och ropade mitt namn, så stolt jag var. När vi kom till Lövberga sent på kvällen stod där Holger och Tora och häst. Vi fick åka släde hem och det var kallt, men det var roligt och så roligt att komma hem till kära mamma. Ingrid var 17 år, jag bara 16. Hon hade så gärna velat vara 18 år, men det kunde jag inte alls förstå. Jag var barnslig länge. När jag var 25 var mina kamrater under 20. Hon ville träffa killar och både Frans Palmqvist och Kalle Ytfeldt uppvaktade henne flitigt. På kvällarna var vi hos Tora och Birger och när vi kom hem hade mamma gjort smörgåsar med skinka på, dom stod på köksbordet, och mjölk därtill. Det var så gott och det är mina minnen, inte alls har jag några minnen av några pojkar. När jag stod där i ett stånd, det var basar även det året, så började dom spela Halta Lottas krog på gramofonen. Jag led. Hur skulle jag klara upp det här. Jag skämdes. Men någon, kanske Birger, tänkte kanske på mej och stoppade skivan. Jag slapp höra den till slut. Underligt var det att någon tog hänsyn till mej, eller blev det bara så av en slump att det var något fel på skivan. Ingrid hade roligt i Havsnäs, men julle-digheten var snart förbi och vi åkte igen. Jag hade druckit så mycket kaffe denna jul så jag minns magen knorrade förfärligt hela natten på tåget och vi som träffat några trevliga personer att prata med i kupén. Det blev till att kämpa vidare i skolan. Vi läste alla dagar och på söndagarna fick man också plugga ordentligt för då hade vi massvis med läxor och skrivning varje måndag. Matte var det roligaste ämnet och att sitta och grunna över något geometriskt problem var det roligaste jag visste. Då struntade jag i historien. Vi hade en lärare i historia, TJ, som tyckte väldigt illa om mej och jag kunde heller aldrig någonting. Likafullt sätter jag mej och skriver historieämnet även nästa gång jag går upp i realskrivningarna. Jag klarade mej inte heller den gången. Vi hade en lärare i svenska som sa att vi fick inte skriva det fria ämnet för "det är en räddningsplanka ni inte klarar". När jag sedan kommer i handelsgymnasiet blev jag uppmanad att skriva det fria ämnet och jag fick alltid bra betyg på mina uppsatser. Svenskläraren var gift med biologiläraren. Dom hade inga barn utan två colliehundar som följde dem jämt, även i skolan. Rektorn skulle undervisa oss i fysik, men han talade bara om hur farligt det var med kärlek och att "det är en gnista som inte går att släcka". Vi skulle akta oss väldigt noga.

För min del var tiden i Mariannelund bara plugg. Mina kamrater var långa och jag kände mej alltid ^{minnes} vedervärdig. Samtidigt som jag var så less på allt läsande så var läxorna något att skylla på. Jag gick aldrig med ut på dans eller så, jag gick knappt på bio. Någon gång var jag på litterär afton på skolan. Vi satt vid långa bord och drack kaffe, kanske var det te. Så småningom försvann en efter en av pojkarna. Va far dom ut för, sa jag. Jag sa far när det heter går och det blev naturligtvis allmänt skratt. Jag förstod heller inte att grabbarna gick ut för kissa och kanske röka. Jag var väldigt dum och bakom. På dom där litterära aftnarna lästes det poesi. Vi läste Anna-Maria Lenngrens Porträtterna, Nils Ferlin förstås, och Snoisky. Ja säkert många andra diktare. Sara Lidman gick i gymnasiet när jag gick i realskolan. Sara var genuin norrlänning, enkelt klädd, och jag vet inte varför jag minns henne. Det var många att välja på och många minns jag ingenting utav. Men Sara Lidman kände alla till. När jag 1944-45 arbetade på Postgirot, då var även hon där och vi åt lunch tillsammans ibland. Stina och John Efraimsson gifte sig och jag åkte till Ingatorps kyrka. Dom kom och bad mej följa med hem på bröllopet, men det gjorde jag inte. Jag hade en gul dräkt som Eva Eriksson sytt. Den var sydd av gammalt och för att skyla över knapphål som funnits tidigare hade Eva gjort en bred bård av stickningar. Knapphålen syntes ju ändå. Jag hade dräkten på aftnarna jag berättat om och jag hade den även när jag cyklade till kyrkan. Jag hade ju pengar och hade kunnat köpa en klänning, men jag var alldeles för snål, och så tyckte jag inte det fanns något att köpa som passade mej. På våren, när jag skulle resa hem på sommarlov, åkte jag över Stockholm. Någon hade vidtalat Sonja Eriksson så hon kom och mötte mej och jag bodde hos henne ett dygn. På kvällen gick vi på bio och såg Flickan i fönstret mitt emot och dagen efter följde hon med mej till Fernströms på Kungsgatan och jag köpte en brunbeige tjock ulster med skärp. Stockholm var så stort och när jag på morgonen kom med tåget till Östersund mötte mej Ebba. Hon arbetade i Östersund men kom ner och hälsade på mej. Hon blev litet sur när jag sa att jag tyckte Östersund verkade så litet. Jag var ju van vid Stockholm och hade förväntat mig över hur stor centralstationen var. Ett år ytterligare var jag i Mariannelund, 5 terminer totalt. Jag bodde hela tiden i samma rum på Kimstorp. Fru Fredriksson gick i pingstkyrkan varje söndag och även kvällar ibland. Alltid hade hon tanter med sig hem på kaffe och dom satt bara och anmärkte på andra hela tiden, vilken hatt den hade och hur hon och hon bar sig åt och sade. Efter kaffet la dom sej på knä och bad sina böner och även talade i tungor. Min skoltid var ingen rolig tid. Om någon läser mina dagböcker från den tiden så är det idel jeremiader. Det var nog den svåraste tiden i mitt liv och kanske tack vare mitt skrivande i dagböckerna klarade jag mej. Därför hoppar jag över den här tiden, tills vidare i varje fall.

Toras katt ^USessan blev kvar hos oss. Hon hade ungar den andra hästen när jag åkte till Småland och jag minns när hon kom och sprang efter mej när jag gick, jag grät, och Sessan sa adjö. Jag såg henne aldrig mer. När jag kom hem på jullovet så fanns hon inte. Dom trodde att Stenström skjutit henne. Hon var borta och dom hade inte vågat skriva och tala om det för mej för då trodde dom att jag skulle sluta läsa. Vintern innan jag åkte till skolan, 1940-41 alltså, var hon alltid med mej när jag var i lagårn och jag fällde många tårar bara vid tanken att jag någon gång måste åka ifrån henne. Jag hade lätt för att gråta och dom skojade med mej och sa att jag var lik mammas moster Brita. En gång kom en främmande katt hem till oss. Vi trodde det var Britas och jag tog den i en korg och gick ner till dem. Men det var inte deras katt så vi släppte den. Men Brita grät över katten och sa "En sån fin katte, de e sön å slå ihjäl na". Jag sprang ifrån katten, men när jag kom hem då var katten redan tillbaka. Den var hos oss någon vecka och en dag hade Holger slagit ihjäl henne med yxa, men det gjorde han aldrig om sa han när han kom in. Eftersom jag nu är i lagården så ska jag passa på och nämna hur där såg ut. Korna stod tjudrade 3 stycken på varje sida. Dom hade krubbor och en lång vattenho av trä framför sig. Där fanns också två kättar, i den ena vistades fåren och i den andra grisen. Bakom korna stod en rad med getter, mellan 10 och 15. Dom måste vi vattna med hink två gånger om dagen. Vi hade också öppen spis i ladugården för att kunna värma vatten. Där tvättades på vintern och sedan sköljdes och klappades kläderna nere i någon vak på sjön. Vi hade två klapprän, som enbart användes till att klappa kläderna. Då låg mamma och någon mer som hjälpte till på knä på isen i kylan. Kläderna kördes ner på släde med häst. På vintern tvättades kläderna nere vid sjön. Då hade vi den stora kvarta grytan där och lakanen kokades i lut. Det fanns särskilda små plåtburkar med koncentrerad lut som man köpte på affären. För att kunna komma till dasset måste man gå genom porten och ut på baksidan, sedan öppna en annan dörr och gå några trappsteg upp. Där satt man ofta i sällskap med någon annan för det fanns två hål. Vi hade inget särskilt toalettpapper utan vi hade kataloger som vi studerade noga. Man rev av en sida och knycklade ihop så det blev någorlunda mjukt och torkade sig i ändan med det. Det var aldrig tal om att tvätta händerna efteråt. Allt vatten bars in från brunnen. Brunnen vid lagården var bara för djurens behov. Vi tog vatten från en annan brunn intill vinterstugan. Där vindades vattnet upp med vev. Fast jag minns att vi först hade en annan sak, en lång stång med hink i en krok på änden. Vattnet i den andra brunnen pumpades upp. Alltid när korna blivit omskötta vid middagsdags, då var det dags att pumpa vatten i en stor tunna. Det var ganska jobbigt och tråkigt och jag stod alltid och räknade armtagen.

Jag räknade ofta när jag gjorde något. När jag gick från sommarlagården och bar mjölk, då räknade jag stegen. Det blev så ^{och så} många steg ~~från~~ till skogsbrynet, så många steg över "backen" och ner till bäcken och så den sista biten, från bäcken och hem. För varje 100 steg fick jag önska mej något. Jag önskade mest kläder. Men tillbaka till "fjöset". Hästen stod ensam i stallet fast att där fanns 2 stora spiltor och 1 liten. För att han skulle få sällskap och naturligtvis också av intresse och ekonomiska skäl så skaffade Holger ett föl. Hästen Bruno var glad i fölet och det följde med till timmerskogen varje morgon. Så en morgon innan mamma och jag hunnit gå in ur lagården kommer Holger tillbaka med fölet liggande på släden, dött. Det var hemskt. Taxibilen, Holger Näslund var det då, hade kommit körande och kört på fölet och kört av ett ben. Holger hade sprungit in till Elinor (Elinor sa vi) Söderlund och bett honom skjuta fölet. Elinor var fjärdingsman och hade skjutvapen. Söderlunds var tre bröder, Ingemar som hade affären tillsammans med fadern Per, Harald, som jag nämnt tidigare och som var gift med lärarinnan Märta Söderlund och den tredje, fjärdingsmannen. Det kunde behövas polismakt i byn. Amandus Olsson brände hembränt och dom hittade apparaten och han kom till Svartsjö. Tänk att behöva sitta i fängelse för att man gör sig litet egen dricka. På tal om olagligheter så kommer jag att tänka på när några stal hela skrivbordet hos Holmqvist på Storholmen. Dottern var ensam hemma och hon vaknade på natten och hörde underliga släpande ljud, men hon vågade inte gå och titta. Vad jag minns hade dom brutit upp skrivbordet och sedan sänkt det i sjön. Jag tror inte dom hittade det. På hösten 1939 när pappa låg på lasarettet i Östersund kom det några till bryggstugan och berättade att Holmqvist omkommit. Han hade kvarn som drevs elektriskt, det hade blivit något fel och han gick upp i transformatorn för att kolla och han fick ström i sig och blev kvar där, död. Jag kommer ihåg att jag följde med pappa i båt en gång, det var rätt långt att ro till Storholmen och det blåste friskt och i båten låg flera säckar säd som skulle malas. Närmare land ligger Lillholmen och där bodde flera familjer som jag inte kände så bra. Flåsjön är en stor sjö och det har hänt en del tragiska saker där. När jag var liten drucknade en som hette Ulrik. Han var i fyllan och villan på väg över sjön med häst och släde. Han hade väl somnat, när dom hittade honom på sjöbotten satt han med armarna i kort och tömmarna bakom nacken. Jag tror hästen hade slitit av sig selarna och sprungit hem, jag tror inte att den drucknade. Ebba och jag var så rädda när vi hörde detta så vi drog upp benen under oss där vi satt på soffan. Vi vågade inte ha dom hängande.

Vi köpte aldrig någon frukt hemma. Vid en avslutning före jul lottades det ut en påse äpplen. Tore Olsson drog lotten och numret var till mej. Men påsen stod innan för dörren till kammaren och jag åt inte ett enda. Vi var inte vana med frukt. Bananer tyckte jag om och jag minns min besvikelse när pappa kom från Strömsund en gång med en kartong över axeln, Fyffes. Jag blev glad men när han öppnade den var det bara dom vanliga örtrötterna som han torkade till hästmedicinen. Min första tomat fick jag av Julia Näsström när jag kom med mjölkem till Juliana en gång. Den var röd och grann och jag tog hem den. Men ingen vågade smaka eller visste inte hur den skulle ätas. Mamma tog den, gick ut på bron, detta var på sommaren, bet i tomaten, svor till och spottade ut och slängde tomaten. Det var ingenting för oss. Men när pappa åkte på sina Strömsundsresor då köpte han alltid lakritsstänger. Dom var hårda och man fick hacka av en bit med en morakniv. Pappa var nog mest förtjust i dom själv. Jag nämnde förut Per Söderlund. Han var snäll mot barn, men han var ekonomisk och visste när han kunde ta betalt. Han var ju affärsman. Det berättades att en man dött. Sonen gick till Söderlund för att betala vad han var skyldig. Dom flesta fick skriva upp i affären, inte många betalade kontant, utan Söderlund hade en bok där han antecknade. Så när sonen till den döde skulle betala såg han att det fanns datum efter det fadern dött. Då sa sonen helt lugnt "Om en pappa kom å vill ha någe mer så ge en ingenting". Även Gottfrid Sundqvist på brännan hade affär. Där handlade dom mest dom som bodde på Östra Havsnäs. Dom hade det knapert många av dem. Jag minns när dom på vintern stod utanför posten och väntade att den skulle öppnas. Dom fick väl några kronor varje månad i understöd. "Nu kom dom å ske ha fattiglappan sinä," sa mamma. Det var inte lätt när det inte fanns arbete att få. Så småningom byggdes nya vägen, ja redan i mitten av 30-talet. För Nora och Tora var det intressant med AK-arbetarna, men jag var så liten så jag har bara små minnen av dem. Det förekom ju också flottning från Ursvattnet och flera sjöar ner i Lövbergaån. Nora och Tora cyklade ivägen med en korg när flottarna skulle nå Lövberga för då skulle det vara fest, men jag var som vanligt för liten att följa med. Det var bara i fäbodstugan som jag fick vara med. Därifrån har jag berättat en del, men många fler minnen finns. När dom flottade timmer på Ursvattnet använde dom en timrad flotte, speleka, den låg en bit från bostugan och där var Ester och jag och lekte att vi var i sjönöd ute på ett stort hav. I bostugan fanns inga tapeter. Dom timrade väggarna med mosså mellan stockarna var klädda med tidningar. När man drog separatorn kunde man stå och läsa samtidigt i gamla tidningar med annonser och sådant. En gång när jag stod där kom en liten fågel flygande och satte sig på väggen. Vi jagade ut den men den kom in igen. Då trodde mamma att den nog sökte hjälp för något och det var bäst att slå ihjäl den.

Getarn^e tog fågeln och gick och kastade den hårt mot en stor sten. Den dog direkt och tänk att det sprang en stor grön spindel från fågeln direkt. Den kanske var så plågad av spindeln så den sökte hjälp av den anledningen, och så blev den ihjälslagen. [Nu går bilväg till Ursvattnet och där det förut var urskog där ligger nu Källbergs fina hus, även Holgers stuga och flera andras. Vi var ute och rodde efter den stranden en gång och fåren kom ner och bräkte. Det var stora grova granar och mörkt och jag skulle inte vågat gå i land där.] På Ursvattnet fanns just inga sjöfåglar, men jag minns att lommen skrek ibland och då sa dom att det skulle bli regn. En gång dök en lom när vi kom och rodde efter stranden på motsatta sidan och där låg två stora grå ägg i boet, men vi rörde dem inte.] Hur såg det ut för övrigt i fåbodstugan? Det var två små fönster, en öppen spis och en vedlår vid spisen. Det fanns ett takhögt klaffskåp där vi förvarade både mat och porslin. Skåpets baksida var samtidigt vägg för två högsängar, ganska breda så man kunde ligga två. Det fanns ett bord som stod på snedden i ett hörn, alltid med en ^{hand}burk-färskt löv på och en rutig duk. Det var en väggfast långbänk efter en vägg och en utedörr till sänglängden. Innanför tummet fanns en bod, där förvarades ost och mese och andra varor som behövde kyla för där var det jordgolv och något svalare.] Vi hade råttor, men jag var inte rädd för dem. En gång låg mamma, Tyra och jag i över-sängen och jag hade sparkat och pratat i sömnen hela natten. Men jag minns att just den natten kom en råtta springande ~~s~~nett över oss alla tre. Holger var rädd för råttor. Han kom dit en gång och la sig på golvet med huvudet på vedlåren för att vila, mamma gräddade våfflor. Så reste han sig upp, han tyckte det kliade under skjortan, och när han drog skjortan ur byxorna så trillade det ner en råtta. Den hade krupit in under skjortan när han vilade.] Dom brukade skrämna Holger när dom körde in hö. Då fanns många råttor i hässjorna och när någon tog en råtta i svansen och kastade på honom, då sprang han undan och skrek.] Snart måste jag sluta att skriva om barndomen, det tar aldrig slut mitt berättande, men jag måste berätta om min sommar på barnkolonin i Jormvattnet. Det fanns en syster Anna som varit hem till oss några gånger, förmodligen i samband med att Holger var sjuk och hade vatten i lungsäcken. Hon hade sett mej några gånger och tyckte att jag var så liten och mager så hon hade ordnat att jag fick komma på barnkoloni. Det ordnades med kläder, men dagen innan jag skulle åka kom Anna Olsson och pratade med mamma att jag inte skulle åka, det var inte alls bra med barnkoloni. Så jag reste inte, men då kom telefon att jag måste åka i alla fall och ett dygn försenad kom jag iväg. Tora följde mej till Alanäs där jag skulle byta buss. Vi gick där och väntade i flera timmar. Hon träffade en bekant, Bergvall, en grabb som haltade precis som jag och jag tyckte det var så förargligt att vi gick i sällskap.

Den unge mannen hade tydligen inte samma dumma tankar som vi för han gick med oss hela dagen. Kanske var han förtjust i Tora, hon hade många beundrare. Dom vinkade av mig vid bussen. Jag hade en papperspåse i handen, tom, för dom räknade med att jag skulle bli busssjuk och det blev jag också så chauffören fick stanna ett par gånger så jag kunde gå ut och spy. Sent på kvällen var vi framma. Föreståndarinnan kom och mötte mej vid vägen och jag fick gröt i det stora köket. Dom hade väntat på mej länge. Så gick vi upp i sovsalen, där var sex sängar i samma rum, min var vid ena fönstret. Jag klädde av mej och hon uppmanade mej att vika ihop kläderna, två gånger sa hon till mej, men jag la dem ändå bara på stolen. Dagen efter såg jag hur man skulle göra. Varje plagg skulle vikas ihop till ett litet paket. Vi var sex jämnåriga flickor på salen och vi kunde omöjligen somna på kvällarna, Det var mitt i sommaren och djusa nätter. Vi hängde i fönstren och vikkade åt grabbar och dom andra flickorna hade så mycket att berätta. En flicka var 15 år och hon hade varit tillsammans med en kille och hon visade att hon hade en tofs på musen. Jag fick veta hur barn blir till och hur dom kommer ut från magen. Jag hade alltid trott att dom kom samma väg som bajset. Det var en lärorik tid, jag var novis. Inte riktigt förresten, för jag minns att Ebba och jag fick låna en bok av Kjell Sundqvist. Den var röd, ett tunt häfte, utanpå var ordet Tyst tryckt, efter stod ett stort tjockt utropstecken. Han satt där på en sten vid majbrasan och log så snällt när han överlämnade boken till oss. Jag låg på sängen i kammaren hemma och smusslade och läste den. Dom tyckte hemma att jag blivit så flitig med läsläsningen. Men tillbaka till Jormvattnet. Det fanns grabbar även där, men dom var yngre än oss ^{vi flickor} och inget att bry sig om. Vi fick ställa upp oss i led och gå och bada varje dag när det var varmt väder. Jag fyllde 12 år den sommaren. Mamma skickade paket med gott och hon hade också köpt en ny grön kofta som var så fin. Ibland bytte ^{mamma} hon bort lump och fick garn och någon stickade koftor på stickmaskin. Elfströms hade en sådan ett tag kommer jag ihåg. Och i "Birgers lilla stuga" bodde också ett tag en stickerska. Hon kom från Strömsund och var änka, hon hade två flickor som jag var kompis med. I varje fall tyckte föreståndarinnan ^{på halvvin} att jag hade det bra som hade en så snäll mamma och ett så bra hem så dom hade råd att skicka paket. Vi åt havregrynsgröt till frukost. Det har jag aldrig gillat, men vi fick fiskleverolja så vi blev hungriga och jag åt två tallrikar gröt. Den som ökade mest under dessa 6 veckor skulle få en krona. Jag ökade 6 kilo på 6 veckor och fick kronan. Jag var så tjock så när jag skulle åka hem höll jag inte på att få på mig den vita blusen och blåblommiga västklänningen som jag hade när jag kom. På dagarna där hade vi barnkåbonins egna lappade kläder.

Det var morgonbön, kvällsbön och bön före och efter varje måltid.] Då måste jag också berätta i detta sammanhang att så sent som 1953, när jag efter Peters födelse var på mödrahem i Saltsjö-Duvnäs, då hade vi också bordsbön före och efter måltiderna.] Jag grät när jag åkte till barnkolonin, men jag grät nog ännu värre när jag reste därifrån. Vi hade blivit så goda vänner alla flickor och vi trodde väl att vi skulle ses igen, men så blev det inte.] När jag kom hem var redan slåttern över och jag var så förvånad för jag hade aldrig reflekterat på vad dom gjorde hemma, trodde att allt stod stilla där.] Hela sommaren såg vi snö på fjällen ovanför Jormlien. Jag var inte vað att se fjäll. När Nora och Rune gifte sig, det var nog på hösten ~~samma år, 1937~~, reste dom just upp till Jorm och jag tror dom gifte sig i Gäddede kyrka. Dom hade tagit kort där dom kastade snöboll, jag tyckte inte det var så märkvärdigt, jag hade sett snö hela sommaren.] Anna-Sundqvist och Gösta var med på denna bröllopsresa, så även Tora. Birger följde också med, han skulle vara med och hjälpa dem och visa hur dom skulle göra i kyrkan, hette det. Han satt hemma i bryggstugan och undervisade dem ur psalmboken, vad dom skulle säga när prästen frågade dem och så vidare. Jag vet ju inte, men jag inbillade mej att det var under denna resa som Tora och Birger funnit varandra. Jag såg kort där dom stod med huvudena lutade mot varandra och jag förstod för jag hade ju lärt mej en del på kolonin.] Nästa sommar, 1938, var det dags för konfirmation. Först åkte vi på skolresan. Vi kom hem en fredagkväll eller lördag och på måndagmorgon skulle vi börja "gå och läsa". Helfrid Larsson, Viktoria Blomström och jag skulle bo tillsammans i Alanäs. Vi bodde i en kammare innanför köket hos Olssons, kyrkvärden, Jag minns inga namn, bara att dom hade en yngre flicka än vi som hette Henny. Vi låg alla tre i samma säng och på kvällarna vågade vi nästan inte somna för det kröp små djur i taket. Det sades att på Alanäs hade alla vägglöss, men kanske var det andra djur, vi blev aldrig bitna.] Jag hade med mej en lillsillhink tjockmjölk när jag åkte upp, tunnbörd och smör och mese, det räckte väl hela veckan, för jag minns aldrig att vi lagade någon mat och hos dem var vi bara inneboende, mat ingick inte i hyran.] Varje lördag, tror jag, att vi åkte hem. Kanske inte det ens för vi måste väl gå i kyrkan på söndag. Jag minns i alla fall att jag var hemma och provade konfirmationsklänningen. Den var förstås vit. Jag minns så väl när bagarns Runo kom och hälsade på Tora när jag stod och provade. Han satt där i köket på den vanliga besöksstolen och berättade att han jobbade i Kattstrupeformøen, jag tyckte det var så konstigt namn. Jag var förtjust i Runo, han var så snygg, men jag var ju som vanligt för liten och för ung.]

Kyrkoherde Sandéll konfirmerade oss. Vi hade gått och läst hos honom alla syskonen. Hans mamma var Lina Sandéll, hon som skrivit så många psalmer. Holger konfirmerades i gamla kyrkan och Nora året efter i nya kyrkan, Det här var alltså nya kyrkan. "Höna med kycklingar" kallas den visst, om nu en kyrka kan ha något namn. En skolkamrat på lillholmen hade dött och vi tre flickor var på kyrkogården och vattnade blommorna på hans grav. Vi funderade så om han kunde se oss, Emil, och vi var överensom att det var givet, annars hade vi inte gjort oss besväret att gå och vattna på hans grav.] På lördagen, före utfrågningen, kom prästfrun och berättade för Berta att hennes mamma dött. Det var en tragisk händelse som vi deltog i.] Mamma och pappa kom upp på lördagkvällen och jag minns att vi var och knackade på i affären för att köpa vita strumpor åt mej, kanske hade dom andra gått sönder.] Vi fick inga presenter vid konfirmationen, inte ens en blomma. Men jag minns att på kvällskvisten när mamma var i sommarlagårn, då var Ebba hemma hos mej och vi kände oss stora och tänkte att nu ska vi koka oss kaffe alldeles själva. Vi kokade i den stora svarta trefotade pannen i öppna spisen. Kaffet kokade ~~dob~~ kokade och till sist sa jag till Ebba att "konstigt att de int kok över nån gång". Hon tittade förvånad på mej, varför kaffet måste koka över. Det behövdes inte. Hon visste bättre än jag, men jag var så van vid att det kokade över för mamma hade inte tid att stå och passa pannen hela tiden.] Efter konfirmationen startade Birger simskola nere vid rörnäset. Jag ville så gärna gå, Ebba fick ju gå, men Holger tyckte att jag haft nog mycket ledig denna sommar och skulle nu göra lite nytta. Men jag fick gå i alla fall, mamma ville att jag skulle lära mig simma. Jag fick bronsmärket och det var nog litet på fusk. Man skulle simma 50 meter och Ingegärd Knutsson kollade mej. Jag nådde nog botten när jag vände, men jag blev godkänd. Simma under vatten 6 meter och dyka, det klarade jag. Även att flyta 20 meter gick bra. Birger var snäll och uppmuntrade mej även med ett diplom.] En del av mina kamrater började läsa på NKI-skolan. Dom cyklade en gång i veckan till Alanäs och några tog så småningom realen. Jag var inte med för det var väl redan bestämt med min skolgång i Småland. Kanske inte då, men då var det någon annan anledning, kanske var det för långt för mej att cykla.] Jag var så liten så jag nådde inte ner till tramporna fast att sadeln var längst nere. Holger var bussig, han flyttade sadeln framåt på ~~något~~ något sätt och sedan kunde jag sitta på sadeln och trampa. Jag hade bara önskat att jag kunnat vissla, då skulle jag vissla Lambet Walk, den var så populär då.] Jag läste en del på Hermods i stället. Alexander, postmästaren, berömde mej för att jag var flitig och läste. En del ämnen var ju roliga, jag minns jag läste stenografi så när jag sedan gick i Sundsvall då var det ämnet inget problem.]

Farbror Alexander var trumpeten av sig. När man kom och hämtade posten så utlät han sig flera gånger över att Holger kunde läsa "de där röskinne". Det var Expressen han syftade på, Holger prenumererade på den. Mot mej var Alexander alltid snäll och tyckte att jag var duktig. Jag minns honom så väl när han varje söndagförmiddag gick sin promenad ~~ned~~ över ägorna neråt sjön. Han gick med händerna på ryggen och studerade hur det växte. Frans och Kalle var yngst hos grannens och faster Karolina kallade dem för "småpojkan" även när dom fyllt 30 år. När jag tänker på gamla farbröder så erinrar jag mej två som bodde uppe på Kärrberget. Dom var hemma hos oss och dom började diskutera om det var solen som gick runt jorden eller om det var jorden som gick runt solen. Det senare verkade ju onaturligt, men den ene av gubbarna försökte förklara. Han tände glödlampan i köket och sa att det var solen och så förde han handen runt och det var jorden. Han hade rätt, men ingen trodde honom. Samma farbror hade varit med i bondetåget till Stockholm flera år tidigare, så han hade varit ute i världen och visste en del. Jag har inte skrivit något om farbror Jöns. Det var så att farfars gård delades på de fyra syskonen. Beata bodde i Strömsund och hon hade minst, eller var det så att Alexander köpt hennes del. Dom bodde i varje fall intill varandra alla tre syskonen. Jöns var 10 år äldre än pappa, men dom hade alltid hållit samst, och vi tyckte det var underligt att dom skulle dö samtidigt och begravas och läggas i sina föräldrars grav. Det var nämligen mer än 40 år sedan deras föräldrar dött. Vi hade gammal klocka på väggen hemma, ett gökur, och när någon undrade hur gammal klockan var så var svaret det, att farfar löste den på auktion en gång ^{i sin ungdom} och farfar dog år 1900. Det betydde ju att klockan var rätt gammal. Jöns och Jöns-Anna hade 8 barn, 2 pojkar och 6 flickor. Karolina o Alexander hade 10 barn, 5 pojkar och 5 flickor, Beata o Olle i Strömsund hade inga barn, men dom hade fosterbarn ibland. Vi var 4 barn. Så det var många kusiner på fars sida. Pappa hade också en son tidigare, Mika. Jag visste inte det. Vi var ute och åkte skidor en gång och mötte Mika och då sa Ebba att "det där är din halvbror". Jag visste inte vad jag skulle tro. Trodde nästan att det var Holger vi mött så jag tänkte inte vidare på det. Vi umgicks aldrig med honom, åtminstone inte jag, han hälsade aldrig när jag mötte honom. Vi var också många kusiner på mammas sida. Gustav o Maria hade 4 barn, Kalle o Kunda minst 5. Dom flyttade till Östra Havsnäs så jag har aldrig sett deras 2 yngsta grabbar. Wilhelm o Sigrid bodde i Norsborg, så långt borta, och dom hade bara Gunnar. Erik och Jenny bodde i Hissmofors och deras barn har jag inte heller träffat, bara en grabb, Erik, var hemma ibland. Han körde bussen i Havsnäs ett tag vill jag minnas, ~~men kanske minns jag fel.~~ Olga o Söderlund (sa vi) i Östersund hade många barn, Ida och Alma i Stockholm hade inga barn.

I går kväll, den 6 april 1983, såg jag Margareta Kjellberg på TV. Hon var den enda artist som pappa kunde acceptera. Han var så förtjust i henne att mamma nästan blev litet svartsjuk. Man hade ingen TV så man såg inte henne levande, men hon fanns på bild i tidningar och så hördes hon ofta på radion. Underligt att hon var med redan för 45 år sedan, och jag tyckte hon var gammal redan då. Jag har tidigare berättat om att vi inte fick lyssna på musik på radion, men Margareta Kjellberg tycktes vara undantagen. Pappa och mamma bråkade om radion ibland. Hon tyckte synd om Nora och Tora, dom ville ju ha det som andra ungdomar i byn. Far och mor bråkade förresten ganska mycket. Mamma ville köpa något till Nora ibland, hon var äldsta dottern. En gång hade hon köpt ett par strumpor och det blev ett väldigt väsen för det. Jag minns att mamma köpte sig en handväska en gång. Den var svart och den hade hon säkert i 20 år sedan. Mina föräldrar bråkade en hel natt, i varje fall tycks det så för mig, men mamma stod på sig och behöll väskan. Den var efterskickad från Ahlén och Holm. När Noras dotter Siv var några år gammal brukade hon ofta komma och hälsa på mormor. Hon fick då låna väskan och öppna och stänga den och plocka i den litet. Hon tyckte om väskan och hon frågade mormor "när du dö få jeg en hen väska då?". Mamma skrattade åt historien. En annan gång kom det besök från Lillholmen till mamma, vem minns jag inte, men mamma och den här personen var inte du med varandra. Så skulle dom gå på affären och Siv var med och trängde sig emellan. Så helt plötsligt säger Siv att "vi säg väl du". Båda skrattade och så blev det du. Siv var rolig och jag minns när jag var hemma våren 1951 då brukade hon och jag vara ute och åka skidor och hon lärde sig skriva sitt namn på snön. Men nu kom jag för långt fram i tiden. Jag vill litet till stanna kvar vid barndomen. Jag skulle vilja berätta litet om morfar fast att jag inte minns honom, men jag minns hörsägen. Han kom vandrande från Värmland och blev kvar i Havsnäs. Han träffade nämligen min mormor, Katarina Sundqvist. Hon bodde på lillholmen, och där är även mamma född. Morfar besökte aldrig sin hembygd mera, ^{men} En bror hade en gång besökt honom. Morfar och mormor hade en del skog, den ansågs inte mycket värd, och en kväll kom ett par heræar från Kramfors bolag och erbjöd dem 200 kronor för hela skogsskiftet och så blev den affären gjord. Morfar ångrade sig sedan, ^{det var då för sent} men affären var gjord. Morfars hade det fattigt och dom var 10 barn och kanske hade dom bara ett par kor. Han hade också häst och min moster Alma, som nu kallar sig Ala, har berättat om hästen. Hur lessna dom var när morfar sålde den till Kalle Persson och hur misskött den blev. Moster Ala har alltid tyckt om hästar och hon har målat massor med tavlor med hästar. Min moster Maria ^{föderna} (född Ida) däremot är spåkvinna och har fullt upp att göra med det. Hon spår många, och dom återkommer och tycker att hon har sagt saker som slagit in. Hon har en fantastisk fantasi och är människokännare, det klarar hon sig på en bit.

Tora förlovade sig helt plötsligt, det slog ner sig som en blixtnedslag i byn. Grannarna blev inte glada för dom hade säkert haft sina tankar på att försöka få Birger till måg. Kusin Ada kom till Tora på morgonen och sa att "jag skull då int kunna gift mä för jeg kan då int laga mat åt nån kär". Ada var säkert 10 år äldre än Tora så det var ju bara elakt sagt. Det var så att Birger var bjuden till Palmqvists på kalas på kvällen, och när dom då fått höra att han gått och förlovat sig kvällen innan, ja dom måste ju bjuda Tora också då. Jag vet inte, men jag tror att förlovnings-tiden var litet kärv. Birger var lärare och mer än 10 år äldre, han hade livserfarenhet. Tora ville fortfarande roa sig. Ja, jag vet inte hur det var men mamma och pappa var bekymrade många gånger för dom ville gärna ha Birger som måg. Jag minns att Tora kom hemrusande en gång och hon var så upprörd. Dom hade suttit och ritat på ett tänkt hus, som dom skulle bygga. Birger ritade bibliotek på övre våningen, där skulle han sitta och rätta skolböcker och där skulle som sagt finnas byns bibliotek, som han förestod. Han ritade en dörr, det måste gå att stänga så att det inte blev matos på rummet. Då blev Tora arg, var det så märkvärdigt så han inte kunde sitta i matos, det var för henne höjden av märkvärdighet. Hon sprang som sagt därifrån, hur dom blev vänner igen det vet jag inte. Nu har dom bibliotek på övre våningen och Birger sitter där och jobbar. Det finns ingen dörr. Det blev bröllop så småningom. Det var våren 1939. Mamma skulle göra mat. Sonja Eriksson kom på besök och hon blev alldeles häpen att inte mamma skulle åka till kyrkan, det var kyrkbröllop. Hon hjälpte mamma att klä sig och mamma åkte iväg, men jag fick stanna hemma som vanligt. Det hade varit roligt att få vara med. Sonja ställde sig vid spisen och lagade mat och hon dukade så fint i salen. Och så hon garnerade, hon la upp gröna ärter och hon hade tomater, som hon gjorde tulpaner av, skar dom zick-zäk i tu så dom blev så fina. När brudparet och gästerna kom, då stod maten klar på bordet. Jag minns inte vilka som var bjudna, men på kvällen var det kaffe och dans för ungdomarna i byn. Tora hade varit i Stockholm vintern 1937/38 och hon fick telegram från frun och dottern där hon varit piga. Hon hade ju gift sig med en lärare så nu dög hon att umgås med. Dom fick många telegram och presenter. Birger hade studieskulder. Jag hörde dom talade om dessa och att han var bekymrad för ekonomin, men dessa skulder efterskänkte hans pappa, eller rättare sagt han betalade väl dem åt Birger, så Birger blev skuldfri. Glädjen att vara tillsammans varade inte så länge, redan på hösten blev Birger inkallad till Gotland. Det såg mörkt ut för båda, ja för alla människor förresten. Jag var hos Tora och hjälpte henne ta reda på äpplen, som hon fått från Småland, och hon grät och var så lessen. På våren åkte hon ner till Birger, han hade då legat svårt sjuk över julen och en längre tid.

Minnena börjar tryta och jag ska därför berätta om våren 1944. Jag hade kört på skrivningarna i Motala två gånger, men nu började jag bli envis. Jag satte igång ^{och} plugga henna. Jag läste dumt nog Grimbergs underbara öden, historia, och jag som hatade historia. Jag läste matte på Hermoda, och jag pluggade väl annat också. Jag gick upp i skrivningarna i Strömsund. Naturligtvis skrev jag historieämnet: Karl XII ryska fälttåg och orsaken till dess misslyckande. Jag fick B? på uppsatsen. Men det var matten som klarade mig. Jag hade klarat den bättre än någon annan på skolan och jag åkte hem för att vänta på resultatet och för att plugga för den muntliga examen. Det stod en notis i tidningen så småningom. Det stod uppräknade namn på dem som klarat sig i skrivningarna. Jag var inte med. Jag blev faktiskt förvånad och jag minns Holgers kommentar att "de förstå du väl att du int ha klara dä när du int stå i tidningen". Men nu tog jag humör och cyklade iväg till Tora och ringde till rektorn. Jo visst hade jag klarat mej, det var bara så att mitt namn, den sista meningen alltså, för jag var ju privatist, hade inte kommit med utan ramlat bort vid tryckningen. Stolt åkte jag hem och berättade, men nu gällde det verkligen. Jag tingade rum på Turisthotellet för att gå upp i muntan. Det var förfärligt. Det satt sex gubbar och lyssnade på mej en hel dag. Jag gick igenom muntligt prov i 8 ämnen den första dagen och 3 ämnen den andra dagen. Det var fortfarande matten som räddade mej. Jag fick svåra tal att räkna på svarta tavlan, ingen av gubbarna begrep någonting, men dom blev imponerade. Rektor Mattesson var snäll, han ville visa vad jag kunde. Han förhörde mig också på fysik, det blev astronomi. Jag kunde ingenting. Jag hade aldrig läst detta för vår fysiklärare i Mariannelund, även han rektor, hade ju bara talat om sex på lektionstimmarna. Jag fick BC i fysik, men matten fick som sagt kompensera. Rektorn och doktorn, Velande, hade var sin dotter i klassen. Dom var snälla mot mej och tog sig an mej. Jag ville inte vara med när dom tågade ut för jag visste att jag inte skulle få några blommor. Ingen hemifrån kom ju ner, för ingen skulle ^{tro} tro att jag klarat mej. Flickorna lovade mej att jag skulle få blommor av dom för dom fick så många. När vi så kom ut stod faster Beatas Olle där med litet blommor. Men jag fick hänga dem på mej själv. Vi åkte häst och trilla genom flata och vi sjöng, men jag tror att det regnade. På kvällen skulle det vara fest, men ingen hade sagt något tidigare, så jag tog bussen och åkte hem. Jag hade som vanligt heller inga kläder att ta på mej för någon fest. Men dom berättade sedan att dom till och med skrivit en visa om mej. Jag var den första privatist som klarade sig i Strömsund, några hade försökt förut men inte klarat sig.

Natten mellan dom två pressande dagarna var också pressande. Jag vaknade med att någon bultade på min dörr på hotellet. Jag smög mig upp för att titta i fönstret. Där ute stod en arg gubbe som skrek att jag tagit hans plånbok. Jag min tok öppnade dörren, men när jag såg att han ^{gubben} var full, då smög jag mig bakom och stängde dörren igen. Han kallade på polis. Polisen kom, men först skulle dom undersöka hans rum, och där under huvudkudden låg plånboken. Det blev lugnt igen, men min nattsömn var förstörd. Under denna vecka tog jag också mod till mej och gick till doktor Velander. Han var rar och förstående och jag fick gråta en skvätt. Jag ville han skulle hjälpa mej så jag kunde få något bidrag och kunna fortsätta min skolutbildning. Jag hade inte berättat något hemma, kunde aldrig ta upp mina problem med mitt lyte, det var tabu. Han ordnade så jag fick åka till Härnösand och det gjorde jag också sedan på sommaren. Men jag måste tala om hur det kändes att komma hem med realmössan på skulden. Jag var glad, men jag grät. När jag kom hem fanns ingenting ordnat. Mamma stod och bakade bullar. Jag satte mej och grät, dom kunde åtminstone ha dukat ett kaffebord, tänkte jag. Kanske på kvällen att det kom fram en tårta, men det var ju när jag kom som jag hade velat ha den. Och ingen säng hade jag att ligga i. Hanna var hos oss då och hon hade lilla rummet där uppe. Soffan i sal~~en~~, som jag låg i, hade dom hyrt ut till en man, jag tror han var ^{L. O. K. M. A. J. A. R. L.} jägmästare och på tillfälligt besök i byn. Jag fick gå till Tora och ligga och där fick jag kaffe på säng på morgonen. Det enda jag minns från denna kväll, när dom andra firade sin examen, det var att den här mannen som bodde hos oss tog med sig mej och Hanna på en liten promenad och vi fick titta i hans kikare, det hade jag aldrig gjort förut. Tora och Birger hade köpt predikant Bergströms stuga. Mamma hade ett skifte efter sina föräldrar. Där hade Bergström fått köpa en bit mark och bygga sig ett hus. Dom religiösa var väldigt aktiva i byn och jag var också med hos Bergströms ibland på deras möten, det var kusinerna i granngården som tog mej med. Det var bra att Tora o Birger hade tillfälle att köpa tillbaka denna jordbit och stugan när Bergström flyttade från byn. Nora och Rune fick överta den övriga jorden och byggde sig ett hus på andra sidan om landsvägen. När Karl-Ake var liten var jag där hos Källbergs och tittade till honom ibland på kvällarna. Huset var litet, det såg inte alls ut som i dag. Men nu måste jag komma vidare i min berättelse, vad som hände sommaren efter det jag tagit realexamen. Jag hade gått upp i vikt denna vår, när jag satt hemma och bara läste. Vi var några på gamla gästis en söndag, vi satt i den gamla gungan ute i bersån. Då sa en före detta klasskamrat till mej "Det är hemskt så tjock du blivit. Det tog skruv, jag var ute och cyklade varenda kväll och gick och la mej hungrig och innan hösten hade jag gått ner till normalvikt igen."

Jag fick kallelse till Vanförestalten i Härnösand. Jag åkte tåg ner. Den tågresan minns jag väl. Jag åkte till Solläfteå och låg över på ett hotell. Nästa morgon fortsatte jag till Härnösand. Jag träffade en man på tåget, en riktig ljugare. Han sjöng emigrantvisor för mej, berättade om att han varit i Amerika och letat efter guld, ja till och med sin egen klocka som han hade på armen, till den hade han själv letat guldet. Jag trodde väl inte allt vad han sa, men visst var jag imponerad. När jag så var framme kom jag så småningom ⁱⁿ om till ^{en} någon kurator, en kvinna. Hon undrade vad jag ville bli. Jag grät och sa att jag ville bo kvar i byn, att jag ville köra taxi och ha en hönsgård. Hon tyckte inte det var så mycket att bygga på utan föreslog kontorsutbildning. Jag kände inte alls för det, men det där med hönsen ingåg jag att det ändå inte kunde bli något av. Så småningom fick jag besked om att jag skulle få bidrag på 500:- per termin och att jag skulle söka till handelsgymnasiet i Sundsvall. Hösten 1945 började jag därför på denna skola. Där blev det så bestämt att vi skulle få något sorts stipendium, nästan alla i klassen fick, men inte jag. Jag trodde orsaken var att jag inte var tillräcklig duktig, men orsaken var nog den att jag redan hade ett bidrag. Mamma ville jag skulle fråga varför inte jag kunde få samma stipendium som alla andra, men jag skämdes, jag vågade inte fråga. Men vad gjorde jag då vinter 1944/45. Jo, jag ville vara hemma, trivdes så bra och hade börjat träffa en pojke, Bertil. Jag var så kär, så kär. Hemma var dom inte så förtjusta så när Nora en dag kom med en annons om att postgirot i Stockholm sökte folk, då måste jag svara på den. Jag ville inte resa, men jag var tvungen. Dom ringde till tant Julia Näsström så var det ordnat med bostad. Jag hade inget att skylla på. I annonsen hade stått, fullt frisk och fri från lyte, så jag hade mina misstankar när jag reste. Jag hade i min ansökan sagt att jag var fullt frisk. Postgirot var bra. Jag fick genast kamrater och vi hade trevligt denna vinter. Men inom mej malde det. Vi måste gå på läkarundersökning och där fick jag mina misstankar bekräftade. Jag fick inte stanna kvar, jag hade ju ett lyte. När våren kom måste jag sluta. Jag försökte söka ett annat jobb, men jag hade ingen utbildning, kunde inte ens skriva maskin, och jag var så blyg så jag vågade inte se någon i ögonen. Jag sökte något jobb som kontoristelev, jag visste inte vad det innebar. Jag minns mannen frågade om jag verkligen förstod att det gällde en elev och att betalningen var minimal. Jag hade inget jobb. Jag ringde hem och sa att jag skulle komma hem igen. Nora tyckte jag var tokig. "Du får ju pension när du blir gammal" minns jag att hon sa t telefonen. Jag kunde inte säga att jag inte fick vara kvar på postgirot, jag skämdes över mig själv. Det var inte med blida ögon som min bror och syster såg mig komma hem igen. Jag skall återkomma till denna vinter i Stockholm senare. Det var den sista krigsvintern.

Jag minns väl när dom första krigsrapporterna kom. John Sundin höll på att bygga sitt hus strax bakom vår bryggstuga. Vi gjorde sällskap hela familjen upp till vinterstugan klockan 3 på eftermiddagen. Det skulle bli extra ut-sändning från TT. Tyskarna hade tågat in i Polen. I övrigt var för mej kriget så långt borta så det angick liksom inte mej. Det var kallt vintern 1939/40, väldigt kallt, och i Finland frös dom ihjäl och sköt ihjäl varandra. Många sa att det var en lycka att det var så kallt, i annat fall kunde det ha blivit sjukdomar. I Finland låg så många lik ute i kylan, ^{och om} hade det varit varmt så hade dom börjat ruttna för ingen hade tid att ta hand om dem. Jag minns pappa sa denna vinter, att han ville leva så länge så han fick veta hur det gick med kriget. Det var fred i Finland när han dog. Vi hade tidigare fått ransoneringskort. Dom förvarade mamma i en låda i salen och jag fick titta på dem ibland. Jag längtade efter att det skulle bli ransoner-ning så vi fick börja klippa i korten, så barnslig var jag. Det var kort på mjöl, socker, matfett och kaffe. Ja det var säkert flera varor, men jag minns inte så noga. Jag minns bara att jag under vintern i Stockholm bytte till mej sockerkuponger mot kaffekuponger. Dom behövde ju socker hemma till syltning. Kaffe hade vi fortfarande gott om för det hade vi hamstrat i flera säckar, tror jag. Jag minns sommaren 1940. Det var militär i byn, dom låg i skolan och var på väg upp mot Gäddede, mot norska gränsen. Ryk-tet hade gått, att vi hade kaffe. Det kom en pluton på ca 40 man gågande ner genom byn och in till vår sommarstuga, där dom slog sig ner. Dom ville köpa kaffe. Mamma kokade flera stora pannor och grabbarna låg ute på backen och trivdes. Mamma hade också bullar och kakor. En del tog inget kaffe och jag minns mamma sa att dom kanske inte hade pengar, hon ville så gärna säga det, att om ni inte har pengar så drick ändå. Men mamma var också blyg och försynt så hon sa ingenting. Holger skulle gå upp till vinterstugan efter mera kaffebönor. Vi hade kaffet förvarat i kornskrubben i stugan. Han kom bärande på den höga gröna kaffeburken, han bar den i ena handflatan så lustigt. Rätt som det var ramlade burken och alla böorna föll på marken. Holger tyckte det var förärgligt, alla skrattade, men vi plockade upp bö-norna så gott det gick. Militären kom ofta in och ville köpa kaffe. Det var många smålänningar och skåningar och dom trivdes vid den öppna spisen och tyckte kaffet var gott från den trefotade kaffepannan. Dom tog kort, men jag minns aldrig att vi fick några. På vintern kom dom och ville vattna hästarna. Det stod en lång rad med hästar ute på vägen och jag tyckte så synd om dem. Dom skulle gå långt och dom hade tunga lass att dra. Jag minns när pappa fick meddelande om att vår häst skulle registreras för att eventuellt tas ut i det militära. Han var så bekymrad så han tänkte åka till Wilhelm Näsström i Alanäset och skicka ivägen gammal häst i stället. Det ordnade upp sig, vi fick behålla hästen hemma.

"Under kuvertets flik befintligt frimärke kan av mottagaren frånrivnas och användas" stod det på militärkuverten. Vi fick brev från Tora, det var en bruna kuvert utan avsändningsort, man fick skriva till ett fältpostnummer. Holger var också inkallad, någonstans i västra Jämtland. Jag fick brev från honom när jag gick i Mariannelund, och jag skrev också svar. Jag skrev till Tora, som då var hemma igen, men jag skrev inte till mamma. Helt plötsligt hade jag fått för mej att hon var för gammal att skriva till. Hon var yngre än vad jag är i dag, men jag trodde inte att hon kunde läsa så bra. Det var ju så dumt, jag hade ju skrivit tidigare och hon skrev till mej. Till sist skrev Tora och undrade varför jag inte skrev till mamma, hon väntade så på brev. Då vaknade jag väl upp igen och skrev äntligen. Mamma skickade så många paket till mej i Småland. Jag fick kläder och jag fick kakor och rulltårter. Det var gott och då bjöd jag igen för en gångs skull. Jag fick paket minst en gång i månaden. Hon var alltid lika snäll, min mamma. Jag förstod aldrig hur ensam hon kunde känna sig. På lördagkvällen satt hon och stickade på sina socker, inte sina, för det var någon annan som fick dom, någon av oss barn, eller barn-barn. Hon stickade för det mesta med svart/vit tråd, den hon själv kardat och spunnit. Jag nämner lördagkvällar för det var då det var en halv timmes gammal dansmusik på radion. Det var det enda nöjet. När jag var hemma på besök, då rantade jag runt till olika människor, som jag alltid gjort. Jag var hos än den ene än hos den andre och spelade kort. Det är klart, jag var ung och orolig i själen och fast att jag inte var ute och dansade så ville jag röra på mej ändå. Men mamma satt ensam, det var väl bara Tora och Birger som bjöd henne hem ibland, hon gick inte gärna själv utan att någon bett henne. Jöns-Anna kom ganska ofta på besök, men jag tror inte att mamma var så förtjust. Hon tyckte inte om skvaller eller att någon pratade illa om folk. Hon var som sagt mest hemma och satt väl och funerade för sig själv. Men mamma var för det ingen ängel utan fel, hon kunde vara arg ibland och tyckte också illa om en del människor även om hon inför andra inte sa så mycket. Jag minns när mamma fyllde 50 år. Hon gick som vanligt till lagården på morgonen, men jag tyckte det var så konstigt att hon sopade köksgolvet innan hon gick ut. Det brukade vi inte göra förrän efter frukost. Men då kom Jöns-Anna och uppvaktade och även Hildur Jonsson. Dom hade skramlat till ett silverfat, ett avlångt, det var nog bara nysilver, och jag vet faktiskt inte vad det skulle användas till. Det var ett opraktiskt fat. Mamma var född den 22 april 1887, hon var ^{oxe} ~~vadur~~. Inte förrän någon gång på sommaren sedan vi flyttat ut till sommarstugan bjöd hon på kalaset. Vad det bjöds på minns jag inte, men det var nog kaffe och kakor och tårta, kanske hjortron och grädde efteråt.

Det var en fin gemenskap bland flickorna på postgirot. Vi var mellan 10 och 15 stycken som höll ihop. En gång åkte vi med Ulla hem till Södertälje och firade hennes 17-årsdag. Vi var bara tjejer och alla låg vi kvar över natten. Jag minns att vi var väldigt hungriga innan vi blev bjudna på någon mat på söndagen innan vi skulle resa hem igen. Ulla hade en grön kjol och en gul jumper och hon var så snygg. Hon och Margareta Kroon från Uddevalla gick ofta på Nalen. Jag hörde bara talas om hur roligt det var att vara ute och dansa, det var jitterbugens och svingpjattarnas tid och det var så kul att se flickorna dansa, men det var som sagt ingenting för mej. Jag satt hemma hos tant Julia och Lindberg, som också bodde där. Jag låg i köket i en soffa som fälldes ihop ibland när det skulle komma främmande. Julia var pigg till humöret, men jag kände mig bunden och hade nog velat bryta mig ut. Men hon var snäll mot mig och jag åt nästan alltid middag med henne och Lindberg. Han hyrde ett rum där, han var målare, och på den tiden talades det på skoj om att målare var underliga människor. Dom fick i sig så många giftiga ångor vid målningsarbetet. Men Lindberg var också snäll, en riktig skåning. Han hade en syster som kom och hälsade på ibland, men inga andra bekanta eller släktingar. Jag minns Julias lilla smala kök med vit marmorbänk och bara en slasktratt och kallt vatten. Ytterligare en ingång fanns till köket, köksingången, som tidigare använts för bud och för att bära ut soporna den vägen. Julia hade en stor våning med minst 7 inneboende. Men det fanns bara en toalett och där fanns inget tvättställ. Ingen fick gå in i badrummet efter klockan 10 på kvällen, det låg nämligen intill Julias eget rum, så därför kunde ingen varken tvätta sig eller borstständerna om man kom hem sent på kvällen. Jag firade även julen där. Juldagsmorgonen var vi i Filadelfiakyrkan och hörde Einar Ekberg sjunga. Jag träffade en kamrat från Smålandstiden. Hon följde med mig hem, och vi satt på rummet hela dagen. Jag hade fått låna ett rum över julhelgen, någon av hyresgästerna hade åkt hem. På våren, i maj 1945, blev det fred. Jag var med på Kungsgatan och såg när allt papper och pappersrullar slängdes ut genom fönstren från kontoren. Gatan var vit av papper. Julia var upprörd när jag kom hem. Hon hade ett par norrmän inneboende och dom ringde på telefonen utan att fråga och hon var rädd att det skulle bli dyrt. På kvällen var vi tre stycken på borggården när Gustav V höll tal. Jag stod alldeles intill honom. När vi så småningom kom hem kunde inte en flicka låsa upp, jag stoppade in min nyckel i nyckelhålet i porten, den fastnade. Vi var tvungen att kalla på portvakt. När jag fått loss nyckeln sprang jag vad jag kunde. Flickan fick sedan visa upp alla sina bekanta som kom på besök för han ville ha tag i gärningskvinnan. Men jag höll mej undan. Svea var med vid detta tillfälle. Vi hade mycket roligt tillsammans. Vi var kompisar från Mariannelund och vi höll ihop. En gång

gjorde jag Julia så orolig. Jag gick ut på lördageftermiddag för att köpa någonting, men jag åkte till Svea. Vi gick på två bio efter varandra, bl a såg vi Bing Crosby. Min port var stängd och jag hade då ingen nyckel så jag åkte med Svea och låg där. Hon gick på sjuksystemskola på Vollmar Yxkulls gatan och fick inte ta med besök in, men vi smög oss in och låg i alla fall. Nästa morgon skulle jag jobba extra på postgirot och därefter skulle vi flera stycken gå på Vasan och se någon teaterföreställning. Jag kom hem sent om sinder på söndageftermiddagen och Julia var mycket upprörd, hon var i färd med att ringa polisen. Den gången kanske jag bad om ursäkt. [Vi hade 10 kronor om dagen i lön på postgirot, men på det betalade man ingen skatt. Det fanns ingenting som hette A eller B skatt då för tiden. Mina pengar räckte alltid till. Jag levde billigt, inga nöjen och inga kläder. Flickorna på girot hade det knapert och dom lånade av mej, men jag fick alltid tillbaka. Dom skrev sina autografer i min autografbok och dom skrev verser. "När vi får vår lilla löning varav halvp parten tillhör Sundin" var det en flicka som skrev, och det var sant.] Jag minns min sista dag i Stockholm den våren. Julia och jag gick och badade på nyöppnade Sportpalatset Jag tog på mej min nya dräkt, så gick jag och polyfotade mej, och så småningom var det klart att åka till stationen. Många av tjejerna på girot vinkade av mej. Jag tjöt förstås. [Jag minns inte varför jag kom hem så sent, men det var kväll när jag kom till Lövberga, med cykel och bagage. Ullabritt och Ingrid mötte mej. Vi cyklade hemåt i den sköna kvällsluften, den första eller andra juni 1945. Jag var litet osäker, vägen lutade, och rätt som det var låg jag i diket med min tunga väska. Jag slog mej inte utan vi fnittrade och skrattade. Det var skönt att vara hemma.] Nu hade jag stoppat min fina hatt i väskan. Den jag köpt i Stockholm och gått omkring och varit s.k. fin i. Den var brun, hög, minst 2 dm rätt upp. Kappan var grå med brunt nutriaskinn, men den hade jag också lagt av. Det var vår. [Mamma hade både tårta och kaffe när vi kom hem och Rune och Nora var på besök. Jag minns att jag satte mej på Runes knä och sa att jag inte hade sett en karl på hela vintern, det var nästan sant. Iggen hade intresse för mej och jag var fortfarande så barnslig, skulle fylla 20 år.] Jag har aldrig haft fest på mina födelsedagar, har liksom aldrig passat, och inte har jag haft några kompisar att bjuda heller. Det är nog så att jag inte tycker om fester, har alltid känt sig så mindervärdig när jag har försökt att klä mig "fin". [Sommaren hemma var väl ordinär. Jag blev glad den dag jag fick besked om att få börja i handelsgymnasium, nu visste jag vad jag skulle göra 2 år framåt. Och dom hemma släppte också en lättnadens suck. Mitt bekymmer var även deras, något måste det bli av även mej.]

x) jag minns fel. Fru. Josef Sandberg
Sjöng den melodien.

62

7/ Jag lyssnar på radion nu på förmiddagen den 9 april 1983. Harry Brandelius intervjuas och jag kommer då att tänka på hans första stora populära melodi: Si si för en kopparslant du får den, si si si för en gatusemanad. x) ?
Jag gick i skolköket den vintern när den låten var som mest populär. Tilly Dyrvold bodde också hos oss för hon hade så lång väg hem, hon hade sitt föräldrahem på Nyhamn. Tilly Dyrvold var äldre än jag och hon var så duktig i skolköket. Jag kunde ingenting. Vi skulle tvätta kläder vid bäcken, jag gned och gned på samma fläck på förklädet mot tvättbrädan. Då kom Elvira och visade mej, att om det skulle vara någon idé att gnida så måste jag flytta och gnida över hela förklädet, då gick det upp ett ljus för mej vad egentligen tvättningen gick ut på. Jag minns en gång i skolköket när vi skulle äta pepparrot till någon rätt. Vi var uppdelade i matlag. Vi hade rivit pepparrot och när vi skulle äta så tog Ebba en ordentlig portion på sin tallrik och stoppade i munnen. Hon trodde det var riven mesost. Vår skolkökslärarinna skrattade förstås, hon hette fröken Aulin och jag tror hon gifte sig med kyrkoherde Sandélls son. Sonen hade redan en fästmo. Nej nu minns jag fel. Det var kyrkoherdens dotter som blev sviken. Hon hade redan suttit och märkt både lakan, örngott och handdukar, som man gjorde på den tiden. Fästmannen hette Hamberg och det var bestämt med bröllop, men så kom då långa stiliga fröken Aulin i vägen och prästdottern blev sviken. Brandelius pratade nyss en del om kriget, han kom in på Norges bekymmer. Jag minns att jag till julen 1942 var på väg hem från Småland. Då fick jag sällskap med några norrmän. En av dem hade fru och barn hemma, men han vågade inte skriva för att röja var han fanns så jag fick adressen och sände ett kort till henne. Där framgick det att han levde och var i Sverige, jag skrev väl något namn som dom kommit överens om. Norrmännen ansågs för att vara glada och snälla och så pratade dom så roligt. Vi var ju inte vana vid utländska brytningar på den tiden. Lilli Marlén spelades varje kväll. Helmer nere i Mariannelund brukade skruva upp radion när han tog in tyskland och så fick man då höra Lilli Marlén. Den sjöngs och spelades av alla, den var inte bara för tyskvänliga. Det är dåligt av mej att veta så litet om kriget, men jag hade nog med mitt läsande och så får jag skylla på min barnslighet och att jag inte var så gammal. Det talades heller aldrig politik i skolan, det var ett alldeles för hett ämne. Men jag kommer ihåg före kriget att det hemma diskuterades att om ryssar och tyskar skulle dela på Sverige, då skulle det ske längs efter Dalälven och vi skulle således tillhöra Ryssland. Mamma var med i Vita Bandet och tanterna satt i salen och pratade om bomber, det var vanliga bomber det gällde, men det var ändå så fruktansvärt. Det kunde komma flygplan och bomba en hel stad, det var ofattbart. Dom hade också sett spionplan över Kalkberget, luckan under hade varit uppfälld för att dom skulle kunna fotografera.]

Mitt första flygplan på nära håll såg jag när jag var cirka 6 år gammal. Jag har kort på när jag står i min skinnmössa nere på Flåsjöns is och håller mamma i handen. Det var rätt många som åkte, jag tror det kostade 10 kronor och då flög han en bra bit, kanske en halvtimme. Vi var nere på isen, det var roligt att se när ^{planet} det gick upp och när det landade. Planet var försett med skidor i stället för landningshjul, jag tror det tog tre passagerare. Första gången jag själv flög det var under min skoltid i Sundsvall. Vi var tre flickor som tog oss ut till en sjö där det var uppstigning. Planet tog bara två passagerare, men vi var tre. Vi fick i alla fall åka och betala för två. Jag satt på förarens armstöd hela tiden. Han flög och gjorde en dykning över Kvarngatan där vi bodde. Det var roligt och vi var inte ett dugg rädda. Det var en söndag den 13 december och vi tyckte det var konstigt att se solen. Vi var ovanför molnen med det lilla planet. Men nu har jag svävat ut. Det var krigstiden jag skulle berätta om. Det skulle vara larmövning i byn. Erik Jonsson skulle åka genom byn och signalera hela tiden, det skulle betyda att alla skulle ta sig inomhus. Ingen fick visa sig ute förrän signalen var över. Mamma sände iväg mej till brännan för att handla. Jag skulle cykla. Larmet skulle komma en viss tid, det var bara bestämt på ungefär. Jag måste alltså cykla iväg och handla. Jag cyklade med hjärtat i halsgropen för jag var så rädd att Erik Jonsson skulle komma tutande. Men jag hann hem i alla fall. Bilarna hade gengasaggregat, en kärra som drogs bakom bilen och ett aggregat som eldades med ved. Vi hade ingen bil hemma så det där var inte något som intresserade mej. Jag minns bara att dom som körde bilar var svarta av sot jämt för dom måste ju elda och det rök väl bra. Det var ont om kläder, det var kuponger även på det. Man gick med flera par strumpor på varandra, alla trasiga, men med flera lager blev det ändå ganska helt. Vi hade nog börjat med silkestrumpor då litet smått. Jag minns dom första nylonstrumporna som jag såg. Det var hösten 1944 i Stockholm. Två flickor som bodde hos tant Julia hade köpt sitt första par. Dom var som skinn, tjocka och stela och hårda. Dom hade kostat över 20 kronor, jag tycker mig komma ihåg 60 kronor, men det kan inte vara möjligt för redan 20 kronor var mycket på den tiden när man tänker på att jag hade 10 kronor om dagen på mitt arbete. Jag hade en gång fått ett par chiffongstrumpor av mamma. Dom hade jag undagömda i en låda i garderoben och dom tog jag bara fram och tittade på ibland, jag använde dom aldrig, men dom blev trasiga ändå med tiden. Jag hade grova arbetarhänder och strumporna var ömtåliga, dom tålde inte att jag drog dem över handen. Men jag var stolt över strumporna och tittade som sagt ofta på dem. Jag var, då som nu, rädd om mina saker och nådes inte använda det jag någonsin fick.

Nora var i Stockholm en vinter, hon var piga hos någon familj. På julen sände hon hem en del presenter. Hon var förresten där två jular, för jag har två presenter. Den ena julen fick jag en nötskål, den hade kostat en krona. Jag har den kvar och den är jag rädd om. Det står nämligen Made in Russia under och det är säkert en fin skål, av tunt trä. Den andra julen fick jag en portmonnä, säkert med några små slantar i. Nora kom hem fram på hösten. Jag minns henne så väl när hon kom i sin fina dräkt och röd rävboa. Jag ville börja prata med henne på kvällen när dom andra var i sommarladugården. Jag gick och hämtade portmonnän som jag hade i kommoden i lillrummet. Tog fram den och sa "Hen e en dan slantpungen som je feck ta däg i julklapp." Så hon skrattade, då var det nämligen hennes tur att "prata fint". Nora hade arbetat på Skansen i två somrar och sett mycket folk och turister från andra länder så hon var världsvan. Hon talade om att hon nu visste att smör hette Butter på tyska och hon berättade om att en turist en gång tryckt en tvåkronari hennes handflata. Hon ville inte berätta hemma att hon skulle jobba på Skansen. Hon skrev hem att hon ville ha hjälp med en jämtdräkt. Det var så bra att ha för då fick man fritt inträde på Skansen, skrev hon. Mamma ordnade med både dräkt och skor och Tora satt och sydde dom broderier som måste finnas på blusen. Ja hon ville ha två blusar så det var inte litet hon fordrade. Hon vågade inte berätta att hon skulle sluta pigplatsen för det här med servering ansågs mera osäkert och kanske heller inte så moraliskt. Hon bar dom tunga brickorna på Solliden i två somrar. Jag måste också berätta om när Tora kom till Stockholm för att tjäna piga. Hon hade aldrig tidigare åkt tåg. När hon kom till Centralen hade det uppstått något missförstånd och hon tog sig själv ut till Sundbyberg. Det var säkert knepigt värre. Men så skulle hon gå och hämta sin cykel på järnvägsstationen i Sundbyberg. Hon fick sin cykel och började kliva över spåren med den. En tjänsteman kom springande efter henne. Detta var ju farligt, men hon hade inte förstånd på att hon skulle gå genom spärren. Spärren, det var ett konstigt ord, man visste inte alls vad det innebar, men jag hörde talas om spärren när jag var liten. Medan jag kommer ihåg det måste jag berätta litet mera om radion. Det var väldigt dåliga mottagningsförhållanden. Det sprakade och brakade och hemma trodde dom att det var någon som hade någon maskin på. Men så var det nog inte. Holger försökte allt. Han satte upp långa spröt på taket och mellan dem drog han trådar, men det hjälpte inte mycket. Jag var så irriterad så när jag långt senare var hemma en jul så ringde jag sedan och pratade med televerket här i stan. Jag vill inte ta åt mej någon ära, men det blev mindre knaster på radion. Säkert var det en slump att detta hände samtidigt. Det borde förresten varit många som klagat.

Våren kom i år den 11 april. Alla pratade om våren, men den försvann lika fort som den kom. Nu är det grått och kyligt igen. Jag kom att tänka på hur det var på våren i min barndom. Tidigt, så fort det blivit vatten i dammen, började det sågas timmer vid den gamla vattensågen. Karlarna jobbade både natt och dag så länge som det fanns vatten kvar. Det luktade så gott när man kom dit fram på kvällen. Jag glömmer aldrig doften av nysågat timmer. Mamma gräddade våfflor och så gick vi upp med kaffe, det var väldigt högtidligt. Dom arbetade då flera stycken i samma lag och hjälptes åt för det var många som ville såga. Efteråt gjordes spån för det fanns en speciell spånhyvel. Spånen användes till tak. Sågspånen tog de också reda på, den användes till fyllning när det byggdes nya hus. Det var så roligt vid sågen. Redan under skoltiden på våren gjorde vi alltid en promenad till sågbacken. Vi hade då matsäck med oss och så fick vi leka kurragömma bland dom små granarna som växte där. Litet senare kunde man plocka smultron på slänten ner mot såghuset. Vi slutade skolan omkring den 6 juni, då kunde isen ligga kvar på Flåsjön ibland. Några blommor hade väl kommit, Vi plockade kabbeleka i vattensjuka områden och vi plockade smörblommor. som vi lyste varandra under hakan med för att se om vi ätit smör. Häggen blommade just till examensdagen, men syrenerna kom mycket senare. Vi var fina på examen, då hade vi nya klänningar. Kanske en del inte kom till examen för dom hade inga kläder, så minns jag det var hos Svedbergs, som bodde under Kalkberget. Dom var många i familjen och dom hade det fattigt. Någon frågade Svedberg varför dom hade så många barn och då svarade han helt framt att "det är det enda roliga den fattige har". På våren gick dom alltid med fåren till skogen där dom stannade hela sommaren. Det var hela byns alla får så det blev en stor skock. En liten bagge hade kommit på sidan en gång och han följde med några hem till byn igen. Han var hemma hela sommaren och blev så tam, tyen, sa vi. Han följde med och badade, men det gjorde han aldrig om sedan för det tog en vecka innan han torkade. Det var bön på missionshuset och det var mycket folk ute på vägen, men han gick framt emot dem och började stänga och många blev rädda och sprang och skrek. En gång stängade han omkull mej bakifrån när vi var på väg till sjön. Nora skrattade, men jag var arg. Men baggen stängade bara på sko, han var egentligen väldigt snäll. Nora hade varit i Stockholm och lärt sig fina manér. Hon plockade murklor samtidigt som dom gick med fåren. Hon la dem sedan i vatten med ättika över natten. På morgonen låg i vattnet stora sniglar med horn, sniglar som vi aldrig sett förut. Vi tyckte det var ruskigt och vi slängde dom fina murklorna. Jag kommer ihåg min första skolavslutning. Jag hade lärt mej en dikt utantill: Gamla mor Malena. Jag hade glömt boken hemma så jag hade ingenting att titta i, men jag kunde den ju så bra ändå.

Jag gick fram och deklamerade hela dikten och jag gjorde det bra och med hög stämma. Prästfrun hade kommit till mamma sedan och berömt mej och jag var glad och stolt och mamma var säkert också stolt. Jag tyckte om att läsa dikter. Jag läste Viktor Rydbergs Vintergatan och jag läste Fänrik Ståhl. När jag nu är tillbaka på skolan igen måste jag berätta litet om ett läkarbesök vi hade en vinter. Doktorn från Strömsund var så arg för att vi var så smutsiga. Vi hade bulor i naveln i stället för gropar, Jag låg ibland på kvällarna och petade bort en del av smutsen i naveln. vi badade väl bara till jul. Det var därför så bra när Birger ordnade med bastu. När vi fick anmärkning för att vi var så smutsiga hade vi fru Näslund till fröken och hon skämdes på våra vägnar. Mitt allra första minne från skolan var från sommaren innan jag började på riktigt. Vi skulle vaccineras mot smittkoppor. Jag hade klänning på mej och så trånga ärmar att dom inte gick att dra upp och doktorn placerade märket långt nere på armen. Det blev ett fullt märke som jag fått dras med hela mitt liv. Det hade varit bättre om jag tagit av mej klänningen, men säkert gick det inte för sig i denna pryda tid. På eftermiddagen var jag ute och gungade. Vi gungade alltid på en bräda, satt en i varje ände. Jag blev nog litet dålig dagen efter. Vi gungade mycket, men vi hoppade också hage. Det började vi med tidigt på våren. Det gällde då att ha fina glasbitar, eller porslinsbitar, så vackra som möjligt. Vi bytte porslinsbitar som man bytte bokmärken. Vi hade också en annan tävlingsform. Det kallades att stöta sten. Då var hagen uppritad i sex rutor, som ett stort fönster, och man fick då hoppa på ett ben och stöta till stenen med foten från ruta till ruta. Det gällde att klara alltsamman på en gång. En gång var jag ensam ute och hoppade hage, på vägen framför vinterstugan som vanligt. Någon av grabbarna Palmqvist ropade på mej. Jag skulle komma till dem och lyssna på radion, det var Barnens brevlåda. Det var Sven Jerring som stod för den och det var barn som sjöng. En flicka som bodde på gästis ett tag hade uppträtt i barnens brevlåda och det var märkvärdigt att få bli bekant med henne. Hon kunde också steppa och tänk så vi beundrade henne, hon kom ju också från Stockholm kan tänka. Jag var ibland uppe hos bröderna Palmqvist på deras rum och lyssnade på deras radio. Det här var innan vi hade radio hemma. Grabbarna bodde alla fem på rummet där uppe, en del sov i skrubben innanför. Dom hade en stor gungstol som jag fick gunga i och dom skrämde mej ibland med att gunga för långt bak. Jag fyllde sex år och jag stod ute på bron i bryggstugan. Olle Palmqvist ropade till mej Grattis, du fyller ju skitår i år. Jag blev stolt för att han tilltalade mej, även fast han sa skitår i stället för sex år, men jag förstod att han ville skoja litet med mej.

Sladdbarn är kärleksbarn sägs det, men så var det nog inte med mej. Det var ett stort misstag att jag blev avlad och jag tror inte att jag var välkommen. Hade mina föräldrar redan då vetat hur mycket bekymmer dom skulle få för min skull, ja då vet jag inte, man ska inte döma, men säkert hade dom i så fall inte önskat att jag skulle födas levande. Det låter hemskt att säga så, men man måste betänka att vi levde i en helt annan tid. Ett människoliv var inte så märkvärdigt, det var ju många barn som dog, ja även många mödrar dog vid barnens födsel. Mamma berättade för mej att hon varit väldigt dålig när Nora kom till världen. Holger föddes i oktober 1914 och redan 13 månader efter, i november 1915, ^{föddes} kom Nora till världen. Mamma var så svag och hade dåligt blod. Hon hade ju inte fått ta igen sig något mellan dessa födslar. Hon var mycket sjuk och pappa måste köra henne till Strömsund. Pappa körde på dåligt vinterföre med nästan bar grusväg de över tre milen till Strömsund, med häst och släde. Han hade inte vågat titta i släden på hela vägen för han hade varit rädd att mamma hade dött. När dom sedan på sjukhuset skulle försöka ta ett blodprov så kom det inget blod, bara en ljus vätska. Ja så har jag hört berättas. Det var aldrig tal om någon undersökning på hela tiden som mödrarna gick med barn, och för det mesta hade dom också ett barn som diade och dom gick hela tiden i hårt arbete. Jag föddes en onsdagmorgon. Tora berättar hur någon stod ute på bron och ropade till henne att hon skulle komma in och titta på lillasyster. Jag låg där hos mamma i kökssoffan. Pappa och barnmorskan satt och drack kaffe, det var morgon. Mitt första minne är nog när jag blev sövd, det har jag redan berättat om. Sedan var jag ju borta i nästan två år och kan inte ha några minnen från hemmet från den tiden. Det är därför ett tomt hål. Jag har senare i mitt liv förstätt att min sentimentalitet och min lätthet att gråta vid avsked, separationsångest heter det på fint språk, dessa svårigheter härrör från min barndom. Jag har inte läst någon psykologi så jag kan inte förklara, men faktum är att när jag vid 50-års ålder fick kännedom om att det kunde vara så, ja då slutade jag också att gråta. Jag satt ofta och undrade över hur det kunde vara om tio år, var jag var då och så vidare. Jag återkom ofta till dessa frågor för jag visste att jag måste bli stor och jag visste att jag måste ut i världen. Jag kunde inte för alltid stanna inom hemmets trygga väggar. Jag satt vid bordet, det här var på vintern när det var mycket kallt, och jag såg röken från ångloket långt borta över sjön. Man kunde se röken en liten stund när tåget passerat Lövberga på väg mot Hoting. Då hade jag inte sett ett tåg som jag minns och man tyckte det var en tjustring att se denna rök.

Jag hoppas att mitt minne är tömt snart, men fortfarande kommer jag på saker. Holgers kamrater var ofta hos oss och spelade kort. Jag fick vara med någon gång och jag fick lära mej spela kasino. Kortleken blev både smutsig och utsliten. Nora och Tora tvättade korten och även strök dem med ett ljummet strykjärn. Vi hade inte elektriskt järn utan vi hade ett järn som värmdes på vedspisen. Vi hade också två järn som man kunde öppna och ta ur en järnklump^{ur}, den värmdes man och stoppade in igen. Hur det riktigt gick till minns jag inte. Nora var duktig att rita och hon ritade pappersdockor, kanske klippte hon dem ur en tidning, men hon ritade i alla fall kläder på dessa pappersdockor^{all}. Vi hade inga leksaker så dessa dockor var roliga att byta kläder på. Men pappa blev arg en gång för han tyckte att mina systrar kunde göra någon nytta i stället och han öppnade ringarna i vedspisen och slängde ner dockorna i elden. Jag reagerade inte så mycket, men mina systrar var både lessna och arga. En gång satt grabbarna hemma i köket och pratade om att det skulle finnas en biograf. Holger föreslog att dom skulle bygga en lokal vid Svartudden, där skulle det både kunna dansas och visas bio. Då blev jag så glad för då trodde jag att min tillvaro var räddad. Jag skulle naturligtvis vara kassörska och jag skulle också köra taxin. Jag dansade ju inte, men om jag körde taxin då var jag ändå med i svängen och fick träffa killar, för det var nog det jag tänkte på fast att jag inte ville erkänna det, inte ens för mej själv. När jag nu har fastnat vid minna minnen av pappa så måste jag berätta om när han sålde sin häst till Wilhelm Näsström. Näsström var hemma hos oss på kvällen och det söps en hel del. De gjorde hästaffärer och Näsström lånade piskan för nu skulle det gå med fart upp till Alanäs. Det berättades att hästen hade fått springa så fort så han var alldeles vit av lödder när han kom fram och mamma var så lessen när han åkte iväg med vår häst. Nästa dag ångrade pappa sig och han tog den andra hästen och körde till Alanäs och han fick byta tillbaka sin häst. En annan gång var pappa hos Ingemar Persson, det var sista vintern som pappa levde. Han hade köpt en säck potatis hos Persson och han gick för att hämta dem. Han blev borta länge och när han så småningom kom med säcken på sparken, ja då hade det gått hål på säcken och han hade tappat en potatis här, ~~är~~ ^{en} där, neröver byn. Vi skojade och sa att han redan satt potatis, antagligen var det en sorts ny sättpotatis som han hämtat. Den skulle sedan ligga och gro i ladugården. Vi tog alltid in potatisen från källaren tidigt på våren så det var ordentliga groddar när vi sedan skulle lägga den i jorden. Både sättning och upp-plockning av potatis gjordes för hand. Vi var lediga från skolan några dagar på hösten varje år för att vara med och "hack päran".

Pappa hade gått i skola endast sex veckor. Han ville inte gå längre utan började arbeta i stället, men han kunde både räkna, läsa och skriva i alla fall. Jag vet inte hur länge mamma gick i skolan, men det var nog några år. Hon gick i den gamla skolan som låg efter gamla landsvägen åt samma håll som målaren bodde. Där gick också Holger och Nora dom första åren av sin skolgång. Målaren, som bodde åt samma håll som gamla skolan, var duktig att måla. Han kunde också ådra, det var populärt i min barndom. Efter pappas död moderniserade vi litet i köket hemma. Vi tog in vatten då, sommaren 1940. När dom hade monterat in vattnet gick jag fram och vred på kranen, och tänk, det rann vatten. Dom grävde från ån vid storänget och ända till Palmavists och dom måste gräva djupt för det fick inte frysa på vintern. Vi fick vatten både inne och i ladugården och nu behövde vi inte pumpa längre. Mamma köpte också en fin rostfri diskbänk och en snickare gjorde underredet och skåp ovanför. Vi slopade ett fönster i köket och gjorde en garderob. Tidigare hade det varit tre fönster, ett ledde ut till förstukvisten, och det var inte till någon nytta. Där vattenhinken stått under detta fönster gjorde vi alltså en garderob. Och den gamla vedlåren åkte ut. Den var både diskbänk och ^{vedlåda} garderob. När man öppnade locket fanns en zinkplåt där man ställde disken. Det fanns inga diskmedel utan vi tog litet såpa i diskvattnet, men vi fick ta ytterst litet, för diskvattnet skulle grisen ha. När man kom in i köket i vinterstugan såg man först separatorn, ovanför ^{från golvet} den den röda brandsprutan. Så stod då vattenhinken på en stol, inget lock fanns det på den, men någon, jag minns inte vem, la över en tidning när vi sopade golvet. Bredvid vattenhinken var en stol där alltid främmandet brukade sitta. Dom satte sig inte på soffan. I hörnet stod symaskinen och vid fönstret det stora bordet med bordlådan. Högsängen flyttades ut och där blev som sagt en diskbänk i stället. Vid järnspisen stod alltid en stol, intill kammardörren. Där var skönaste platsen att sitta när det var kallt. Framför spisen fanns en dörr in till skafferiet. Där förvarade vi både mat och porslin, ja alla husgeråd fanns där inne. I skrubben ute i farstun hade vi kylvaror. I sommarstugan hade vi två klaffskåp, i det ena förvarades porslin och grytor och i det andra mat. Det var bara att öppna klaffen och sätta sig och äta. Vi åt ofta tjockmjölk på sommaren och då stod det kall kornmjölsgröt i klaffen. Både Holger och pappa tyckte om att lägga den i tjockmjölk, men jag ville inte ha det, utan jag tog havregryn och mesebitar i stället. Det var ^{bevisligen} jobbigt med smör och mjölk när det var sommar. Vi fick gå ända bort till jordkällaren förbi ladugården när vi skulle ha kylvaror. Varje gång som vi skulle dricka kaffe fick man springa till källaren efter kaffegrädde.

När vi hade slätterhjälp på sommaren, då var det ordentlig middag med fisk eller kams. Klockan halvfyra var det aftonmål. Då gick mamma med hela korgen med kaffe och smörgåsar och nygräddade pannkakor, för pannkakor skulle det alltid vara då. Slättern var en bråd tid och allt gjordes för hand. Alla diken skulle slås med lie och det fick inte lämnas någonting, dels var vi rädda om varje höfstrån men dels skulle det se snyggt ut. Det fick inte slarvas varken med slagningen eller räfsningen. På kvällarna fick jag stå och dra slipstenen. Jag räknade varven och jag drog. Från början gick det lätt men ju bredare lien blev och ju mer pappa tryckte på för att det skulle ta ordentligt, ju tyngre blev det. På hösten, när kornet skulle skördas, då slogs allting ner med lie för hand. En man gick före och någon kvinna gick bakom och tog upp och mamma band ihop till ^{hässjan} nekar och så lades dom i skylar. Sedan kördes dessa ^{hässjan} nekar till kornhälljan nere vid ladan mot sjön, den ladan kallade vi "maskin" därför att där stod tröskverket och andra maskiner och vagnar. Kornhälljan var hög, ungefär tio meter, och lång. En person stod på lasset och hakade i kroken, en satt i hässjan och tog emot och en stod på marken och drog upp ^{hässjan} nekar till den som satt i hässjan. I bryggstugan fanns ett runt hål i taket ovanför matklaffen. Där hade någon ställt en fotogenlampa och det runga glaset kom för nära taket och värmen gjorde ett runt hål genom den tjocka plankan, men det började underligt nog inte att brinna. Det fanns flera konstiga hål i detta kök. Vi hade en stor öppen spis och den var ihopbyggd med bakugnen i "bakarummet". Till baksidan på denna stora mur fanns en liten dörr och i den var ett stort hål, så stort att man kunde stoppa in hela handen där. Dörren hade en gång legat över ett kar med saltat fläsk och rättorna hade gnagt hålet. I golvet ^{var} fanns ett fyrkantigt hål, men över det låg en lock, lika fyrkantigt. Detta hål fungerade som slaskbrunn när man skurade golvet. Det var ofärgat trägolv i det stora köket och det skurades med rotborste varje vecka. Ibland låg mamma på knä och skurade och ibland stod ^{han} och skurade med foten, hon hade då borsten under foten. Det skurades alltid varje lördagförmiddag. Sedan gick mamma till Per-Olovsskogen och letade granris "bar" och lade framför bron. Då blev det helgdagsstämning. Jag tycker kvällarna i Las Playitas påminner om dessa lördagkvällar. Det blev så tyst och stilla. Jag förstår inte att jag kan göra den jämförelsen, men den kommer ofta över mej när jag är där nere. Jag känner nu att jag måste fortsätta min berättelse om en annan tid, en nyare tid. Barndomsminnena är för tillfället uttömda. Jag flyttar fram till sommaren 1943. Tora väntade barn. Birger var hos oss och högg ved hela dagen, han var för nervös för att vara hemma. Det var ju heller inte vanligt på den tiden att papporna var med när barnen kom till världen. Han låg också hos oss på natten, han låg uppe på Holgers rum. Jag låg i kammaren nere och jag vaknade på morgonen med att Erika Jonsson stod utanför fönstret och ropade:

"Herr Källberg, herr Källberg, det är färdigt nu. Det blev en pojke". Jag hörde Birger rusa upp ur sängen och springa nerför trappan. Han hade bråttom hem för att titta på sin son förstås.] Detta var alltså sommaren 1943, samma sommar som jag berättat om tidigare, när Karl-Ake döptes och när jag gick omkring och gruvade mej för att jag måste resa till Småland igen. Jag var 18 år, men det kände jag inte av. Jag var ett barn i tankar ord och gärningar. Senare har jag gjort jämförelse med gamla människor. Jag anser att det är en lycka för dem att bli åderförkalkade och senila, då vet dom inte om sin situation och sina svårigheter utan det bara släktingar och omgivning som lider av att se dem. Så var det också med mej. Jag var inte senil, utan jag var så barnslig så jag förstod inte till fullo min situation, eller var det kanske bara så att jag inte ville förstå den. Jag ville inte tänka framåt hur mitt liv skulle bli. Jag tyckte inte jag hade någon framtid. Jag var inte som andra. Ingen kan förstå hur jag kände det för jag visade inte så mycket.] Det känns skönt att jag nu har kommit så långt så jag kan prata. Jag hann bli 50 år innan jag kunde ta upp det här ämnet till diskussion. Förresten, det är ingenting att diskutera, det är ingenting som intresserar fullt friska människor, men jag kan diskutera med mej själv och det känns skönt. Ofta på TV visas bilder när människor promenerar på gatorna. Det värsta som kunde hända vore att se sig själv komma haltande där på gatan. Då skulle jag få hjärtslag. Skratta inte, det är sant, det är bland det värsta som kunde hända, att se sig själv i rutan. Jag avskyr stora speglar och det är avskyvärt att komma in i en stor hall på ett hotell eller restaurang och se sig själv komma gående. Liten och bedrövlig, tillsammans kanske med någon som är lång och smal. Men jag brukar säga, att hade jag inte komplex för att jag haltar, då hade jag nog komplex för att jag är så liten, och nu har ytterligare en sak dykt upp, åldern. Tänk att umgås med arbetskamrater som är omkring 20 när man själv närmar sig 60, jag vill inte säga att det är hemskt, för det går bra, men man blir hela tiden påmind om sin ålder. Man blir inte påmind i ord utav dem, utan man påminner sig själv när man gör jämförelser.] Detta sista komplex gäller ju många, men alla kanske inte känner av det. Nu funderar man varför man ska leva, man har ingen funktion att fylla längre, inga små barn. Jag vet att det är fel att tänka så. Man är född på denna jord för att först växa upp, sedan arbeta och sedan eventuellt föda barn och låta dom växa upp. Men sen då, jo sen är det meningen att man ska börja tänka på sig själv och känna att man har sköna dagar. Jag tror meningen är så, men det är många som inte tänker så. Själv har jag försökt tänka så, att nu gäller det mej, nu ska jag ha det bra och unna mej själv att må gott och att kosta på mej själv. Det vill jag gärna, om jag får bli så frisk så jag kan. Men samtidigt vet jag att min inre oro kommer tillbaka när jag blir frisk. Jag mår bättre av att vara bunden vid min sjukdom

Jag har haft besök från norr några dagar. Dom kom med sol och värme, men dom tog det vackra vårvädret med sig när dom åkte. Vi har idag den 18 april 1983 och jag hade planerat att börja skriva något om min tid i Sundsvall. "Är det ledigt här" säger jag och slänger upp väskan på näthyllan ovanför sätet. Jag är ju världsvan nu, har bott i Stockholm hela förra vintern. "Javisst" säger grabben som sitter ensam i kupén. Ja så började mina två år i Sundsvalls Handelsgymnasium. Ulla-Britt Lövenberg var med, hon skulle gå i ettårig handelsskola. Tåget gjorde ett långt upphåll i Jämtlands Sikås, det var något fel. Vi gick ut och tog en promenad och vid återkomsten till stationen träffade vi en bekant till mej, Agnar Rönnerstrand. Han hade gått i Mariannelund samtidigt som jag, men inte i samma klass. Vi hade emellertid redan då uppmärksammat varandra och redan på våren när jag väntade i Östersund på tåget norrut så kom han fram och knackade mej i ryggen. Hur som helst, jag berättade vart jag var på väg och han nämnde då att jag skulle bli klasskamrat med en kompis till honom. Det var en mycket duktig kille, sa Agnar. Han hade tagit realen som privatist samtidigt som han jobbat på mjölkcentralen hemma i byn och han hade sedan kommit in vid flyget och varit signalist i flera år. Han var furir vid flyget på Frösön. Ja, så bytte vi då tåg i Östersund och det är då som vi släntrar in i kupén med den ensamma grabben. Det var början till ett 3-årigt förhållande. Vi pratade och skojade för grabben Henrik, som han presenterade sig, var glad och trevlig. När jag hörde namnet undrade jag om han kände Agnar. Ja, det gjorde han och jag kunde redan nu framföra hälsningen. Lustigt nog hade jag redan fått dom bästa rekommendationer, men det sa jag inte. I Sundsvall kom fru Adamsson och mötte oss. Vi tog våra väskor på cyklarna. Jag tror redan samma kväll gick Ulla-Britt och jag ut på stan, det var barnenes dag. Det var dans på en utedansbana och vi stod där vid räcket. Henrik var där och dansade och han såg oss med detsamma. Jag dansade inte, men han dansade med Ulla-Britt. Ja så började vi då i skolan nästa dag. Kriget var slut och många militärer hade slutat sin bana och sökt in på olika skolor. Vi blev mer än 20 grabbar i klassen men bara 6 tjejer. Konkurrensen att komma in hade varit hård. Vi flickor satt i mitten längst fram. Fy sjutton vad jag pluggade dessa två år. Jag hade inget annat i tankarna än läsning och inte var jag så ^{duktig} bra heller. Vi läste tyska och engelska och vi hade skrivningar varje vecka, handelstext utan lexikon. Vi läste också franska och jag var så rädd på dessa lektioner. Läraren var fransman och jag begrep inte ett dugg. Vi hade tre lektioner på lördagarna, den sista timmen var franska. Den skönaste stunden på hela veckan var när det ringde ut denna timme. Då kunde man andas ut för ett litet tag. Vi läste bokföring, handelslära och handelsrätt, ekonomisk geografi och säkert flera ämnen. Matten var viktig, likaså stenografi och maskinskrivning. I svenska hade vi en lektor från flickskolan och han startade terminen med att högt läsa Markurells i Madköping för oss. Han tyckte om att agera själv.

Ulla-Britt och jag delade rum hos Adamssöns på Kvarngatan. Dom bodde på övre vånngen i en liten villa. Dom bodde själva i ett rum. Långe Jan hyrde också ett litet rum där. Vi tre åt i köket. Först var det smörgåsar och mjölk på morgonen, På lunchen gick vi alla hem och åt och på eftermiddagen var det middag. Sent på kvällen fick vi smörgåsar igen. Fru Adamsson var glad och trevlig och allt var bra. Hennes man dog redan första vintern och vi var med på begravningen. Hon blev då ensam och något dämpad, men det gick bra. Redan första veckan började Henrik ringa, det blev långa samtal och jag stod i Adamssöns enda rum, som både var deras vardagsrum och sovrum. Så kunde det inte pågå utan vi måste börja träffas i stället. Vi träffades nästan varje kväll hela vintern. Det blev många biobesök och besök på musik-kaffet som fanns i centrum. Henrik fick verkligen motion. Först skulle han följa mej hem och jag bodde längst i väster, sedan måste han gå hem till sig längst i norr, ända upp mot stadsberget. Vi stod på bron och kramades och det är konstigt att vi inte blev tillsagda. Men vi hade inte någonstans att träffas och det var verkligen synd om oss. Vi hade sällskap hem till jul, skulle ju åt samma håll. Ja, men vi åkte hem på ett lov redan under hösten. Vi satt på tåget flera stycken. Henrik lånade min franskbok som jag satt och läste och när jag fick den tillbaka hade han på uppslaget skrivit "J'etaime". Det var hans frieri. Jag minns att den gången, då jag var hemma på detta lov, sydde mamma ett förkläde åt mej. Det har jag kvar ännu i en byrålåda och tankarna flyger iväg när jag ser det. Över julen åkte jag förstås hem till min kära mamma och så började andra terminen. Henrik och jag höll fortfarande ihop, men när påsken närmade sig bestämde sig Ulla-Britt och jag för att åka och hälsa på Nybergs (som varit konsumföreståndare i Havsnäs). Dom bodde i Gussjö, några mil från Sundsvall. Henrik blev ledsen, men jag ville åka. Jag ville att han skulle gå ut och dansa och träffa någon flicka. Han tyckte om att dansa och jag hade sådana komplex. Jag ville tvinga iväg honom ut på dans. Ibland på lördagkvällarna hade jag bestämt något annat, att träffa min ^{brida} goda väninna Irene till exempel. Jag gjorde vad jag kunde för att Henrik skulle känna sig fri. Men trots alla försök så fortsatte vi att träffas. Vi var ju klasskamrater och kunde inte heller umdgås att ses. Även vårterminen var snart till ända och vi planerade nu för hemresan. Ulla-Britt skulle ha sin avslutningsfest och vi åkte dagen före henne till Östersund, tog in på hotell Esplanad. Jag var oskuld och jag såg väldigt strängt på allt med sex, jag hade fått den uppfostran. Men så hände det i alla fall och jag var så lycklig när jag låg där i min säng på hotellet på morgonen. Jag såg en sladd som gick ner från lampan och på sladden var en knapp. Jag reste mej för att trycka på knappen, trodde den ledde till lampan, men ingenting hände. Efter en stund kom en flicka och undrade vad jag önskade, men jag förstod ingenting. Så dum jag var, varför beställde jag inte kaffe på sängen, det hade smakat gott.

På lördagkvällen hade vi tagit en promenad över Frösöbron och jag tyckte det var så förargligt när jag träffade Tilly Dyrvold. Jag var ju ute och gick arm i arm med en karl. Så jag skämdes. På söndagen hälsade vi på min moster Olga. Hennes son Alf bodde hemma och honom kände jag väl för han hade varit i Havsnäs en del. Jag tyckte bra om Alf, han var så snäll och han talade Östersunds-slang. Jag minns att han kallade näven för krajdän. När jag sedan började jobba i Östersund, då tog han hand om mej en del. Jag brukade få följa med och åka när han var ute och körde för att ta körkortet. Men åter till denna söndag, min lyckliga söndag. Vi mötte Ulla-Britt vid tåget. Hon var lika lycklig, hon var så kär i Jan. Men vi åkte hem och det kändes roligt. Sedan kom dårskapen över mej. Det var så att Henrik blivit pappa under den gångna vintern. Mamman ville inte veta av sitt barn så Henriks föräldrar åkte till BB i Östersund och hämtade barnet och tog sedan hand om det under alla uppväxtår. Henrik råkade skriva att han tyckte om sin dotter och att hon var fin. Han ville jag skulle komma ner så jag fick se henne. Då flög fan i mej. Jag skrev tillbaka att jag tänkte verkligen inte ha hand om hans horunge. Jag var inte ett dugg intresserad av varken honom eller hans unge. Hur kunde jag vara så oförståndig och göra honom så lessen. Även om det var mitt allvar att inte ta hand om någon annans barn så kunde jag inte ha behövt säga det i så hårda ordalag. Men Henrik var tålig. Midsommaren kom och Henrik kom åkande på sin motorcykel. Men jag tror aldrig jag frågade honom något om hans barn, jag bara visade honom Noras Henrik för den grabben var fin tyckte jag. Han var bara några månader gammal. Midsommaren var i alla fall skön. Jag hade lagt in sill, jag var inte ett dugg häändig eller duktig, men fru Adamsson brukade lägga in sill och jag hade fått receptet från henne. Men sillen blev både sur och stark och gick inte att äta. På midsommaraftonen var det fest på konsum-lokalen. Bertil spelade och han kom och knackade på salsfönstret fram på natten. Det var ganska roligt, jag tyckte det i varje fall, barnslig som jag var. Det var roligt att visa Henrik att det fanns någon mer som gillade mej. Ja o vad jag var barnslig. I juli skulle det vara Joelmässa i Hammerdal, den första av många. Dom pågår ännu vartannat år. Jag tog bussen till Strömsund, gick till hårfrisörskan för jag ville vara fin när jag mötte svärmor. Jag hade cykeln på bussen och cyklade sedan till Jämtlands Sikås. Jag skulle möta Henrik som jobbade i Hammerdal men jag åkte fram i stället. När han så kom från jobbet då hade jag gömt mej bakom dörren i köket. Det var en överraskning för han trodde inte att jag kommit. Men tänk jag minns ingenting om hans dotter, bara att hon låg på filten ute bredvid oss, men jag tog inte alls hand om henne, jag rörde nog inte henne överhuvudtaget. Det var ju inte mitt barn.

Henriks mamma och jag cyklade in till Hammerdal nästa dag, Henrik jobbade. Jag kallade henne för tant ^{Greta} men hon bad mej säga du, detta minns jag så väl där vi kom cyklande på vägen. Henrik och jag var inne på mässan på kvällen och där sjöng Bertil Boo Sången om Warschava och Violer till mor, den sommaren stora schlagern. Vi var ute på ån och metade i det vackra väder^{ret} och vi hade det så skönt. Jag var så lycklig.] Mamma var inte bra, hon hade högt blodtryck och det bestämdes att hon skulle ta igen sig och åka med Tora och Birger och lille Karl-Åke till Småland. Tant Edit skulle fylla 50 år. Men det blev ingen lugn tid för mamma. Det hade varit så mycket att göra så hon hade stått och diskat hela dagarna. Stina hade två små flickor som hade ont i magen och mamma diskade och diskade dessa nappflaskor. Så var det matlagning och bak till kalaset. Ja mamma var alldeles slut när hon kom hem igen och hon hade önskat att hon aldrig rest.] Innan hon åkte förmanade hon Hanna och mej att vi måste mjölka en get som stod i vinterlagården, vi måste vara väldigt noga och mjölka ur allt för geten hade rivit sig på en taggtråd. Men när mamma kom hem så hade vi inte gjort som hon sagt utan geten stod där med sitt stora onda djuver. Jag minns inte hur det gick, kanske fick vi lov att slakta geten.] Jag fick ytterligare besök under sommaren, men snart var det dags att åka till Sundsvall igen. Jag hade fått en fårskinnspäls av mamma, en trekvartslång grå päls som jag använde hela vintern. Men jag hade inga byxor till utan gick alltid i kjol, det var ju opraktiskt i högsta grad. Det var kallt. Först cyklade jag så länge det gick och ramlade också ibland. Sedan skaffade vi spark och åkte den långa Bergsgatan till skolan. Det var rätt långt och vi åkte ju alltid hem på luncherna också och åt.] Den här andra vintern på skolan hade Henrik ordnat så att han också fick äta hos fru Adamsson och han hade också hyrt ett rum åt samma håll som jag så nu kunde vi inte undvika att träffas dagligen. Han hjälpte mig så mycket med läxor och han stöttade mej på alla sätt. Jag hade aldrig klarat av skolan utan Henrik. Det var inte bara det att jag hade hjälp med skolarbetet. Han var också ett annat stöd för mej. Jag var inte ensam, jag hade sällskap, trots mitt handikapp. Det var otroligt, ingen annan av tjejerna i klassen hade stadigt sällskap. Och Henrik var populär, han var både duktig och omtyckt.] Denna vinter fick jag ta Jans rum. Det kom två nya flickor i vårt gamla rum, den ena Ingrid, var pingstvän och jag följde henne till kyrkan ibland. Hon kunde tala i tungor. Hon åt inte blodmat och inte heller en del annat och hon talade om för mej att jag hade inte en chans att komma till himmel~~en~~ när jag inte gett mej åt Gud. Men jag tog det ganska lugnt, jag tyckte inte jag hade begått så stora synder.]

Jag åkte hem för att fira julen 1946. Ulla-Britt (vi kallade henne alltid Pyttan) mötte mej i Strömsund för hon jobbade där. Hon hade så fina stövlar och jag provade dom när vi kom hem till hennes rum. Dom var så stora så dom nådde ovanför knä på mej och vi skrattade högt där på natten. I övrigt var det väl inget särskilt med julen. Inget annat än att den var lika skön som vanligt. Lika skönt att komma hem till kära mamma som pysslade om mej och vi åt och mådde bra. Mamma och jag åkte buss till kyrkan på nyårsdagen och var nere till pappas grav. Annars hade inte mamma mycket sällskap av mej, jag var orolig och var som vanligt hos än den ene, än den andra, men så är ju med ungdomen. Jag hade fyllt 21 år, men jag var ett barn. Det bar iväg till Sundsvall igen. Men oj vad tomt det var i bänken, min kära bänkkamrat Irene från Kramfors var inte på plats. Det var så att hon råkat bli med barn och det var en skam utan like, hon var också så ung, flera år yngre än jag, men hon var modig. Jag kommer så väl ihåg när hon under höstterminen varit hemma en helg för att skaffa mamma-kläder. På måndagmorgonen kom hon för sent till lektionen, men hon kliver på ändå, iförd sina nya kläder. Så läraren tittade och även kamraterna, fast att de flesta redan kände till förhållandet. Irene och jag hade varit dom bästa vänner, vi höll alltid ihop på rasterna för då talade aldrig Henrik och jag med varandra. Jag vågade aldrig fira påsk med Henrik, kanske var det en fix idé. Det här var vår andra påsk, men jag reste med Ingrid till hennes hem i Stigsjö. Jag lämnade Henrik helt ensam och han hade varit dum om han inte gått ut och dansat, och det gjorde han. Men så jag bråkade om det sedan, full av svartsjuka, men allt var ju egentligen mitt fel. Men jag hade inte så mycket tid att fundera för nu drog det verkligen ihop sig för slutskrivningarna. Jag läste och läste och glömde lika fort. Vi skrev ett ämne och nästa dag ^{var} för allt glömt som man lärt sig, för då gällde det att plugga på nästa. Vi hade skrivning varannan dag. Vi var ute och gick på det stora Nacksta-området emellan varven. Där hade dom nyss börjat bygga dom första husen, mjölkcentralen vill jag minnas, eller kanske var det televerket. Henrik och jag pluggade handelsrätt en hel dag till sent på kvällen. Jag tyckte inte jag begrep någonting men jag fick AB på skrivningen och han fick bara Ba så det hade nog ~~fastnat~~ fastnat en del, men bara för dagen för sedan var det som sagt tomt. Efter vår sista skrivning gick vi ut hela klassen och levde litet bus på stan. Vi gick med ett steg på trottoaren, det ingick i firandet, det andra benet på gatan. Det skulle vara så, men jag kunde gå med båda benen på gatan, jag haltade tillräckligt ändå. Aldrig tog Henrik upp mitt problem, hur jag gick. En gång hade vi bråttom, då sa han som vi brukar säga, "nu får vi ta det långa benet först", efteråt blev han förskräckt och bad om ursäkt, han trodde att han sårat mej, men det hade han inte för den gången skrattade jag bara. Jag var väl på mitt bästa humör just då kan tänka.

Examensdagen närmade sig. För alla eventualiteters skull, om man skulle klara sig, så måste man tänka på kläderna. Vi skulle ha vita klänningar och vita kappor. Kappan fick jag låna. Vi skulle ha skiva på Knaust och vi skulle ha långa klänningar. En sömmerska sydde båda klänningarna åt mej. Den långa var grå med stora blommor i lila, Sömmerskan var med mej och köpte tyget. Vi hade ingen muntlig examen så vi visste att vi klarat oss nästan alla. Mamma skulle komma ner och Henrik ville att vi skulle förlova oss, men jag ville inte. Jag var kvar i det gamla, att dom hemma skulle säga till mamma att tänk, du måste åka ner bara för att "a Tilly skull förlov sä". Men hon åkte ju ner för att fira min examen, jag hade fått vita mössan, även fast vi hade mercuriemärket på den. Vi tågade genom stan och sjöng studentsången. Jag hade så gruvat mej för detta. Det var meningen att vi skulle få åka med häst och ~~släde~~ ^{släde}, men så blev det nu inte. Tänk om jag sluppit gå med i detta tåg. Vi tog kort också, på skolhustrappan. Jag står där i första ledet tillsammans med Gerd och Inger från Liden. Dom är så snygga och där står jag, liten och med högra vristen i en krok. Jag bara stirrade på detta kort sedan, på mina ben, dom andra kanske inte ens lade märke till dem. Vi drack gröna hissen på Knaust och jag mädde illa på natten. Vi låg över hos Pyttans bekanta och jag kommer så väl ihåg hur Henrik försökte hjälpa mej att spy. Vi satt på badkarskanten i pyjamas och han körde ner tandborstskäftet i halsen på mej för att jag skulle kräkas, men ingenting hjälpte. Dagen efter bjöd fru Adomsson, Sigrid, oss på middag. Mamma hade legat över hos henne. Jag minns inte om mamma var med på samma tåg från Sundsvall, nej jag minns inget från hemresan. Jag var förstas ledsen att behöva skiljas från kamraterna, men jag var inte ledsen för att skolan var slut. Jag kände mej fri. Skolan hade för mej varit ett obeskrivligt tvång. Jag minns att vi efter sista skrivningen gick på bio och känslan när jag kommer ut från den, den glömmar jag aldrig. Jag kände mej så lätt om hjärtat så jag tyckte att jag kunde flyga. Efter min egen pluggtid och mina egna erfarenheter tycker jag synd om alla som går och studerar. Till och med om jag nu vill gå på en kvällskurs i något språk så känner jag tvånget. Jag tycker inte att jag läser för min egen skull utan jag läser för någon annans. Det är inte jag själv som har nytta av det jag lär. Ja det är så konstigt så det går inte beskriva. Dagen efter sista skrivningen är en av de lyckligaste i mitt liv. Jag hade också fått plugga väldigt hårt, tog det mycket allvarligare än dom flesta. En del hade ju också mycket lättare för att lära än vad jag hade. Jag kunde inte studera på rätta sättet. Jag läste och läste för "döva öron". Jag pluggade in för en skrivning och dagen efter var det borta, bortblåst. Kanske berodde det på att jag inte var tillräckligt intresserad, jag hade hellre velat ägna mej åt djuren.

Nu skulle det verkliga livet börja, allvaret. Henrik fick plats på Umedalen, jag sökte och fick jobb på ASEA i Östersund, 350 kronor i månaden skulle jag få. Jag reste med bussen, fru Näslund var som vanligt med för henne träffade jag på både då och då. Jag hade fått löfte om en lägenhet på Grängsgatan. Familjen bodde på landet och jag hade ett rum och fick också använda köket. Fy vad jag kände mej ensam. Jag kände inte en människa i stan ^{forubom kl.} Jag hade en ny klänning på mej, en randig med spetskrås i halsen, när jag cyklade till jobbet min första arbetsdag, den dag jag fyllde 22 år. På ASEA på Storgatan jobbade ganska många flickor och kamrer Ling tog emot mej. Jag kunde ju ingenting. Jag fick en av första dagarna gå in och ta stenogram, och det var i och för sig inget problem för mej, men det skulle också skrivas ut på maskin. Jag hade ingen erfarenhet av affärsbrev och jag måste lära mej uppställningen. Jag skrev och skrev och jag skrev fel på fel. Då måste man också skriva med flera kopior för vi hade inga kopieringsmaskiner. Kopiorna blev så fula när jag suddade och jag skrev väl om detta brev minst tio gånger. Så där det är klart och jag ber en arbetskamrat, Siv, läsa igenom det, då säger hon att "du har stavat fel på ett ord". Jag minns inte vilket ord det gällde, men brevet blev aldrig klart denna dag. Jag var där tidigt nästa morgon och skrev om brevet med den rättade stavningen. Nu ängligen kunde jag lämna in brevet, något kluddigt, men i alla fall. Då kommer kamrer Ling tillbaka med brevet och anmärker på felstavningen. Det ord jag rättat hade varit rätt stavat, Siv hade lurat mej. Ja så tog det säkert den förmiddagen innan brevet var klart och kamreren kunde skriva under. Men tiden gick och jag blev säkrare och klarade mitt jobb. Dom andra flickorna var dumma ibland och sa att "det kan du gott göra som har så bra betalt". Jag hade 100 kronor i månaden mera i lön än dom, men jag hade ju en högre utbildning. Det enda glädjeämnet på jobbet var Roger, han var bara 18 år, men så gullig med sina bruna ögon. Flickorna retades med oss och jag rodnade tydligen. Flickorna sa att när Roger går på toaletten, då måste man spola flera gånger, för han skiter så grovt så det fastnar i hålet, i röret. Det var sommar och det var varmt och där satt jag ensam i min lägenhet. Jag blev bekant med en flicka på gården så vi åkte och badade, men kvällarna var jag själv. Flickorna på jobbet gick och dansade. Visst var jag med ~~dem~~ på litet fester hos dem ibland, men jag tyckte aldrig om dem. Sedan jag slutat och jobbade i Holmsund, då fick jag brev att dom saknade mej. Dom var fräcka i munnen och jag var inte vad vid det. Jag minns att dom skrev, särskilt Maggan, att dom behövde inga karlar för nu fanns det färska morötter. Jag skrattade, men jag tyckte det var väldigt grovt sagt. Henrik skrev och ^{han} ~~kan~~ också och hälsade på, det var långt att åka med tåg och det var också dyrt. Henrik hade det knapert och lönen var inte så stor. Mamma kom också och hälsade på. Jag kommer ihåg att mamma, tant Julia och jag åkte till Frösö kyrka. Jag hade min vita mössa och jag

satt i bussen när jag såg att min gamle konfirmationspräst Sandéll stod bakom mej. Jag visste inte hur jag skulle göra, om jag skulle resa mej. Men jag tyckte inte jag kunde göra det för jag gick ju själv så illa, så jag satt kvar. Men jag tyckte det var förargligt för jag visste att han var skröplig. Han dog ett par månader senare. Vi var i kyrkan och tittade, en flicka från Järmsand gifte sig, med krona, slöja, brudbukett och allt. Och jag tänkte, jag kan aldrig gifta mej i kyrkan, jag kan inte komma haltande uppför gången. Mitt lyte låg jämt i vägen. I Sundsvall hade jag klarat detta ganska bra för där hade jag stöd av Henrik, men nu var jag ensam. Familjen Efraimsson hade varit i Havsnäs och hälsat på. Jag var nere vid tåget när Stina åkte. Hon hade bara en bädd för sig själv och tre barn, Stig och dom små tvillingflickorna. Jag undrade verkligen om hon skulle få en blund den natten. Jag var van att bara ha mej själv att tänka på. Jag blev förälskad i Roger och jag skrev barnsligt nog till Henrik och berättade det. Det var så dumt, det var ju bara i brist på annat. Men Roger och jag har faktiskt träffats här i stan, två gånger av en slump. Han studerade till revisor. När jag senare träffade honom kände jag samma dragning, det är bara så, vissa människor utstrålar magnetism. Jag var också och hälsade på svärföräldrarna i Jämtlands Sikås denna sommar. Dom var snälla som vanligt och sonen Lennart var hemma och spelade piano för oss. Men lilla Ingrid minns jag inte alls fast att hon fanns där och var snart två år. Jo, jag erinrar mej att jag stickade en klänning åt henne, en blå med vitt mönster nertill, det var ju alltid något. Men det arbetet hade jag gjort för att sysselsätta mej själv, jag tror inte alls att jag hade något tanke på att göra henne glad. Förresten, inte kan en 2 års unge tänka på det. Den sista gången jag såg Ingrid var sommaren 1949. Jag hade varit i stan en vecka och när jag åkte hem ringde jag och bad svärmor (före detta) att komma ner till tåget. Jag hade då köpt en liten korg full med körsbär. Jag hade sällskap på tåget med Märta Sundin och hon undrade säkert vad det var för ett barn, men jag sa inget. Jag härde aldrig något rykte i byn att jag själv skulle ha något barn i alla fall. Efter två månader flyttade jag till Frösön. Ulla-Britt och jag skulle bo ihop. Det var så att jag suttit på tåget och pratat och en gammal fjås (som vi sa) till Ulla-Britt hade setat i kupén till och hört mej berätta. Han hörde av sig, fick Ulla-Britts adress och han skrev och redan den 1 september var hon i stan, flyttade från Sundsvall till Östersund. Bertil och Ulla-Britt är gifta sedan länge och det är det andra (minst)paret jag tussat ihop. När jag åkte från Stockholm våren 1945 fick jag i uppdrag av en flicka, Birgitta, och ringa upp en kille och hälsa. Det gjorde jag, väckte honom tidigt på morgonen, och gav honom adressen. Han flyttade till Stockholm och inom ett år var dom gifta. Så kan det gå

Jag väntade på Ulla-Britt hela söndagen, jag var så ensam. En kamrat från Småland ^{borde} var i stan och var ofta tillsammans, men jag längtade efter Pyttan. Så kom hon då, lång och smal och snygg i sitt långa mörka hår, som hon skötte väl, tvättade och borstade till det blev torrt, man gjorde så då fick jag veta. Vi bodde på ett rum på Frösön. Det var en stor familj och det var alltid bråk mellan pappan och mamman. Vi stod inte ut utan efter två månader flyttade vi till ett vindsrum. Där hade vi egen järnspis och kunde laga mat. Det var ett stort rum och där fanns också en liten alkov, som Ulla-Britt hade sin säng i. Jag satt där före jul och sydde på en julduk, jag satt på diskbänken för där var det varmast. Vi måste gå över en stor vind som var mörk och där hängde nästan alltid kläder på tork. Ulla-Britt var borta ibland, hos Bertil förstås, och ibland var dom båda hemma hos oss. En söndagmorgon knackade det på dörren och jag hörde Noras röst: Dom måste vara hemma för nyckeln sitter på insidan. Så småningom gick dom och jag fick ge mej ut på stan och leta efter hela sällskapet medan Bertil smög iväg hem till sig. Jag minns inte vad vi skylldes på sedan, det har jag alldeles glömt bort. Jag var också borta ibland, hade sökt extra jobb som barnpiga på kvällarna och jag kom till en verkligen trevlig familj. Men jag skulle ju sluta på ASEA. Henrik hade ordnat jobb åt mej i Holmsund. Min sista vecka mellan jul och nyår 1949 låg jag ensam på vindsrummet. Jag var hos barnfamiljen på middag. Före hade jag varit hemma och tänt i järnspisen, det var två plusgrader inne på rummet. När jag kom hem på natten var det plus/minus noll för ~~den~~ hade inte tagit sig, och på morgonen när jag steg upp var det två minusgrader. Det var en väldigt kall förjulsvinter. På nyårsafton var jag hos Märta och hon bodde intill festplatsen på Frösön, Frösö blev köping denna natt klockan tolv. Det var så kallt så högtalarna frös och det hördes ingenting när landshövdingen skulle inviga köpingen. Dagen före julaftonen kom Henrik till stan från Umeå. Jag var nere och mötte honom. Jag kokade julkorv, det var väl nästan den enda ^{mat} jag kunde laga. Så åkte vi då tåget hem och det var många bekanta ^{med} vid tåget. När vi kom till Strömsund hade bussen gått och vi försökte ringa till Havsnäs. Vi ville gå in på Börjes konditori och fika medan vi väntade på bil, men vi tittade på fönstren och vi såg att dom låg på knä och skurade golvet så vi fick gå ute och vänta. Mamma hade väntat länge och klockan var nog sex denna julafton innan ~~99~~ var hemma. Sten Sundqvist var också med vid detta tillfälle. Nyårsdagen packade jag mina sista saker och reste hem. Min taburett som följt mej under alla år, den skulle Ulla-Britt ordna med och sända till Holmsund senare. Så skulle jag börja en ny spännande tillvaro, trodde jag. Vi var hemma där Henrik bodde och en gammal tant som jag hälsade på sa att "Je vål ha lycka till". Det var ett annat språk än jämtskan.

Den 19 januari 1948 började jag på Holmsunds bolag. Jag skulle vara sekreterare åt kontorschefen. Där kom jag liten och haltande och i klumpiga stövlar till arbetet första dagen. Mina väskor hade inte kommit så jag hade inte några andra skor. Flickan som jag skulle ~~efterträda~~ var lång och ljus och snygg och dessutom väldigt duktig. Hon hade varit med i maskinskrivningstävlingar, det var sådana varje år, och hon hade vunnit denna tävling. Jag kunde ingenting och jag blev nervös när jag skulle skriva maskin. Kontorschefen gjorde ingenting, han satt vid sitt stora skrivbord, öppnade ibland fönstret och spottade och dessemellan satt han och tog tid när jag skrev och studerade hur jag bar mej åt. Jag satt i rummet utanför med glasrutor emellan, men jag hade inte något fönster så jag fick ljus endast genom hans fönster. Ja han var inte alls nöjd med mej och kanske var det tal om att jag skulle få sluta. Men kamrer Fax räddade mej. Han jobbade på skogsavdelningen och jag fick jobbet där efter en kille, Pelle, som slutat. Där trivdes jag bra och där gjorde jag rätt för mig. Jag fick eget litet rum och jag var flitig, satt och räknade skog hela dagar från kartor och tabeller. Det var roligt och det var ett arbete i min smak. Jag fick många vänner därigenom att jag hade eget rum. Ibland när skogschefen Ternström kom in på rummet var alla stolar och bänkar besatta med folk. Men han sa inget för jag satt ju och jobbade. Han var så snäll, skogschefen, En gång när dom alla på skogen reste bort då fick jag ha både bil och chaufför och Clary och jag åkte till Umeå och handlade mitt på dagen. En del kanske var avundsjuka, men jag hade ju lov. Jag bodde på tjänstemannamässan och där var det bra. Jag behövde inte ens städa mitt rum och vi åt i matsalen. Vi började dagen med gröt och smörgåsar och vi tog både korv och ost på samma macka för det kostade ju lika mycket, eller litet, för jag tror jag betalade 70 kronor för mat och rum. Clary bodde också på mässen. Clary var så snygg och samtidigt så snäll och rat och vi var tillsammans mycket. Hon bodde på ett rum på vindsvåningen. Clary var från Bureå och hon åkte hem ibland, men då hade jag ju Henrik. Sedan, när det var slut mellan oss, då var Clary ^{och jag} ~~jäm~~ tillsammans. På mässen bodde tillfälliga besökare också. En rolig skotte bodde där flera månader och en engelsman, Gilbert, som blev så förtjust i Clary, men hon gick ifrån honom till sin Lennart, och då fick jag försöka trösta. Det första halvåret blev jag inte så bekant med någon utan höll ihop med Henrik som också skaffat sig arbete på en järnhandel i Holmsund. Men så kom påsken, och som vanligt reste jag iväg själv. Denna påsk åkte jag till Irene i Kramfors och som vanligt lämnade jag Henrik. Den påsken hade något hänt och det blev aldrig detsamma mellan oss och på våren flyttade han till Nordmaling. Jag var fruktansvärt ledsen, ja så ledsen så jag miste mensen och jag trodde att jag var med barn. Det var en hemsk sommar men den gick och jag började trivas i Holmsund bland mina kamrater. Inte förrän jag blev riktigt ensam blev jag ~~blev jag~~ bekant med mina kamrater.

Det blev höst och Henrik ringde att han ville hämta ett armband med ^{sin} hans signalistmärke i, det hade jag fått en gång. Han kom i taxi, båda grät, men han åkte sin väg. På kvällen, fortfarande en barnens dag som spökar, var jag på festplatsen i stan. Då får jag se Henrik komma arm i arm med Birgit, jag visste att hon hette så. Dom stannade en bit framför oss flickor och jag gick fram och tog i hand och sa "grattis segrarinna". Skönt att man är gammal så man slipper tänka på hur svårt det kan vara, jag led fruktansvärt. Men jag blev kvar i Holmsund ytterligare ett år och jag fick fler och fler kamrater. Bland annat var jag ofta ute och övningskörde bil, en citroen, en modell som fanns då med ett stort W framme över kylaren. Jag tyckte bilen var snygg och jag bestämde mej för att köpa just en citroen när jag fick råd. När jag skulle sluta till midsommar^{en} 1949, då åkte två kamrater med mej och vi åkte till Are och andra platser och vi var i Östersund och bodde på hotell. Så småningom kom vi till Havsnäs och då var vi i Ursvattnet och fiskade. Jag hade köpt med mej ett utterbräda, jag tror nästan det var det första i byn, och vi tre flickor rodde och rodde på Ursvattnet i flera dagar och nätter. Vi bodde i en stuga som Holger och kusin Kalle hade tillsammans och visst skulle Jon vara där och ligga på golvet. Det var väl intressant för honom. Det var mygg och besvärligt och där låg han på golvet och prasslade med sin oljerock så vi kunde inte alls sova. Men varför slutade jag då i Holmsund där jag hade det så bra? ^{Ja} Men jag insåg att jag måste flytta på mej, jag kunde inte bo där i hela mitt liv. Jag har alltid vetat att jag skulle bo i Stockholm, ^{det var} det är mitt hem. Här visste jag att jag kunde vara anonym och att ingen hade reda på vad jag gjorde eller inte gjorde, om jag gick och la mej klockan åtta på lördagkvällen eller om jag inte gick och la mej alls. Det var tråkigt att lämna kamraterna och jag grät som vanligt när vi åkte därifrån en lördagmorgon, men det var skönt att ha sällskap med flickorna. Av Clary fick jag en silverkedja. Vi hade haft så roligt, åkt skidor på vintern och badat och hoppat från klipporna på sommaren. Sista påsken hade vi varit tillsammans i Vindeln, bott hos en bondfamilj. Där fanns många unga män både hos den familjen och hos grannens och vi blev uppvaktade. Vi fick brev och dikter och kort efteråt. Men Clary brydde sig inte om någon, hon brydde sig bara om unge finnige Lennart, som jobbade på lönekontoret. Dom stod på vägen och pussades, så oskyldigt. Clary förstod inte ens att det var störande för befolkningen som såg det. Clary var nog oskuld när hon gifte sig med Lennart. Det har hänt flera gånger att jag som bästa väninnan fått en lång snygg tjej, det är konstigt. Jag borde söka mej till små, men det har blivit långa snygga tjejer, så omaka och så opraktiskt. Både kontoret och tjänstemannamässen i Holmsund brann något år efter det jag flyttat. Det vore roligt komma dit och se hur där såg ut i dag, men jag skulle inte söka upp någon.

10/

"Får man ta hunden med sig i himlen" undrar sångaren på skånska. Jag grips av ånger, rulse heter det visst, när jag hör denna melodi och mina tårar strömmar okontrollerat nerför mina kinder. Vad ont man gjort i sina dagar ska man väl någon gång straffas för och jag anar att mitt straff redan har kommit. Jag tror aldrig att jag blir människa igen efter denna gipsperiod. Med människa menar jag någorlunda människa, hel människa är för sent att bli. När jag nu ändå sitter här så sentimental vill jag passa på att återvända till barndomen ännu en gång, det finns fortfarande mycket som dyker upp från det förflutna. Jag drömde förr ganska ofta om min mamma, men nu är det länge sedan sist. Jag vaknade en nyårsdags morgon med en mycket underlig dröm. Jag drömde att jag gick runt i stan, jag besökte min mor som bodde någonstans vid S:t Eriksplan, men mamma var inte hemma. Jag irrade runt ett tag och kom ner till Västerbron, där fanns ingen bro. Vattnet var grått och det blåste och det var otäckt. Så gick jag tillbaka till mammas lägenhet, men jag gick inte in utan lämnade en nyckelknippa hos portvakten, som satt i en lucka. Jag såg den där nyckelknippan framför mej, det var ganska många nycklar på den. Senare på nyårsdagen ringde jag en moster och frågade vad denna dröm kunde betyda. Hon berättade att det betydde ändrade levnadsförhållanden. "Du ska väl inte flytta eller skilja dej?" undrade hon. Jag blev själv funder-sam. Men drömmen slog in. På hösten flyttade David till eget hus i Skälby. Jag var ensam. Jag hade inte flyttat fast att det var meningen så. Tack vare min syster Tora så bodde jag kvar. Hon gav mej verklig styrka när jag talade med henne i telefonen. "Det är klart att du ska bo kvar, du som ska ha barnen" sa hon och då kom jag till besinning och bestämde mej för att stanna kvar i Spånga. Jag drömde ofta om mamma, och alltid var jag hemma på gården. Det hände alltid saker mellan stugan och källarbacken i mina drömmar. Det var roliga drömmar vill jag minnas. Men det underliga är att hon helt lämnat mej sedan jag blev själv. Jag tror att hon kände min oro och ville hjälpa mej, nu behöver jag inte den hjälp längre för jag har ju ro i min själ. När jag var ung drömde jag en gång att jag dog. Jag drömde att jag var väldigt sjuk och låg ute vid en höhässa och kunde inte ta mej därifrån och jag la igen ögonen och tänkte att nu dör jag, men jag kände ingen skräck inför tanken. När jag var mycket liten och låg där på högsängen i köket yrade jag en gång. Jag snurrade upp i luften i en spiral och jag flög högre och högre, men så helt plötsligt var jag nere igen och tittade upp och där satt Holger i köket och vaktade mej. Mamma var ute i ladugården. Jag hade kanske någon barn-sjukdom och yrade ~~kanske~~ av den anledningen. Men jag har ofta drömt att jag gått på byggnadsställningar och att jag sett djupet under mej. Ibland har jag vaknat med ett ryck. Sådana drömmar är kanske vanliga, jag vet inte. För något år sedan drömde jag att jag måste klänga på räcken och hänga under dem

för att ta mej över en bassäng med djupt vatten. Ingen människa visste att jag var just där för jag hade gått en genväg och jag vet att jag tänkte att ramlar jag i här så hittar dom aldrig mej för det var som ett gruvhål där jag hängde. Men jag klarade mej och kom fram dit jag skulle och jag fick denna dröm uttydd som att jag hade stora svårigheter men att allt skulle ordna sig till sist. Vad är förresten "att ordna sig". Allt blir som det blir och varje människa får finna sig i sin situation, även om man blir dödsdömd så får man finna sig i det. Jag var tidigare väldigt rädd för döden. Mamma brukade prata om döden ibland. Hon satt vid bordet och läste dödsannonserna och hon sa "hen ere en som ha samma årtal som jeg". Hon tänkte på döden, visste att hon inte skulle leva så länge, men så fort hon tog upp ämnet så slog jag bort det. Du, sa jag, du ska vara med på Peters student-skiva. Då skrattade hon. Mamma dog redan 1958 på sommaren, då hade Peter nyss fyllt 5 år. Sista månaden jag var hemma den sommaren, då satt vi ute på bron, och hon tog upp det heta ämnet igen. Men jag svarade inte, bara pratade bort det på mitt sätt. Jag tyckte det var förskräckligt med döden och jag gruvade mej i alla år för jag visste den dagen skulle komma, när mamma inte skulle finnas längre. Men jag vill inte påstå att jag var snäll och försökte hjälpa eller förstå henne, nej, jag var dum och egoistisk, men jag tror ändå att hon förstod mej och att hon framför allt förlät mej när jag var dum. Nu är jag inte längre rädd för döden. Jag vill inte få besked att jag har så och så lång tid kvar att leva, det vill säkert inte många, men jag är inte rädd för att dö hastigt. De flesta människor önskar sig nog en hastig död, då är allt slut. När jag gick på skolan i Mariannelund hörde jag en gång ett föredrag om döden. Det var en professor som var där och föreläste om ämnet Behöver man vara rädd för döden. Jag minns att han talade om att när en råtta blir jagad av en katt och även fångad i kattens klor, då känner den ingen rädsla. Men jag tror detta är fel för visst kan man se dödsångest i ett djurs ögon. Vi lämnar detta ämne och pratar om något annat. Jag har funderat ibland varför inte Ester och jag följde bäcken som gick genom hela byn. Vi som hittade på så mycket, varför gick vi inte från ån där den slutade och upp genom byn efter skogskanten, upp mot Kalkberget. Det hade varit intressant att veta var den började, det vet jag inte än i denna dag, Man gick så ofta över bäcken, både när man gick till sommarlagården och när man gick i Per-Olovsskogen för att leta ris. Kvällen före midsommaraftonen följde jag mamma dit. Hon gjorde en matta av löv, en till vinterstugan och en till sommarstugan, dom lades framför yttertrappan. Hon tog också hem björkar och ställde en på varje sida om farstukvisten. Då var det midsommarstämning. Så åkte jag med någon och plockade liljekonvalj under Kalkberget, den hade knappt slagit ut till midsommar.

På våren när björklövet nyss slagit ut då plockade vi också ris och repade och mamma band kvastar. Hon band kvastar för innebruk och hon band kvastar för ladugården. Dom svarta var kvastar av orepat ris. Hon plockade också vidjor att binda kvastarna med och hon tog långa vidjor som hon gjorde halsband av till getterna "getbesen". Frampå hösten innan löven gulnat var det åter dags att ta ris. Då rev vi av massor av ris från björkarna och bar hem. Detta ris var mat åt getterna på vintern. Det torkade förstås, men getterna tyckte om det ändå. Getterna var dom roligaste djuren i ladugården. Dom var så kloka och dom hörde sina namn när man ropade på någon av dem. När dom var ute på hösten kunde man stå långt borta och ropa ett namn och man fick svar. Jag minns speciellt en som hette Mona-Lisa, hon var den klokaste. Jag vet inte varför vi slaktade henne, men då åt jag inte det köttet i alla fall. Vi hade en gammal lärarinna från Blekinge när vi gick i fortsättningsskolan (6 veckor). Hon kunde inte förstå varför vi inte åt killinkött. Många bockkillingar slaktades nämligen direkt, någon vecka efter födseln. Hon fick dessa killingar och stekte dem. Då sa Holger att "dug dom te lärarinna ske dom väl duga till oss" och mamma stekte eller kokade köllingar, men det var inte någon som åt. Där låg dessa kroppar och liknade små barnkroppar och vi miste matlusten allesamman. Katten Sössan fick många skrovsmål. Getter är väldigt rädda för mörker. Ibland kom dom inte hem från skogen, det hände på senare år när vi slutade att ha getare med djuren på dagarna. På kvällen fick vi då gå ut och leta efter dem och om det hade hunnit bli mörkt så var det omöjligt att jaga dem framför sig; man måste gå först och dom fick följa med hack i häl tätt efter. Det sades att bergtrollet kammade sig vart sjunde år och då kom lemlarna. Underligt nog finns det inga lemlar längre, i varje fall inte så långt söder ut som i min hembygd, men jag minns ett år, kanske 1934, då kom det ett lemmeltåg utan all like. Det var så fullt av lemlar överallt så man kunde nästan inte gå ute. Vi gick i diken och samlade i våra mössor, men var vi sedan gjorde av dem minns jag inte. Dom var små som råttor och pälsen var rödbrun med svarta fläckar. Jag tror aldrig att jag sedan i hela mitt liv sett en lemmel, men då för tiden var det vanligt att dom dök upp vart sjunde år. Så har jag hört berättas i varje fall. En gång när jag var väldigt liten stack jag hemifrån. Det skulle vara fotbollsmatch på planen borta vid gamla skolan och jag hörde talas om detta, men det var väl ingen som ville ha mej med så jag gick själv. Jag tänkte "att om jag följer efter dom här farbröderna då kommer jag dit". Jag gick några steg bakom och jag fick vara på fotbollsmatch. Jag tror att Holger fick syn på mej och tog mej med hem på cykel. Den gången hade dom varit oroliga för mej för jag hade ju kommit bort, ingen vissta vart jag tagit vägen. Det var roligt att komma ut på lite äventyr tyckte jag.

Nu har jag hört att det är helt ute att spela kula. För bara några år sedan var det ett säkert värtecken när skolbarnen började spela kula. Vi kallade det för att "spela sten". Vi hade stenkulor i olika färger. Vi kastade en i luften och tog under tiden upp en kula, sedan ökade vi till två och sist hade vi fem. Det var svårt och vi satt på en matta på golvet. Jag minns inte att vi rullade dem ^{så} jag har sett barnen göra senare. När jag skulle skriva för reaxexamen 1944 satt vi en hel natt och spelade sten på hotellgolvet, Ester och jag, så roligt tyckte vi att det var. Visst var sommaren skön och det var skönt när skolan slutade, men jultiden var också en bra tid. Det var aldrig fråga om julklappar, men jag minns att vi ett år skulle ha julklappsutdelning hemma. Tora smög omkring och ville inte visa mej vad jag skulle få. Hon hade gjort små dockor, av papper tror jag, och så hade en gjort en säng av en cigarrlåda. Hon hade sytt täcke och lakan och kudde och allt var så fint. Jag visste att jag skulle få julklapp av henne så mamma skrev efter en sykorg som jag skulle få ge Tora i stället. Men så en dag när jag var arg på henne, då klämde jag ur mej, att "jag hadd tänkt å ge dä en sykorg i julklapp men du ske int få nån". Så var den hemligheten röjd. Det var som sagt väldigt spännande vid jul. Det stökades länge i förväg och ofta var det elektriska ljuset borta just vid den tiden. Kvällen före julafton då skulle alltid mamma fernissa golvet. Det var det sista som gjordes på kvällen och sedan låg vi i den starka fernisslukten. På morgonen var det knappt torrt så vi fick tassa omkring försiktigt på en matta tills att mamma fått eld i spisen och fernissan torkat ordentligt. På julaftonens morgon pyntade vi. Då satte vi upp julbonader, samma bonader år från år, och då hängde vi upp girlander i taket. Dom gick i kors över hela taket och vi hade girlander både i salen, kammaren och köket. Det var alltid ett väldigt bråk innan mamma fick en julgran som dög. Ibland tog hon på skidor och stakade iväg själv och letade en gran för granen skulle vara jämn och fin. Var den inte bra nog då borrade hon hål i stammen och satte in extra grenar. Julgranen fick sedan inte kläs förrän vid tretiden på julaftonen. Vi hade inga elektriska ljus utan på själva julaftonen fick vi tända några andra små ljus på granen, men bara på julaftonen. Dom var ju rädda att den skulle ta eld för vi hade papperskarameller och änglahår och annat brandfarligt på den. Mamma var alltid väldigt noga. När hon bakade kakor, då skulle dom vara så jämna och fina i färgen, och jag trodde ända till 40-årsaldern att det måste vara så. Det var ju också svårt att grädda i vedspisen, värmen var väldigt ojämn. Jag vet att jag en gång fick gå tillbaka med vetebröd som jag tagit ur ugnen för tidigt. Det var när vi bodde i sommarstugan men gräddade brödet i vinterstugan. Jag tror förresten inte att jag gick, jag tyckte det var fåningt så jag vägrade, men då tog mamma plåten och sprang tillbaka med den själv. Det är klart, jag förstår det nu, vetebröd måste ju vara genomgräddat.

Det var samma sak med annat som gjordes hemma. Mamma var inte nöjd och då gjorde hon om det själv. Vi skulle hänga kläder vid kornhässjan. Holger hade kört med skottkärran från sjön och när han skulle ta upp ett lakan så råkade det ramla på gräset och det kom skräp (vi sa rat) på det. Mamma tog lakanet och sprang till sjön och sköljde det en gång till. Det var en bra bit men hon var inte rädd för besvär. Det var alltid noga med snöskottningen. Gårdsplanen skulle vara slät och välskottad, jag tror nästan att hon sopade den. Såg inte dom stora drivorna utanför köksfönstret jämna och fina ut, ja då gick hon själv ut och jämnade till dem. Jag återkommer ett tag till julstöket. I kammaren hade vi en skänk och på den stod två vita gipskattor. Dom var så sköna att ta på och då fick jag sitta och hålla dem när dom dammade på skänken. Jag ville gärna ha katt men jag fick ingen. När mamma flyttade till pappa, då hade han tidigare haft en annan kvinna som bott hos sig, och då hade dom haft katt. Det var så mycket kattskit i sågspånen på vinden så det luktade förskräckligt, berättade mamma, så någon katt kunde jag inte få. I denna kammare, alldeles innanför dörren från köket och intill kakelugnen, hängde också en tavla. Den var inte så stor men så fin. Det var en flicka som stod med bara fötter i en balja med vatten. Jag tror inte hon var naken utan hade både klänning och förkläde på sig. Jag minns den tavlan så väl för dom skojade ibland och sa att det var jag. Det var en bred brun ram på tavlan och det hade varit roligt om den funnits kvar. Mamma reparerade på senare år och taket i kammaren gjordes om. Det täckte s med masonitskivor och ribbor i stora fyrkanter. Jag kände alltid en stor lycka när jag kom hem och fick ligga i kammaren och titta på detta tak. Då var jag hemma. Jag skulle vilja ha ett sådant tak i mitt sovrum. På lilla rummet på övre våningen, där jag bodde i 15-årsåldern ett tag, där hade vi en puff. Möbeln kallas kanape, men vi sa puff. Den var klädd med blommigt tyg och det var en trevlig möbel. Den hade varit bra att sitta i när man tittar på TV. Då satt man inte så ofta som nu utan då var man i farten. På dagarna vill säga, på kvällarna gick jag och la mej. Jag firade nyårsaftonen alldeles för mej själv på detta rum. Marika Stjernstedt talade i radion klockan tolv om kriget och allvaret. Det var nog under det andra vinterkriget i Finland. Då var vi på möte i missionshuset och någon visade bilder och vi samlade in pengar. Finlands sak är vår, hette det. Den finska flaggan var uppsatt långt fram i den stora salen. Vi gick ganska ofta på missionshuset för där var det också små uppträdanden ibland. Lapplisa var där också, hon sjöng och spelade på ett litet dragspel. Hon var klädd i lappdräkt. En annan gång var där en tant som visade bilder från Abessinien, där hade också varit krig. Hon stampade med en käpp i golvet när bilderna skulle bytas och jag tyckte det var trolleri att bilderna skiftade när hon stampade med käppen.

Till det religiösa hörde också syföreningarna. Det var syföreningsmöte var fjortonde dag och jag fick följa med mamma ända till Nyhamn. Då träffade jag Sunnan Asp och vi lekte hela dagen. Tanterna kardade ull och spann och en del stickade. Dom var där hela dagen och vi fick mat och kaffe också. Vi hade syföreningsmöte hemma också en gång varje vinter. Jag har tidigare nämnt att vi hade många nattgäster. Det var många gårdfarihandlare som gick omkring på den tiden. Det var en tjock farbror som hette Lööv. Han kom alltid med sitt stora blåa knyte på cykeln. Han hade en del tyger och sybehör, strumpeband och knappar. En annan gårdfarihandlare hörde hemma i byn, men han var borta långa tider i bland när han var ute och sålde sina varor. När han bodde i Havsnäs, då köpte han mjölken hos oss. Vi tyckte inte om honom. Han var snuskig tyckte vi. En julafton kom han och blev kvar hela kvällen, det var inte roligt se honom sitta där och peta sina tänder när vi skulle äta. Det var pappa den gången som bjöd honom kvar och vi andra tyckte inte om det. Jag var ibland med i lagården på kvällarna och när vi kom in där satt han där på stolen i köket. "Har Tilly varit ute och mjölkat bocken" frågade han. Jag var så arg för detta upprepades varje gång. Jag nämnde nu pappa. Hans syster Karolina bodde ju granne med oss. Så snart pappa fick bekymmer då gav han sig iväg till grannens. "Jeg mått kut å fråg a kalina" sa han. Mamma tyckte att han kunde ha frågat henne i stället, men pappa var lillebror och det gick aldrig ur honom. När han en gång var dålig och hade väldigt ont i magen då fick vi också gå och hämta faster Karolina, någon annan dög inte att trösta sig med. Men jag minns inte att hon var hos oss när pappa verkligen blev sjuk, den våren han fick tillbaka sin canser och när han dog. Då var det Holger som skötte honom på nätterna. En gång ville Holger följa med på en dans och jag skulle vakta pappa. Jag vaknade på natten att pappa försökte resa sig i sängen för han ville kissa. Jag klev upp och hjälpte honom att hålla pottan. Det hade kanske hänt även tidigare på natten och jag var trött och jag klämde ur mej "det var då en förbannade pissnatt". Fy så jag ångrar mej och jag glömmer inte pappas förtvivalade ögon och jag förstår nu att han tänkte att ni ska snart bli av med mej. Det är många saker man ångrar, men så är det väl för alla, att man ångrar saker man sagt och gjort. En tröst är att föräldrar förlåter allt, dom förstår att det är av oförstånd som man säger och gör fel saker. Olle Norberg var smed. Han och pappa umgicks ganska mycket. Dom söp väl tillsammans ibland och en gång hade dom varit i slagsmål med Söderlund. Då minns jag att dom åkte till Strömsund till tinget och att det pratades mycket om det hemma. I varje fall pappa och mamma diskuterade hur det skulle bli. Hur det slutade, det vet jag inte, men pappa kom i alla fall inte i häktet. Vad jag kan erinra mej så tog mamma och pappa del i varandras bekymmer. I varje fall tog mamma del i vad man ansåg var pappas sak att sköta. Pappa fick en skattsedel och vägskatten var på flera hundra krönor, jag vet inte varför den var så hög, det var i varje fall en speciell vägskatt.

Enligt mina mostrars utsago så var mamma väldigt glad och öppen som flicka, men hon fick slita hårt när hon blev stor och hemma hos oss var det en ganska tryckt stämning. Det hörde ihop med pappas allvar och det hörde också ihop med tiden. Man skulle inte skratta och lyssna på musik och dansa. Musiker och sångare ansågs för att vara lättsinniga människor och lättsinne var den värsta sjukdomen.] Mamma gick där i sina lappade kläder. Hon hade så trasiga strumpor så att knäna var helt bara fast att det var vinter och kallt. Nu var det också att mamma frös aldrig, liksom jag tyckte hon om att gå med halsen bar mitt i vintern när det var som kallast och hon kanske till och med tyckte det var skönt med dessa trasiga strumpknän. Men hon hade ömtåliga händer och hon hade djupa självsprickor bredvid naglarna. Hon doppade handen i grishinken för att känna att vattnet var lagom varmt, sedan tog hon den och gick till ladugården, utan vantar, alltid utan vantar, och det är klart att inte det var bra för händerna.] Hon hade alltid en röd snusnäsduk på huvudet. Det var en fyrkantig halsduk i bomull, men man sa snusnäsduk. Hon hade alltid förkläde, för det mesta var det randigt, men någon gång sydde hon sig också ett småblommigt. Den stickade koftan (strandkofta) var lagad och hängde ^{ner} fram, men sådana koftor hade ju alla. Mamma var ganska krokig och hade stora bröst och när hon åt så spillde hon ofta på bröstet. Holger sa en gång att "du gå sä krokigt men när du ske äta då bli du rak som en pinne".] Men mamma sjöng ibland. När vi var i fäbodarna bara hon och jag då satt hon och gräddade våfflor vid den öppna spisen och då sjöng hon för mej. Hon tyckte om en bit som hette Vid låga ryttartorpet så den sjöng hon då. Hon hade ju inte heller så många stunder att sätta sig och sjunga.] Ibland vid spinnrocken minns jag också att hon kunde börja gnola på någon gammal visa.] Jag tyckte om våfflor. Där i fäbodarna gräddades bara en våffla i taket och jag fick då en våffla och satt och åt runt, runt ända till det var bara en plätt som en femöring kvar. Under kriget bakade vi våfflor med hälften kornmjöl i, men jag tyckte dom var goda i alla fall. Jag stod i fönstret i kammaren och tittade neråt sjön, hade roffat åt mej en hel lagg våfflor, som jag skyndsamt skulle äta upp för att sedan få äta flera. Men jag var för bråttom, våfflan fastnade i halsen och jag trodde jag skulle dö. Jag sprang in i köket och viftade men ingen förstod vad det var frågan om. Jag klarade i alla fall upp situationen.] En kamrat till Tora hade satt en köttbit i halsen en gång när dom gick i skolköket. Hon hade visst varit nära att kvävas.] Ja, då kom vi in på Tora syster igen. Jag var med vid hennes konfirmation. Vi skulle åka bil till Alanäs och det var en nymodighet för mej. Axel Ingemarsson skulle köra. Men jag visste att Axel var en stor skämtare och jag var ängslig för att åka. Jag sa det hemma, att "tänk om han kör i dike bärä för å retes". Det tyckte dom var roligt, att han skulle köra i diket för att retas med mej.]

Vi hade inte fått några presenter när vi kom^{urkes.}firmation, inte ens en bibel, men när jag tog min examen i Sundsvall köpte mamma en bibel åt mej. Den är i ljus skinnband med förgyllda bladkanter och mamma har skrivit i den. Jag var med och bestämde själv vilken jag ville ha och vi tyckte den var dyr, den kostade femtio kronor. Henrik frågade också vad jag ville ha i present och då passade jag på att önska en psalmbok av honom för det hade jag inte heller någon. Psalmboken är mjuk och fin och pärmarna är av brun mocca. Jag hade väldigt dåliga tänder och jag hade ofta tandverk, dock inte så ofta som Tora för hon hade väldigt ofta tandvärk. Det kom en tandläkare till byn, han var antagligen på skolan, och han drog ut en del tänder på Tora, men jag minns att hon hade ont. När jag fick ont kallade dom på Mika Blom för han var duktig med att bota tandvärk sas det. Han petade runt tanden med en tändsticka och baddade med sprit och så fick jag även dricka litet sprit, och visst kändes det bättre. Han petade så det blödde och det är klart, det minskade trycket. I varje fall, på hösten efter pappas död åkte jag till Strömsund. Jag gick till en manlig tandläkare, men han ville inte laga mina tänder. Mina framtänder i överkäken var bara gaddar. Hon kan ha dom ett år till och sen får hon sätta in löständer, sa han till mamma. Men det lät hemskt, jag var ju nyss fyllda 15 år. Vi gick till en kvinnlig tandläkare och frågade, fru Mårtensson hette hon. Hon lovade laga mina framtänder fast hon kunde inte garantera hur länge det skulle hålla. Jag åkte ner efter någon vecka och tog in på ett hotell för ett par nätter. Hon lagade alla mina framtänder och hon drog ur en del på sidorna. Hon bedövade för hon visste inte att jag hade var. När hon såg det blev hon ängslig och sa att om jag började blöda så skulle jag komma till henne om det så var mitt på natten. Men allt gick bra och jag hade dessa lagade framtänder ända till 1951, då jag bytte till jackettkronor. På sommaren 1950 var jag hos henne på ett besök och hon blev helt förundrad att dessa tänder höll fortfarande, efter 10 år. Fru Mårtensson tog bara 50 kronor för allt sitt jobb med mina tänder. Hon tyckte säkert synd om mej, liten, halt och nästan tandlös. Jag vet inte varför tänderna var slut, men jag inbillar mej att vattnet i brunnen var järnhaltigt, men då skulle ju även pappas tänder ha varit slut. Mamma satte in löständer när jag var i 10 års åldern och hon hade mycket besvär med dem. Denna höst permanentade jag mej också för första gången. Jag var hos Ingeborg för hon var från Havsnäs så jag kände henne. Det tog många timmar och det var elektrisk permanent med en massa sladdar och det blev så tungt på huvudet. Men jag tyckte att jag blev fin, hade en massa kookskruslockar som jag kammade och höll på med, stoppade en blyertspenna i rullen när jag skulle rulla för det skulle vara hårda rullar som låg vågrätt på huvudet, inga rullar som hängde. Efter en vecka var allt som en stor risbuske.

Min bästa kamrat, Ebba, fick åka till stan så snart skolan var slut. Hon bodde hos sin syster Rina och jag tror att hon började jobba på något kontor. Hon blev litet mallig, kom hem med snygga kläder och jag fick heja först om vi överhuvud taget skulle hälsa på varandra. Men det var bara oförstånd från bådas sidor. Det var nämligen så att den som bodde i stan, den personen var "kåret" hur den än bar sig åt. Vi blev goda vänner igen och när Ebba blev sjuk och låg hemma sista tiden då hälsade jag på henne. Det var hösten 1946 som jag hälsade på henne sista gången och hon då talade om att hon brukade drömma att hon och jag gick och badade och att det var sommar. Hon trodde inte hon skulle dö utan hon trodde på sin dröm, men hon hade bett att prästen skulle komma denna dag för hon ville ta nattvarden. Ebba ville jag skulle stanna hos henne då och ta nattvarden med henne. Men jag hade som vanligt inge något förstånd, jag gick hem till mej och förundrade mej över att hon kunde komma med ett sådant förslag. Jag tänkte mej inte alls i hennes situation. Ebba var stark och jag var svag. Ebba var alltid så glad och hon sjöng Star dust så fint och hennes pappa var så stolt över henne. Hon brukade hänga sig om hans hals och han var så svag för henne. Jag kunde aldrig hänga mej om min pappas hals, hemma var ett helt annat förhållande. Vi låg ofta hos varandra och när vi låg i deras sommarstuga då satt vi i sängen och spelade kort på nätterna. Tore Olsson var också med i vårt gäng och han sörjde säkert Ebba mer än jag för jag hade ju så mycket annat att tänka på då, på skolan och på Henrik. Det var en sorglig historia att hon blev smittad av tbc, men det var så många som smittades, och alla av samme man från början, Zakarias. Han var ofta på missionshuset och det var alltid han som gick med håven och samlade in pengar. Han visste inte själv att han var så sjuk. En sköterska hade sagt till Holger att Zakarias hade "baciller som knappnålar i en ansjovisburk". Holger smittades också och fick lunginflammation och Torä knölros och Rune och Nora, ja det var många. Holger fick sedan lunginflammation ännu en gång. Vi hade en häst som fått korsförlamning och måste skjutas hem från Ursvattnet på en släde. Holger jobbade för hårt, blev svettig och kall om vartannat och han blev sjuk igen. Det här var vid jultiden, kanske 1937. Ebbas mamma, Noras svärmor alltså, trodde att vår familj smittat dem i stället för tvärt om. Hon drog upp att mammans syster Lilly dött i lungsot för länge sedan, men så var inte fallet, Lilly hade dött i spanskan vid 17 års ålder. Men Ebbas mamma, var förstås förtvivlad. Strax efter Ebbas död brann också hela hemmet ner och Hildur fick säkert en chock, hon fick diabetes. Det kan man ju få av chock. Tragiskt var det alltsamman som hände dessa år, men jag reflekterad inte på något utan levde i min egen värld och i min egen tragiska situation.

Vi hade ett trädgårdsland ner mot sjön. Där satte mamma varje år morötter och rödbetor och spenat bland annat. Ofta måste man springa ner dit efter gräslök till fisksåsen. Det var så tråkigt, det var dagg i gräset och man blev våt för det här var alltid på morgnarna. Än värre var det att behöva hjälpa till att rensa, det var bland det värsta jag visste. Det var så tråkigt att krypa på knä och rensa och gallra och jag har senare i livet heller aldrig känt någon glädje i sådant arbete. Men mamma tyckte om trädgårdsarbete fast att hon hade så ont om tid. Hon tyckte om att plantera blommor också. Så småningom ordnade hon ett trädgårdsland utanför vinterstugan. Hon satte vinbärsbuskar och krusbärsbuskar och hon satte vallmo-frön så vi fick så stora färggranna blommor. Ralmqvists hade trädgårdsland utanför, mellan sitt och vårt hus. Dom hade både krusbärs- och vinbärsbuskar och dom hade också jordgubbsland. Ibland på kvällen när det var mörkt smög jag mej dit och tog vinbär, ibland bröt jag en hel gren. Mamma satte också jordgubbar på senare år och hon hade faktiskt ett ganska stort land. Jag ville inte vara med och rensa, men jag tyckte om att plocka och jag kröp på knä och tittade under bladen så jag hittade många fler jordgubbar än vad mamma gjorde. Mamma planterade också björkar runt stugan. Hon hämtade dem i skottkärra från Per-Olovsskogen. Hon grävde upp dem med stora jordklumpar kvar på rötterna och alla björkarna klarade sig. Så en söndag kom det en man som sade sig vara specialist på att plantera trän. Han tog en liten björk och skakade av varenda jordkoka som fanns på rot-systemet och satte ner björken. Den björken tog sig inte och mamma kunde inte förstå att en specialist kunde vara så dum så han skakade av all jorden. Tänk att för två år sedan fick jag se dessa vita fina björkstammar i TV-rutan. Det kändes väldigt konstigt och jag måste genast ringa till Tora och fråga om hon sått björkarna. Det hade gjorts en film och dom sista bilderna var tagna i mitt barndomshem. Så har då mina två hem varit i TV. När Pär gick i skolan så gjorde några grabbar en film om mobbing och den visades i TV, en kort film på några minuter, men ändå, Smultronstigen 2 kom med på bild. Att se mammas björkstammar i TV var nästan lika konstigt som att tänka sig att man skulle sagt till pappa att det skulle gå en bilväg uppe vid Ursvattnet. Jag tycker man kan göra jämförelser mellan dessa två ting. Mamma hade också vackra blommor inne. På somrarna stod det massor med begonior och pelargonior i fönstren i vinterstugan. Blommorna var så stora och tunga. Vi hade också en kaktus och en farbror kom förbi och påpekade att kaktusen såg ut som en gubbe som stod med armarna utsträckta. Mamma sa sedan att "han sa int att dä såg ut som en gubbe som stå å piss", för så såg det ut. Vi hade en palm också, bara två blad till att börja med. Det ena bet Sessan av och mamma tyckte det var förargligt att hon skulle förstöra palmen. Det såg så roligt ut, den kittlade katten så hon blev förargad och bet av bladet då hon satt där i fönstret och tittade ut.

Intill potatislandet hade vi också rovlandet. Det var både kålrötter och långa rovor (kräkrovor). Rovorna var väldigt goda. Man brukade ta upp en ganska stor, dela den på längden och sedan sätta sig med rovan i knät och skrapa på rovköttet. Det var så saftigt och gott. Vi sådde också grönfoder till djuren. Det var baljväxter blandat med havre. Frampå hösten fanns det stora ärtbockar och vi gick omkring och tog för oss. Klämde hårt på skidan så den sprack och åt upp dom gröna ärtorna inuti. Vi brukade också suga på stensöta, en ört som smakade gott även den. Penninggräset använde vi och torkade till pengar när vi lekte handelsbod. Grässtråna gjorde vi en ögla på och stoppade in i munnen så att öglan fylldes av saliv, då hade vi en spegel som vi kunde spegla oss i. Jag erinrar mej att mamma även planterade rönnar. Dom växte också och blev stora och dom var röda av rönnbär på hösten. Det blev så trevligt runt stugan med dessa trån för det hade tidigare varit alldeles kalt. Vi hade inte några böcker hemma, det var ju inte vanligt i något hem. Men jag minns att vi hade en tjock läkarbok och den var verkligen intressant. På ett uppslag var en naken människa, så bläddrade man ett blad och då försvann huden så man såg musklerna, på nästa blad såg man alla inälvor och på det sista bladet fanns bara skelettet kvar. Det var en intressant bok att bläddra i även om man inte kunde läsa. Vi köpte också en elektrisk apparat, en konstig grej i en liten svart väska. Det var olika instrument av glas med glödtrådar inuti. Så var det sladd och kontakt som man kunde stoppa i uttaget i väggen. Först höll man med handen i ett glasinstrument och man såg hur trådarna glödde innanför glaset. Efter det man suttit med handinstrumentet ett tag kunde man ta något annat instrument. Ett ^{ett} fanns för ansiktet och ett annat för tänderna, ja jag minns inte alla. Den där väskan förvarades under soffan i salen och jag fick aldrig öppna den själv. Den var inte nymodig så länge utan den föll snart i glömska och inte heller var den till någon nytta. Men den var dyr i inköp, jag tror att den kostade ett par hundra kronor. Min egna första bok fick jag av kusinerna i granngården. Den handlade om en flicka som var ute och tältade med en kamrat. På omslaget var en bild av flickorna och bakom ett tält och även cyklar. Jag tyckte boken var bra och jag läste om den flera gånger. Naturligtvis var flickorna troende och läste sin bibel varje kväll, annars hade jag nog inte fått denna bok i present. Jag minns jag påpekade att det stod ett stavfel i den, trodde jag. Det stod om en kossa, att djuvret var så stort. Jag trodde att det hette juret för så sa vi ju hemma, men då sa mamma att på svenska heter det djuvret och stavas så där. Jag blev förvånad när jag kom till Amundarp och jag såg Stina och Ingrid ligga och läsa böcker så snart dom hade tillfälle. Dom sprang upp på sitt rum och låg där och läste och Edit stod nere i trappan och ropade, ja hon fick ropa flera gånger innan dom behagade svara. Jag tyckte det var underligt att dom kunde ligga och läsa på dagen. Så fick vi aldrig göra hemma.

Nej, hemma var det alltid arbete på gång. Det fanns tusen och en saker att göra för allt skulle ju göras hemma, knappst någonting fick man köpa. Men vi vävde aldrig tyger som jag minns. Jag tyckte det var roligt att väva, både mattor och handdukar, och jag minns att jag en gång hjälpte Tora att sätta upp en väv för servetter. Det tyckte jag var mycket roligt för då fick man räkna och det gällde att räkna rätt så att trådarna verkligen stämde. Jag är inne på det nu igen, att flytta och få en större lägenhet eller kanske en liten stuga på landet så jag kunde ha en vävstol och även några höns. Hönsen fick jag förstås nacka på hösten för då hade jag nog tänkt bege mej söderut till ^{mitt hus} ~~min stuga~~ på Fourteventura för några månader. Det här med lilla stugan är bara fantasier än så länge, men tänker jag tillräckligt länge på det så kanske det blir av. Då ska jag först vara ~~en~~ pensionär förstås. Kanske skulle jag flytta till någon liten by där jag kunde få bra grannar som kunde vara både till sällskap och hjälp och det skulle inte vara så långt bort från Stockholm, några mil bara. Stockholm ja, nu ska jag berätta om hösten 1949. Den 30 augusti följde Tora och Ingrid (som var på besök där uppe då) med mej till Lövbega. Jag hade varit med Bertil på bio kvällen före och han skulle passa mej när vi cyklade genom Järnsvand. Han var ute och jobbade med slåttern och han ropade mitt namn högt när vi åkte förbi och jag vinkade. Vi hade fått fin kontakt den här sommaren och det var både med sorg och glädje som jag gav mej av. Men jag hade sökt jobb genom en annons på ett ställe som hette Svenska Gångförbundet. Jag minns fel, jag hade inte sökt genom annons utan jag hade fått jobbet genom arbetsförmedlingen. Julia tog emot mej i Stockholm för jag skulle bo hos henne igen, på Gästrikegatan 13. Den här gången skulle jag inte bo i köket utan jag skulle dela ett av rummen med en flicka som hette Vanja. Hon hade nyss börjat på tandläkarhögskolan (käftis) och hon gick i sin vita studentmössa. Vanja var från Blekinge och hon hade sin dialekt, jag min. Vi var väldigt olika och passade inte alls att bo ihop. Hon hade ju också mycket läxor och ville bo själv så hon flyttade snart till eget rum där jag och ett par grabbar, som bodde vägg i vägg med oss, hälsade på henne. Den 31 augusti gick jag upp till gångförbundet och hälsade. Kontoret låg på Fredsgatan och jag kom där vid Tegelbacken och såg ett stort hus som låg för sig själv. Där, där tänkte jag, där är det. Det var en bred trappa som ledde upp till porten. Men det var fel nummer. Jag tittade och såg att det här huset, det var konstakademien, det var inte alls gångförbundet. Mitt kontor låg högst upp under snedtaket i samma hus som Gumaelius annonsbyrå. Kontoret bestod av endast två rum, i det första fanns min plats och innanför hade Kallenheim sitt arbetsrum. Dörren intill ledde in till notarie Lindés arbetsrum. Han hade advokatbyrå och var samtidigt ordförande i gångförbundet. Förra veckan läste jag Erik Lindés dödsannons. Jag tyckte ganska bra om honom som chef.

Kallenheim var mycket snäll, men under hela denna tid som jag jobbade där blev vi aldrig du med varandra utan det var herr Kallenheim och fröken Sundin. Det var ganska jobbigt. Flickan som jobbade där skulle sluta. Hon hette Laila och var i 40-årsåldern. Jag tyckte hon var gammal och jag tyckte att hon hade så rörigt. Jag höll på att städa ett par veckor efter det hon slutat. Laila hade respekt för Lindé, när han kom in på morgnarna och sa god morgon då reste hon sig och neg, gamla människan. Det gjorde aldrig jag. Jag var aldrig rädd för honom och jag sa emot honom många gånger och jag tror att han tyckte om det och log för sig själv. Jag skötte ju hans arbete också på advokatkontoret, nu menar jag skrivarbetet. Det kom människor som hade bekymmer, skilsmässor fanns även då, och jag satt där inne och stenograferade. Det hade varit olympiad i Stockholm, Ling-olympiaden, och Lindé hade hand om efterräkningarna. Inkomster och utgifter hade inte stämt överens och det blev bråk och jag minns så väl den morgonen när Lindé kom inrusande för den ekonomiskt ansvarige hade hoppats från Katarinahissen. Jag trivdes bra på gångförbundet. Vi sålde gångmärken och vi gjorde en tidning som hette Gångsport och vi läste korräktur och jag sprang med klichéer och till tåget för allt skulle sändas till Södertälje för där trycktes tidningen. Vi hade SM i två år på olika platser och jag var med och stenograferade på planen. Då fanns inga inspelningsapparater. Jag tyckte det var fantastiskt av Lindé att han ville ha mej med, jag gick ju så illa. Det gjorde också gångarna för den delen och det räckte med det. Jag tyckte nog själv att jag var modig som var med. Vi hade sammanträden minst en gång i månaden och sedan gick vi till Rosenbad och åt gott. Jag var ensam kvinna, men jag var alltid med, och karlarna tog väl hand om mej, dom var bussiga. Vi hade också utbildning ute på Bosön, jag var där på två olika kurser och där träffade jag Sigge. Han bara dök på mej när jag höll på att lägga ut papper på bordet i ett konferensrum. Han kom in genom dörren och sa " jag måste få träffa dej". Visst träffades vi och inom två månader hade han flyttat till Stockholm från Jönköping. Ja det var fantastiskt för jag blev också förtjust i honom. Jag hade sört Henrik så mycket och han sände mej vigselannonsen när dom gifte sej. Han ville tala om att allt var slut. Han skrev och berättade att när Sigrid i Sundsvall fått veta att det var slut mellan oss, då hade hon pekat på kökdörren och visat Lennart (Henriks bror) på märken på dörren. Jag hade i ilska slängt spiskroken på Henrik, men den hade i stället tagit i dörren. Hon visste att jag hade ett häftigt humör och att jag blev irriterad på Henrik för att han var så snäll. Han hade haft ett oändligt tålamod med mej och jag kommer ihåg hur jag frästade detta tålamod ibland. Jag fick för mej att jag blev görstig när vi satt oss på en biograf så då fick han alltid gå ut och hämta vatten åt mej. Det fanns inga pappersmuggar och springbrunnar på den tiden så jag vet faktiskt inte var han hämtade vattnet, men han kom alltid med ett glas.

Vi gick ofta och fikade på ett kafe där en man spelade piano. Jag tvingade honom att gå fram och be mamman spela Lysmasksidyll, en låt som var populär på den tiden. När jag sedan i Las Palmas fick tillfälle att önska musik en gång då önskade jag den låten. Det var efter Henriks död så jag tyckte jag ville tänka på honom och be honom om förlåtelse. Tiden i Sundsvall var egentligen min enda ungdomstid. Man mötte alltid skolkamrater när man var ute och vi träffades och gick upp på stadsbergen. På södra stadsberget gick man minst ett par gånger i veckan. Vi fikade där och vi tittade på skvadern. Även när det var snö på vintern så travade vi dit och vi åkte utanför stan och tittade på hopptävlingar och vi var på invigningen av de första svenska skidspelen, som väl fortfarande går varje år i varierande norrlandsstäder. Vi låg och kramades Sigge och jag och jag viskade i hans öra, men jag viskade fel namn, jag viskade Hinke, för så kallades alltid Henrik. Men Sigge och Hinke lät ganska lika, andra bokstaven är ett i, så jag tror aldrig att Sigge märkte detta. Sigge tyckte om musik, han tyckte allra mest om Sibelius. Han tyckte förresten om all klassisk musik. Jag försökte förstå och lyssna så gott jag kunde, men har aldrig kunnat engagera mej varken då eller senare. Han åskade också att gå i kyrkor och titta på adelsvapen och jag vet att han i dag skulle kunna ställa upp i detta ämne om det gällde för han har studerat detta i hela sitt liv. Ganska underligt egentligen att en vanlig grabb utan högre skolutbildning kan bli så fascinerad av adelsvapen. Sigge var på Bosön på kurs för tyngdlyftare. Han hade varit svensk juniormästare och han hade en fantastisk kropp. Han kunde utan vidare gå på ena handens fingrar nerför en trappa och han kunde slå volter både fram och baklänges. Man kan undra, hur kunde en sån gymnast tycka om lilla mej, jag var ju ingenting. Men stackars Sigge, han trivdes aldrig i Stockholm utan han längtade säkert efter sina kompisar i Jönköping. Han blev väldigt deprimerad ibland och han var egentligen en stor pessimist. När vi skulle gå över gatan då kunde han säga att det var ingen idé att försöka för det var så många bilar. Han bodde inte heller trevligt, han bodde i Birkastan hos ett par som söp och bråkade ofta. Han var pedant och han hade sina vita skjortor liggande i plast för att det inte skulle bli flugskit på dom. Det här är bara berömmande ord, naturligtvis måste han ha haft några dåliga sidor även han. Men vi fortsatte att träffas och vi var mycket hos Westbergs. Dom hade jag blivit bekant med genom kokerskan i Holmsund. Hon skulle flytta hem till Danmark och jag mötte henne och vi besökte Westbergs. Sedan kom vi att hålla ihop och Sigge och jag var hos dem ofta för vi hade ju inte så många ställen att vara på. Det kostade ju att gå och sitta på kondis och det blev heller inte så roligt i längden. Gunnar och Madde skulle gifta sig på midsommaraftonen 1950 och vi blev deras bröllopsvittnen. Vi förlovade oss där vid bröllopsbordet på Hasselbacken. Det var en överraskning. Jag hade pratat med Julia och hon tyckte att "visst en förlovning är bättre än ingen alls". Konstigt att komma från henne.

Så åkte vi då hem till kära mor på semester. Sigge var pratsam och trevlig och han vann hennes hjärta. Men han var redan på väg från mej. På väg ner steg han av i Uppsala för att titta på kyrkorna där, på kvällen kom han med tåget för att fortsätta till Skoghäll. Han skulle börja jobba där och bo hos sin syster. Vi tog adjö vid tåget och jag såg honom aldrig mer. Jag vet faktiskt inte orsaken men jag var väldigt lessen. Jag gick ut på stan på luncherna och jag tittade på killarna och jag tyckte dom var som en hög benknotor, ingen var som Sigge, jag tyckte om hans muskler. Det blev nog en tråkig höst för oss båda. Jag fick kort från honom där han skrev att allt var svart som i graven och att han tänkte återvända till Jönköping. Jag kände att jag måste komma loss från Julia och jag lyckades få hyra en lägenhet på Bergsundsgatan på Söder. Den var på rum och kök och matrum och stor hall och jag kände att jag ville inte bo själv. Ulla låg i köket hos Julia och vi hade blivit bekanta och hon ville gärna flytta till mej. Julia blev väldigt arg och det dröjde ett tag innan hon hörde av sig, jag hade ju tagit hennes hyresgäst och det var inte lätt att få tag i någon som ville bo i ett kök. Det dröjde ända till första advent innan hon ringde och då bjöd hon hem både Ulla och mej på adventskaffe. Jag bodde ensam i lägenheten första vecka. Just den veckan begravdes Gustav V. Begravningsståget gick Fredsgatan och vi hängde i fönstret och tittade. Vi hade hyrt ut ett fönster åt ett par fotografer och vi fick biljetter av dem att gå på cirkus på någon föreställning sedan. Jag säger vi för nu hade jag sällskap på kontoret. Min skolkamrat Inger från Liden hade börjat jobba åt Lindé. Gerd och Inger hade varit i England ett halvår och dom kom upp och hälsade på mej på kontoret. Lindé kom in, han tittade på Inger, som var lång och snygg och framför allt snygga ben, och han anställde henne på direkten. Hon blev hans sekreterare och han gjorde sina försök och bjöd henne på lunch på Djurgården, men Lindé var gift och Inger var inte intresserad. Så var det idrottsläger uppe i fjällen och Inger fick följa med för dom skulle "arbeta" där uppe. Men där träffade Inger en gångare från Göteborg och Lindé blev rasande så när dom kom tillbaka fick Inger sparken direkt. Så satt jag då därigen med två jobb, både ^{som} advokatsekreterare och idrottskanslist. Jag bad om bättre betalt, jag hade bara 500 kronor i månaden. Men detta var ett idrottskansli och dom kunde inte betala mera fick jag till svar. Jag sa upp mej och Lindé tyckte säkert också att det var roligt att få se något nytt. Jag var duktig, men jag var ju inte så rolig. Dom andra grabbarna i styrelsen uppsaktade mej för att jag var duktig och ordentlig så jag blev uppvaktad när jag slutade. Det var en del kändisar som var uppe under den här tiden. Chefen för idrottsbladet, Ingemar Pallin och någon annan storgubbe Nordenfeldt var där, och så naturligtvis dom tävlande. Mikaelsson, Mix, hade tagit VM i London 1948, så han var ju bekant. Det var faktiskt en del del roliga händelser under denna tid.

Jag kommer ihåg en gång när jag gick till postgirot och hämtade 70.000 kronor, i 100-lappar, tior och femmor. Vi skulle vara ute på Bosön i flera dagar och alla skulle ha ersättning, lön och traktamenten, kontant. Där gick jag genom Klara-kvarteren med en väska med så mycket pengar. Lindé var den gången orolig att någon skulle se mej inne på postgirot och gå efter mej, men själv var jag inte ett dugg rädd. Jag kommer också ihåg den dagen när kungen skulle begravas. Det var massor med folk i klara och polisen släppte inte fram någon, varken gående eller bilar, men Lindé skrev ett intyg att jag måste gå till centralen med ett paket, så jag fick ge mej iväg och kom också igenom alla spärrar. Efter begravningen fick Inger och jag ledigt och vi gick och drack te komplé. Inger beställde, jag visste inte alls vad det var för något, men det var bara rostat bröd och marmelad som kalladeste komplé. Jag hade sagt upp mej och nu gällde det att få tag i ett annat jobb. Jag sökte ett jobb i Hammarby på Joel Olssons elektriska. Det var en äldre tant som tog emot och jag har aldrig sett något som haft det så rörigt. Hon hade flera telefoner på bordet och det ringde i ett kör. Där satt hon som spindeln i ett nät och hon hade inte alls tid att lysna på mej. Jag fick inte heller jobbet. Det var så lustigt att när jag gick för att söka jobbet så gick jag efter en man med häst som höll på att ploga och jag satte mej på plogen och åkte med honom. Så konstigt, att dom plogade med häst i Stockholm år 1951. Jag såg en annons i tidningen. Tekniska Röntgencentralen AB sökte en kassörska. Och lönen, den var hög, 626:50 i månaden. På den tiden räknades index på lönerna så därför var det en så ojämn siffra. Jag sökte det där jobbet och jag blev kallad på besök. Jag blev mottagen av en flicka, Marianne, men jag blev sedan insläppt till direktören, Håkan Swedenborg. Han frågade om jag hade skinn på näsan och jag svarade att det hade jag verkligen. Jag blev väldigt glad den dan som Marianne ringde och sa att jag hade fått jobbet. Det var en annan flicka som först blivit erbjuden jobbet, men hon bodde inte i Stockholm, och hon hade inte fått tag i något rum. Så glad jag blev och så skönt det var att kunna sluta och samtidigt veta att man hade ett annat arbete som väntade. Jag reste hem i två veckor och åkte skidor och satt nere på sjön och solade. Den 2 april 1951 började jag mitt jobb på TRC. Kontoret låg då på Drottning Kristinas väg och vi var bara fyra kvinnliga som jobbade där då. På hösten samma år flyttade vi en bit utanför stan till ett nybyggt tegelhus. Vi tyckte det var lång väg att åka och vi fick gå från Roslagstull för där stannade sexans spårvagn. Och huset var så stort och det var många tomma rum på övre våningen och vi kunde inte alls förstå varför vi skulle ha det så stort. När jag slutade på TRC 1963, då var företaget i full färd med att bygga ut, bygga ett mycket större hus, så hade det utökats under dessa år.

Vägen till fäbodarna var lång. Först gick man förbi vattensågen, över träbron vid ån, förbi Rissve och sedan uppför det branta berget. Man kunde också gå en annan väg när det var torrt och fint. Den var längre men den var inte så brant. På Rissve bodde en familj med många barn och ovanför såg man Blomströms, där bodde min kamrat Viktoria. När man gått hela berget upp och ytterligare en bit kom man till Stormyra. Det gick en ganska bred väg rakt över myren. Det såg ut som om någon kört med vagn med hjul, men det var spår efter medarna på timmerslädarna. På vintern drog dom stackars hästarna lassen ända uppifrån berget och ner till Flåsjön. Det var brant nerför och hästarna hade det mycket svårt. Ibland gled lasset på sidan och hästen fick rycka och rycka för att få upp det på vägen igen. Det hände ibland att köraren var tvungen att lasta av några stockar så att hästen orkade att dra upp det igen. På andra sidan om stormyren stod en halv gran, den hade blåst av och stammen var kvar några meter och den var ihålig. Granen kallades för björngrana för det berättades att en björn klättrat upp där och ramlat ner i hålet i granen. Jag inbillade mej att björnen låg kvar där död. Vi brukade vila där vid björngranen, men mamma var inte så pigg på det för hon kände sig bråttom att komma fram till fäbodarna. Vi gick ytterligare ett par kilometer och kom till holmbodarna, det var både nya och gamla fäbodvallen. Där bodde några men vi stannade aldrig utan gick förbi. Så bar det av neråt igen, fast inte så brant som det var uppåt. När vi närmade oss sjön då stack mamma av till höger för där fanns en gran med riktig kåda. Man kunde tugga den som tuggummi. Jag försökte leta kåda ibland men hittade aldrig den rätta. Mamma så att det var görkåa den jag fick tag i. Jag tror inte att mamma någonsin gick förbi där utan att gå och hämta litet kåda. Det fanns också en kallkälla där i närheten så man kunde dricka om man var törstig. Där tog dom sitt dricksvatten, dom som bodde i holmbodarna. Så kom vi slutligen ner till båthuset och där låg båten och väntade för den som gått hem och som vi bytte av hade ju lämnat båten där. Det hände att båten var borta och då fick vi gå runt sjön och det var jobbigt, det kunde vara både vått och väldigt risigt och jag var då så trött. Det var skönt att få sätta sig i båten och låta mamma ro över. Det fanns både vita och gula näckrosor på Ursvattnet och det hände att vi plockade några på vägen, eller rättare sagt på vattnet. Vid sjön nedanför bostugan spilade vi näten. Det var störrar uppsatta som man hängde upp näten på. Man gick från stör till stör och samtidigt plockade man bort ris och annat som satt kvar i nätet. Vi fick mycket abborre och den var väldigt jobbig att fjälla. Senare har jag lärt mej att flå den, men då för tiden fjällade vi den alltid. Vi kunde få upp till femtio stycken på en gång och det tog tid att rensa och fenorna var vassa och man stack sig på dem så det blödde. Ofta var det också så mycket knott som kröp in i både näsa och ögon.

Knotten var värre än myggen tyckte jag. Jag har aldrig varit rädd för mygg. Jag tycker det är skönt när densjunger och man kan dra lakanet över huvudet och somna till musik. På sommaren var det också mycket broms, det fanns två sorter, dom stora som såg ut som stora flugor, och dom små, som vi kallade hästbroms. Dom små var värst och det var synd om djuren som gick i skogen för dom blev väldigt bitna och ibland kom dom hem redan tidigt på dagen och ville in i ladugården för dom härdade inte ut med all broms. Inne i ladugården var det mörkt och det var bättre. Under blåttern satt det fullt med broms på hästens bringa och då kunde han komma fram och be om hjälp. Han ville att man skulle borsta bort "åtet". Man tog en hötapp och torkade med. "Åtet" blev särskilt bitskt när det skulle börja regna. Vi samlade på allt regnvatten för det användes till tvätt, så när dom första dropparna kom då fick vi bråttom. Då sprang vi och ställde baljor och sår i alla hörn och även uppe vid vindstugan under stuprören. Och alltid hängde kläder på tork någonstans som man måste hämta in. Det var alltid så mycket som skulle göras just då, man skulle också skynda sig att fylla på vedlåren, så när jag kom till Mariannelund och det började regna kände jag en väldig oro för jag tyckte att jag borde ha gjort det och det. Det var också så skönt att sitta på dass och höra hur det smattrade på taket och själv var man i säkerhet och kunde sitta där alldeles torr och titta i katalogerna. Vi sa förresten priskurant och inte katalog. Pappa var inte nöjd när det var torrt en längre tid. Det här är inte bra, sa han, och mamma tyckte det var konstigt att det alltid skulle vara mulet och grått. Hon tyckte att pappa menade så, det var inte bra med vackert väder. Mamma var också irriterad när det satte ^{1 all} och blåsa en längre tid. Det var en kall nordavind och mamma var så arg på "tokblåsten". Vi var också rädda för elden när det blåste. Om elden kom lös kunde hela byn brinna ner för det fanns ingen brandkår närmare än i Alanäs och det var säkert en dålig brandkår. Det hände att det utbröt skogsbränder, men aldrig så nära så man såg dem. Skolan i Nyhamn brann ner en sommar. Jag har för mej att det var samma dag som drottning Astrid i Holland förolyckades. En gång brann en lada ner. Det var Holgers lada och den var full med hö, det bästa höet för det växte neråt sjön. Han hade en båt liggande utanför och den kunde dom rädda, men ladan brann ner. Blixten hade tänt mitt i ladan så det brann inifrån och utåt. Holger stod där och tittade, han kunde inte annat. "Yur att det inte drabbar nån fattig" sa han. Holger har alltid haft torrhumor. Det var minst 5.000:- som brann och det var mycket pengar för honom då. Man kunde gå i skogen hur som helst, till och med utan skor, för det fanns inga ormar i min hembygd. Jag är rädd för ormar och jag minns hur grabbarna i Holmsund sprang runt på klipporna och plockade orm som dom stoppade ner i flaskor. Jag tyckte det var mycket obehagligt. Ibland på morgnarna när jag gick med korna en bit upp i skogen, då kunde det vara

spindelnet mellan träden, Då gick jag med en käpp framför mej, den höll jag rakt upp i ansiktshöjd och var det då spindelnet så fastnade det på käppen. Det var så otäckt att få näten i ansiktet. Vi gick ganska ofta upp till Kalkberget, till utsikten. Där fanns en sten som sköt ut från berget och grabbarna brukade hoppa ner på den. Redan som liten hörde man talas om denna sten, att den skulle kunna lossna och rulla ner för hela berget och att då Svedbergs lilla stuga låg i vägen. Jag trodde aldrig att det skulle hända i min tid, men för några år sedan hände det en natt. Stenen lossnade och rullade nerför stupet. Den delades på mitten och den ena halvan rullade ändå över landsvägen och stannade mot en gran nere vid sjön. Den hade också slagit av belysningstrådarna. Det var egentligen en märklig händelse och jag har inte varit uppe på Kalkberget och sett hur det ser ut efter detta. Jag måste också berätta om när vi fick den första moderna bussen. Vi trodde vi såg i syner, Ester och jag, där vi kom springande från sjön. Det stod en så konstig buss vid posten, den hade ingen nos. Den första postbilen i byn var en personbil med släpkärra. Den som körde den hette Sjödin och bodde i Alanäs. Den gick bara varannan dag. Sedan blev det en riktig buss, men det var som sagt en buss med nos, den såg väl nästan ut som en lastbil med huv. Så kom då den här underliga bussen och vi tyckte den var ful, den såg ju ut som en bulldogg, men vi vande oss så småningom och tyckte sedan att det såg konstigt ut när vi såg den gamla modellen. Under kriget var det riksmarscher. Folk gick och gick varje söndag, från konsum ända bort på Järvsand. Till och med mamma gick. Jag kommer ihåg när ^{hon} gjorde sig i ordning kvällen före, hon tvättade en mössa som hon skulle ha på sig. Det var alla åldrar som var ute och gick och jag tror också att man kunde ta olika märken beroende på vägsträckan. Det var därför som jag trodde att gångförbundet skulle vara så stort när jag kom till Stockholm. Jag hade ju så mycket hört talas om det. Jag gick aldrig för någotärke. Jag tror säkert att jag hade orkat men jag tyckte det var löjligt att jag skulle ut och halta på vägen. Dessa riksmarscher pågick ett par år och det var en tävlan mellan byar och landskap och jag undrar om det inte också var en tävlan mellan olika nordiska länder. Laila på gångförbundet hade varit med under dessa glansdagar och berättade en del. Dom hade varit många anställda på gångförbundet på den tiden och en del märken fanns fortfarande kvar i lådorna. Men när jag dök upp där då var det ganska lugnt. Dom försökte sätta i gång med någon allmän tävlan igen, men det lyckades inte så bra. Vi fick våra anslag från riksidrottsförbundet och vi levde väl sparsamt, bortsett från Rosenbadbesöken förstås. Förresten, fjällvistelserna kostade ju också. Första året, när jag skulle resa hem över julen, då var Lindé generös. Han ordnade att jag fick biljetten betald och jag fick också helt ledigt i mellandagarna så visst kunde han vara bussig den stolte Lindé. Han var en kämpe och han gav sig inte så lätt. Jag beundrade honom.

Under den här tiden var jag ofta åskådare på olika idrottsevenemang. Jag hade ju kort och kom in gratis överallt. Jag bjöd med någon både på stadion och Råsunda och tittade på fotboll och allmän idrott. På svenska flaggans dag kunde jag sitta på journalistläktaren alldeles bakom dom kungliga. Lustigt nu att tänka sig att man varit på så många idrottstävlingar. Jag jobbade också en del helger när det var gångtävlingar, det fanns ju något som hette korpidrott och i den deltog många människor, fast gångsporten var ju inte den mest populära. Jag jobbade också extra åt en riksdagsstenograf. Han satt och dikterade för mej från sitt stenogramblock och ibland fick han fundera ett tag för att få ut någon vettig mening av det som sagts av någon riksdagsman. Det var torrt och tråkigt, inte alls så intressant som jag först tänkt mej. Jag ~~tyckte det var skönt att lämna gångförbundet.~~ Det var också tal om att vi skulle flytta till en annan lokal och jag kände mej väldigt ensam på luncherna. Jag var ensam flicka och jag ^{gulle} alltid ut ensam på lunchen. Ibland gick jag och åt på kvinnliga kontoristföreningen, men det var inte roligt. Jag har aldrig tyckt att det smakar att sitta ute och äta ensam. Då äter jag hellere hemma och kan titta i en tidning samtidigt. Ar 1950 öppnades den ~~första~~ snabbköpsaffären på Drottninggatan. Det var så konstigt att man kunde gå in och själv plocka för sig i en korg vad man ville ha. Det var en konsumaffär vill jag minnas, en liten affär, men dock ett snabbköp. Då var allting så annorlunda. Man hade silkesstrumpor fortfarande och man lämnade in dem för uppmaskning. Jag kom in i en affär med några strumpor. Jag ville lämna dem för uppmaskning, men expediten tog inte emot dem, "Dom måste vara tvättade, vi tar inte emot smutsiga strumpor" sa hon. Vad jag skämdes. Jag hade i min enfald resonerat så att det var bättre att tvätta dem efteråt. Jag berättar detta som ett bevis på min dumhet och min enfald. Det här var under min första tid i stan och jag var fortfarande en bondjanta. Jag säger var fast att jag menar är för ens barndoms intryck går aldrig ur. Det var med glädje och nyfikenhet jag började på TRC. Här fick jag kamrater och hade någon att prata med och vi hade ett gemensamt lunchrum där vi kunde sitta med våra smörgåsar. Ja, vi satt till och med ute då på våren när jag nyss börjat. Vi hade trevligt och jag blev kompis med både dom manliga och kvinnliga. En dag sa Karin "Oj, idag kommer David hem, då måste vi bjuda honom på kaffe. Du ska se, Tilly, så långa ögonfransar han har." Karin var gift och menade ingenting, men jag minns så väl när hon sa det. Det blev kafferast på eftermiddagen och David blev uppbjuden på kaffe, men inte var det något särskilt med honom, fast visst hade han långa ögonfransar. Lustigt som man kommer ihåg. En grabb hade klockan på höger arm och visarna stod sex timmar fel för att det skulle se rätt ut. Jag gjorde på samma sätt, satte fram klockan sex timmar och jag hade den så i flera år. Ingen annan kunde förstå hur mycket klockan var när dom tittade.

Det blev midsommar och man måste hitta på något att göra, att resa någonstans var det bästa, så jag åkte till Iggesund och hälsade på Clary och Lennart. Karin följde mej till tåget och på tåget träffade jag en ny vän. Vi blev bekanta direkt och vi bestämde att åka med samma tåg tillbaka efter midsommar. Det var mycket folk och vi satte oss i en godsfinka. Där var vi inte ensamma, där satt självaste Sven Arefeldt. Han var så populär just då med "Det satt en liten kissekatt, han satt och sola sej". Men Sven var ingenting för mej (nu menar jag den Sven jag träffat), för han åkte hem till Härnösand denna midsommar för att ta ut lysning. Jag förstår inte själv varför jag nämner honom, men han är också en del av mitt liv. Vi träffades på helgerna och var ute och cyklade och badade och vi var egentligen ganska lika, Jag har ett kort där jag står och håller i min cykel, det är taget en söndag klockan tre, just den tid han skulle gifta sig. Jag har ju alltid varit för det nostalgiska och ville ha detta kort för att komma ihåg stunden och jag ville också försöka se riktigt tragisk ut. Men det var inte riktigt så heller, Sven var i brist på någon annan. Mamma hade varit nere hela maj månad och hälsat på. Hon tyckte det var roligt komma till Stockholm nu när jag hade egen bostad. Ulla bodde ju där, men hon var alltid så bussig och vi var goda vänner. När då mamma varit nere så nyligen så tyckte jag inte att jag behövde åka hem på semester utan Ulla, Gun och jag åkte till Gotland. Vi tog färja i Nynäshamn en kväll och vi hade våra dyklar med oss. Vi tog in på vandrarhem och vi cyklade hela vägen från Visby till Sudersand en regnig söndag. Det var inte så mycket bilar då som nu, men i gengäld var det dåliga vägar. Vi var blöta och leriga när vi kom fram till vandrarhemmet. Men där på Fårön stannade vi i flera dagar för där var underbart. Vi var längst ut till fyren och där sitter jag på ett kort och tvättar fötterna, Nu kan man inte längre komma så långt ut för det är nu militärt område. Vi cyklade så småningom neråt, mot Slite, och då träffade vi ett par familjer från Örebro. En kille David, var med dem, och vi fann varandra. Alla låg vi på en hölogge en natt och han steg upp tidigt på morgonen och drog på sig stövlarna för han var ornitolog och skulle ut och lyssna på fåglarna på Lina myr. Jag hade så önskat att jag fått följa med men jag vågade inte fråga. Men vi gjorde sällskap allesammans in till Visby så småningom. Ulla och jag stannade hos hennes bekanta i Småland. Vi var väldigt bruna den sommaren kommer jag ihåg. David kom på besök många gånger. Vi var och åkte Djurgårn runt med båt en kväll och då, just den kvällen, hade Snoddas sjungit sin Flottarkärlek i karusellen i radion. Ulla var så begeistrad när jag kom hem och låten blev en fantastisk schlager. Snoddas blev berömd och han åkte landet runt och det var till och med en utställning här i stan där dom visade hans båt, hans fiskeredskap och jag vet inte allt. Detta var sommaren och hösten 1951.

Det är Kristihimmelfärdsdag i dag och det är snart i mitten av en grönskande maj månad, men solen är inte så varm så det är inte så bra balkongväder. Jag har gått och tänkt på våren i min barndom och jag har redan skrivit om den, men våren var en tid när så mycket hände, det var då livet kom tillbaka. Vi flyttade till sommarstugan och jag fick hjälpa till och bära hela dagen. Allt porslin och all mat skulle bäras dit och jag fick bära den stora gröna kaffeburken och kaffekvarnen. Vi malde alltid kaffe varje gång det skulle kokas. Man satte kvarnen mellan knäna och malde och så doftade det så gott. Jag fick också bära pallen. Det var kanske den enda möbël som flyttades för vi hade redan stolar och bord och den breda gula soffan stående i bryggstugan. Men innan vi kunde flytta dit var det mycket som skulle göras. Mamma och mina systrar skurade överallt och dom stoppade ny halm i madrasserna så första natten låg man och rullade högt uppe, men innan sommaren var slut hade halmen blivit bara smulor och då låg man nästan på botten i sängen. Den stora murkåpan ovanför öppna spisen kritades vit. Mamma använde alltid en riktig hartass när hon kritade. Tassen var så mjuk så jag tyckte om att stryka den mot kinden. Hela veckan efter det vi flyttat jobbade vi med vinterstugan. Då skulle den göras ren i varje vrå och alla fönster putsades. Mamma satte upp rena sommargardiner överallt och la nytvättade trasmattor på golven. I fönstren stod alltid krukor med röda och gula pelargonier och begonior och även kunde vi ha en blå gloxinia tronande på matbordet i köket. Stugan stod sedan pyntad hela sommaren och det var en fröjd att gå in där. Vi hade en del ärenden, blommorna måste vattnas och när vi bakade vetebröd och sockerkaka måste vi tända i spisen i stugan. Även ladugården skurades och kalkades. Där var så vitt och fint så man hade kunnat bo där inne på sommaren. Mamma var så noga och hon menade också att det blev mindre flugor om man höll rent. Vi hade alltid flugfångare hängade i bryggstugan. den hängde vid spisen och ofta glömde man den och fastnade med håret i den. Det var inte så trevligt att få döda flugor i håret. Jag studerade ibland flugorna när dom fastnade, kanske kunde dom få loss ett ben, men då fastnade dom med ett annat och dom var förlorade, men dom kämpade verkligen för sina liv. Jag tyckte inte synd om dem. Ibland tog jag en fluga och slet av ett ben i taget för att se hur länge det dröjde innan hon blev stilla. Mamma kunde inte sova om det var flugor inne så hon gick runt med flugsmällan på kvällarna och letade, men ändå, alltid blev någon kvar som kom och väckte henne så snart det ljusnade på morgonen. Vi hade en speciell trappa upp till vinden i sommarstugan och där uppe fanns en del gamla saker. Jag hade haft ont i stjärten en längre tid och jag klagade. Då minns jag att mamma la mej i den där trappan och drog ner mina byxor. Hon tog fram en stor kniv och jag skrek och var rädd. Men hon tog bort en trästicka i min ända och jag blev sedan bra.

Som jag nämnt tidigare var det enkelt med mat på sommaren. Vi hade ju bara den öppna spisen att laga på. Vi hade svarta trefotade grytor som vi kokade gröt och potatis i och vi hade en pannfot, också den trefotad, som vi kunde ställa stekpannan på. Men det var svårt att få den att stå riktigt rätt så pannkakan blev ofta tjockare på ena sidan. Pannkaka var var dags mat, så även kornmjölsgröten på kvällen. Ibland åt vi tjesfil, det tyckte jag var gott och det äter jag ofta även nu för tiden. Man ljummar mjölken och slår upp den i en skål. I denna skål har man redan tidigare haft i en tesked ostlöpe. Så rör man om och låter det stå och stelna. Sedan sätter man det kallt för det ska ätas riktigt kallt. När man ska äta det tömmer man över litet grädde och så tar man en sked och liksom skär bitar i tjesfilet. Det är verkligen gott och läskande. I fäbodarna åt vi ofta tjesfil och då fick man också väfflor till. Det var festmat i fäbdstugan och det bjöds ofta som efterrätt. Något annat gott var osttjuka. När mamma gjorde ost av getmjölken kunde hon ge mej en bit som jag fick äta direkt. Ibland sparade hon också litet och skar i kuber ovanpå tjesfilen. När vasslan kokat upp i mesegrytan bildades östning. Den var hon snål på för av den blev mesosten, men jag fick smaka ibland. Den var som keso fast mycket godare. I Holmsund åt vi ofta blöta. Det var vanligt tunnbröd som lagts i buljong och det kunde vara huvudrätt ibland. Egentligen var det vanligt dopp i gryta fast att det inte var julafton. Vi doppade aldrig i grytan hemma, inte ens vid julen. Vi barn var inte så förtjusta i den vita getosten för den var ganska stark, men vi tyckte om att äta kanterna. När det var en liten bit kvar av osten då fick man den och då la jag den på ett fat och ställde in i ugnen så den blev riktigt seg och det var mycket gott. Jag brukade också ta en skopa vatten och hårt bröd och gå och ställa mej på bron. Så slog jag vatten på brödet så det blev riktigt blött. Mamma tyckte jag slösade med vatten när jag stod och höll det på marken. Ibland fick vi hårt köpebröd till kaffet. Jag gjorde då långa smala bitar och bredde smör på. Så ställde jag brödbitarna i en rad i kaffekoppen och så doppade jag. Jag började med den främsta biten och fortsatte tills man gått runt några varv och brödet var slut. Det var flottigt kaffe kvar i koppen sedan och det drack jag nog inte upp. Det talas ofta om filbunke, men det har jag aldrig tyckt om för det hade vi inte hemma. Mamma rörde alltid om i tjockmjölken så att det inte skulle vara någon fet gräddig yta, det var bara äckligt tyckte vi. Vi brukade ibland härma Ture hos grannens för han vispade alltid tjockmjölken länge med skeden så den blev tunn och blaskig. Han tyckte inte om den sega mjölken och den ser heller inte så trevlig ut. Nu för tiden tycker jag bättre om filmjolk och youghurt. I övrigt är nog barndomens mat den allra godaste, tänk att få risgryns- pudding med hjortronsylt och grädde, det är fortfarande kalasmat för mej.

När hösten kom var det samma procedur med bärandet, men åt andra hållet då. Då kändes det skönt att få komma till vinterstugan, men vi försökte bo kvar så länge som möjligt för att vi inte skulle dra in så mycket jord och smuts. Djuren togs hem från skogen och gick tjuvdrade på vännorna i stället och dom fick nu vara i vinterladugården igen. Det var en jobbig tid när dom skulle ut och in varje dag och vi måste flytta dem flera gånger på dagen och dom skulle också ha vatten. Holger tröttnade på detta så han köpte ett sorts batteri och ordnade med tråd som det gick svag elektrisk ström genom. Han satte upp stolpar och spikade fast isolatorer på varje stolpe och han gick och drog tråden mellan stolparna. Men även detta var jobbigt för alla stolparna måste flyttas när korna betat av på ett stället. Och getterna brydde sig inte om den elektriska tråden, dom var det omöjligt att stänga inne utan dom måste vi vakta. Korna fick faktiskt vara ute ett tag varje dag till långt in på hösten, ibland hände det att det började snöa först. På hösten var också mycket jobb med all potatis som skulle upp ur jorden. Det tog minst en vecka att "hack päran", det var både mandelpotatis, krypan, och rund potatis som kor och gris skulle ha. Vi hade också mycket rovor till korna, och naturligtvis-kålrötter, vitkål och morötter. Allt skulle tas reda på. Så började kylan komma och då satte mamma in innanfönstren. Det var mycket arbete med det. Dom skulle putsas för det gick inte att göra sedan för man kunde inte öppna fönstren sedan vi satt in innanfönster. Mamma lade längder med vit fin vadd mellan fönstren och hon värmdde mjölk i ett kaffefat på spisen och där doppade hon remsorna som skulle klistras för. Det fick inte bli några springor för då blev det imma mellan fönstren. Dom var också märkta dessa innanfönster så man fick vara noga med att sätta rätt fönster på rätt plats. Det skulle vara fönster i både kök och rummen och farstun, det blev totalt tio fönster nere och två däruppe. I min första barndom då hade vi inga rum på övre våningen (vi sa botten). Där förvarades kläder och en del redskap. Det var många saker som behövdes, det var vävstol, spinnrock, ull och korgar och i en skrubbe hade vi kort över hela golvet. Den skrubben kallas kanske än i dag för kornskrubben fast att nu Holger och Hanna har sitt badrum där. Kornet skulle torka och vi gick dit och rörde om då och då och det hände att det kom in råttor där uppe. Under kriget försökte sig Holger på att så vete, men jag tror inte att det gick så bra, utan det var mest korn som vi odlade. Där det var för trångt med häst och radsåningsmaskin där gick pappa med en handdriven apparat och sådde. Han hängde den på ryggen och så gick han med jämna steg och drog i en stång, ungefär som man ser en stråke på en fiol. Det var noga för det måste sås jämt, det fick inte vara för tunt och inte heller för tjockt för då la sig hela åkern. ~~Stråna~~ Stråna orkade inte stå upprätt.

På gulnade blad sätter jag mig idag, den 8 mars 1988, efter 5 år, vid min skrivmaskin för att skriva ner ett stycke som var handskrivit.

Så är jag då i mitt hus i Las Playitas på Fourteventura. Det är den 30 jan. 1984. I morgon är det 29 år sedan jag gifte mig med Peters pappa, Thore Lindo. Jag var så lycklig över mitt barn, men i övrigt vill jag inte ha någon tid av mitt liv tillbaka. Jag är glad att jag nu kommit så långt på livets väg.

- Jag födde Peter en söndagkväll den 14 juni 1953 på Sabbatsbergs sjukhus. Stockholm fyllde 700 år och det var festligheter i Vasaparken. Musiken och sorlet trängde in till mej på förlossningsrummet. Jag hade det svårt och tiggde och bad om kejsarsnitt, men inte förrän allra sist blev jag sövd och jag tackade Gud, knäppte mina händer för att jag fick somna in till slut. Första dagens lycka dämpades av att jag hade så ont i ett öga så jag kördes till ögonklinikerna på bår. Jag hade fått en droppe eter i ögat och det gjorde ont. - På lördagmorgonen före kände jag att det var dags, men då gick jag till bageriet och köpte varmt färskt bröd i massor, men jag kunde inget äta utan fick ringa efter en taxi. Chauffören undrade om det skulle komma en prinsessa. Nej, sa jag, det blir en prins som ska heta Peter.

Efter 14 dagar fick jag komma till ett mödrahem i Saltsjö Duvnäs. Gideon och Margareta Fröjd körde mej dit i direktör Swedenborgs fina bil. Jag kunde känna mig stolt, men så jag orät. Jag låg på sängen och grät hela eftermiddagen. Dom andra flickorna kom och undrade om jag skulle komma ner och äta, men jag kunde inte. - Vi var 12 flickor på hemmet, alla ensamma och ogifta. Flera var från Tyskland och hade suttit i fångläger. Vi låg två på varje rum och vi fick inte ha våra barn hos oss. Bara när vi bytte och ammade fick dom komma in på rummen. Vi hade inget cellstoff utan vi hade lappade blöjor som vi kokade och tvättade. Vi var uppdelade i 4 lag, tvätten, städningen, köket och barnvakterna och det var tungt, särskilt i tvätten då vi fick stiga upp tidigt och koka och tvätta och skölja i stora rostfria baljor, allt gjorde vi för hand. Det lästes bordsbön innan vi satte oss till bords och vi fick inte vara ute på kvällarna. Det var en varm sommar och det gick en smittsam magsjukdom så vi var isolerade och fick inte ta emot besök. Ett par gånger cyklade jag in till stan och hälsade på någon. Efter ungefär en månad ringde dom från bostadsförmedlingen att jag skulle titta på en lägenhet i Solberga.

Kyrkklockan i Las Playitas har nyss ringt till gudstjänst när jag sätter mej ner för att fortsätta berättelsen om "resten av mitt liv". Slutet vet ingen hur det blir men så gott som hela 60 år har jag nu bakom mej.

Jag fick lägenheten på Rubinvägen i Solberga. Jag fick ledigt från mödrahemmet för att åka och handla litet. Det blev ett matbord och några stolar och så barnsängen förstås. Dyscha och soffbord hade jag ju redan, och tevägnet hade jag, den som i dag följer mej från hus till hus. Jag åkte taxi från Saltsjö Duvnäs till Solberga. På söder någonstans stannade vi för att hämta en barnvåg, det var väldigt noga att maten vägdes. Peter skulle vägas före och efter det han fått sin modersmjölk. Taxichauffören tyckte synd om mej när jag kom till en tom lägenhet. Thore hade ordnat med en kompis som kört dit möblemanget, det lilla jag nu hade. Chauffören tog endast 8 kronor för hela resan. Jag la Peter i den nya spjålsängen och gick till affären för att handla mat, det var lördag och inga öppna affärer på söndag då för tiden. Men oj vad Peter skrek när jag kom tillbaka, det ekade i det stora ljusa vardagsrummet och det var hemskt. Jag tyckte så synd om honom som fått mej till mamma. Jag kunde ingenting och jag var helt och hållet en misslyckad person, även som mor. Men jag lagade köttbullar och väntade på Tore, men han kom inte. Han hade börjat dricka igen efter en kort tids uppehåll. Han hade ju varit lika glad för lägenheten, han som jag. Men det var bäst som skedde.

Tora hade ringt till "hemmet" och på söndag redan kom hela familjen Källberg på besök. Tora stannade hos mej en hel vecka trots att Anne-Maria bara var 4-5 år. Birger åkte tåget hem med båda barnen. Tora och jag köpte gardiner och sydde för hand och vi köpte en röd soffa på Carneruds. 500 kronor för den var mycket pengar på den tiden. Vi köpte en sekretär i björk, den står i dag hos Anne-Maria. Vi ordnade ett hem för mej och Peter. - En dag var vi till TRC för att hämta en tavla. David var där och Tora sa efteråt att "han såg så förtjust ut i dej". Han kom efter ett tag och hälsade på och han gick omkring och bar Peter. "Kan jag inte få köpa honom?" sa han. När jag sedan berättade det för mina vänner Elsy och Börje så sa Börje, säg så här "han kostar ingenting, blott en vigselring". Vi skrattade alla tre. - Jag hade en bra väninna, Vivi, Vi hade hållit ihop ett par år, ja ända sedan jag kom till stan 1949. Vivi hade tagit med mej ut till olika friluftsanläggningar och vi hade haft trevligt. Hon var nu mitt verkliga stöd. Hon följde med mej till tåget när jag efter en månad reste till Småland till Stina och Jon. Jag måste komma ifrån allt spring av Tore. Jag hade haft bokföringsmaskinen hemma och haft tullt upp men nu var det klart och jag kunde åka. Peter var tyst och snäll och glad som alltid. Vi bytte tåg i Nässjö, en man kom och hjälpte mej upp på Eksjö-tåget. Jag fick sedan veta att det var Jons bror. - Hos Stina och Jon och tant Edit hade vi det bra. Vi hade eget rum och jag stod i fönstret och tittade när dom gick till djuren på morgnarna. Peter fick ligga på golvet en timme varje kväll, men han åt fortfarande bara bröstet med lite tillägg på kvällen. Han gol som en tupp på morgnarna när han vaknade. Men han var mycket ensam, jag var ju i köket och ute och jobbade. Jag ville ju det.

Mamma skulle komma till mej i Stockholm över vintern. O vad jag var glad! Jag åkte hem från Småland och dagen efter kom mamma. Så skönt det kändes. Jag minns så väl när hon första gången tittade ner i sängen på Peter. "Så fin han är" sa hon och skrattade så lyckligt. De hade redan funnit varandra. Jag gick tidigt till jobbet, då hade jag redan bytt på Peter och gett honom välling. Mamma sov gott på morgnarna i sin hopfällbara säng i köket. Jag gick tidigt för jag tog körlektioner också. Jag hade fått blodad tand för bilkörning när jag var i Småland. - Så skönt det var att komma hem på kvällarna när det lyste i fönstren och jag visste att Peter hade den bästa vård. Mamma stannade hos mej hela vintern. Hon älskade ju Peter så det gick bra. Jag däremot var tvär ibland som vanligt. Men vi firade julen för oss själva. När våren kom reste mamma hem. Elsy tog hand om Peter. Hon hade ju själv lilla Gun-Britt som var ett par månader äldre. Det gick bra och jag cyklade långa vägen till o från jobbet utanför Roslagstull. Det var lång väg, hela Nybodabacka och Västerbron och Liljeholmsbron. När semestern kom åkte jag upp med Peter. Den sommaren, när jag var ensam, bestämde Tore och jag att vi skulle gifta oss. Vi tog cyklarna och åkte till södra förorterna för att vi skulle skaffa intyg och begära lysning. Men lokalen var stängd, vi kom för sent, och därmed blev det. - Irene kom och hälsade på. Hon var min bästa kamrat i Sundsvall. Vi var på Bromma en hel söndag och vi flög över stan. Det var den dagen jag slutade med socker i kaffet, upptäckte att det smakade mycket godare så. Jag var ute med Elsy och plockade blåbär och skickade till Peter och jag längtade så efter honom så det gjorde ont. Men på hösten kom mamma och Peter, allt var bra igen. Den julen var Tore hos oss på julaftonen. Han hade köpt en teddyhund åt Peter. Den brydde sig aldrig Peter om att leka med utan den låg sedan på vinden i många år. - Jag måste skriva av mej mina samvetskväl för barnvagnen jag köpte. Det var mamma som skulle släpa och dra den i snön vintern igenom, men det var jag som bestämde hur den skulle vara. Det var så dåliga hjul på den och det var så jobbigt för mamma att dra den i snön och hon ville gärna köpa en spark, en liten, men jag var för snål. Hon fick inte köpa en spark. Jag har ångrat detta så många gånger. Peter hade börjat gå med stöd. Vi hade varma sockor på honom, men inga skor, utan endast pampuscher. Han blev utan hälfot och han blev väldigt hjulbent av detta så sedan fick han gå med ilägg i flera år.

Den 31 januari 1955 hade vi bestämt, då skulle vi gifta oss. Jag köpte en snygg klänning av tjockt siden. Tore fick bidrag av mamma till en kostym. Jag la håret dagen innan hos Ingrid, min kusin Rosas dotter. Jag berättade att jag skulle gifta mej och hon ville att hon och hennes Bosse skulle vara vittnen.

När vi kom till kyrkan i Västberga såg vi Ingrid och Bosse komma gående från andra hållet. Vi gifte oss i ett litet rum innanför och vi åkte sedan bussen en bit för att fotografera oss. Det regnade och jag är blöt i håret på korten, lika misslyckade som helta äktenskapet. Hemma hade vi packat ner det mesta för det skulle flyttas följande dag. Jag hade köpt den allra minsta princess-tårta och vi drack en kopp kaffe tillsammans alla fem, mamma, Ingrid, Bosse, Tore och jag. Jag minns inte om Peter var med vid bordet och fick tårta. På morgonen efter plockade rullgardinerna ner och flyttbussen kom. Mamma grät en tår, hon trivdes så bra i Solberga. Lägenheten var fin och den låg längst ner med fin terrass utanför. Den var ljus, två fönster i både rum och kök och utanför den växte fina klematis och rosor på sommaren. - Lägenheten i Hässelby var större, men den låg en trappa upp och den var inte lika trevlig. Mamma trivdes aldrig i Hässelby och inte jag heller. Första veckan skulle jag få besök från Söndsvall. Tore skulle denna kväll hälsa på sin mamma som bodde på Sveavägen. Han kom inte hem på kvällen. Jag väntade ett par dagar, sedan gick jag till advokat och fick papper med hem. När Tore sedan kom kunde han bara skriva på och allt var klart. Han träffade sedan Peter bara en gång. Då var Peter fyra år och vi bodde på Alströmergatan i ett nytt fint hus. Tore dog 30 år efter det vi skilts, i januari 1985.

Jag ville fly från Hässelby, det var buss till Vällingby och T-bana till stan. Jag sökte med ljus och lykta efter en lägenhet i stan. Genom triangelbyte fick jag tag i en på Kungsholmen, den var ljus och fin, men bara en etta. Mamma och jag tittade på den en kväll, trafiken var lugn, men när vi flyttat in upptäckte vi hus surrikt det var och vilket sot som spreds ända in i lägenheten av bilar och av buss¹¹platsen mitt under. Peter fick plats på ett daghem, ett gammalt vid Sankt Göranskyrkan. Vi promenerade dit på morgnarna, ibland skjutsade jag honom på cykeln. Mamma reste hem. Den våren var jag lycklig ensam med Peter. Vi sparkade boll på gården och han gungade på sin gunghäst och sjöng. Till midsommar åkte jag upp till mamma med Peter och han fick ha det bra hos mormor och moster Tora. Jag hade träffat David igen och vi gjorde en kort och misslyckad semester neråt Skåne tillsammans med paret Leksén. Vintern är borta ur mitt medvetande och även nästa sommar. David och jag gifte oss den 9 mars 1957. Det fick bli borgerlig vigsel denna gång på Rådhuset. Jag hämtade ner min gröna "brudklänning" från vinden och vi åkte och hämtade en bukett påskliljor hos Acke och Inga, som hade blomsteraffär. Jag hämtade Peter på daghemmet och åkte i vår lilla grå Moskowitch ner till Nyköping där vi tog in på ett hotell. Vi hade tänkt köpa en liten gård, men det var bara drömmar.

Den vanliga vardagen med det vanliga jobbet fanns kvar i Stockholm. David ringde en dag och sa att det fanns en annons i tidningen om ett hus i Solhem, det låter väl soligt, sa han. Vi köpte huset för 33.000 kronor. Dom hade eldat med fotogenkamin och alla väggar och tak var bruna av rök. Det luktade så vi kunde inte sitta inne och äta. David började rusta så smått, men han tog det lugnt och allt gick så sakta framåt. Sommaren var för min del hemsk. Peter var hos mormor och jag väntade mitt andra barn. Fysiskt mårde jag bra, men psykiskt var jag under isen. Jag satt inne och stirrade på dom bruna väggarna och kände mig som om avgrunden fanns 2 meter framför mig. En snickare hade hjälpt oss göra badrum och jag fick låna 1000 kronor av min tant Julia. Så kunde vi då be en målare göra i ordning så jag hade någonstans att lägga mitt lilla barn. När jag var ensam med Peter köpte jag en stuga i Kårsta. Den hade vi sålt för att få pengar till huset. En söndag beslöt vi oss för att åka dit och hälsa på. Vägen var guppig och när vi kom hem kände jag att något var på gång. Jag stekte biffar och diskade undan. Sedan bad jag David hjälpa mej att tvätta fötterna för jag kände att det var dags. Vi åkte till Sabbatsberg vid 20-tiden och redan kl 2 på måndagmorgonen den 9 september hade Pär kommit till världen. Den otroliga lyckan kom över mej och en kopp te har aldrig smakat så bra som då. David bestämde att pojken skulle heta Pär med ä. Han fick namnet Pär Axel men blev aldrig döpt. Det var emot Davids principer. David var en troende kommunist och han agiterade för sin tro. I vårt hem fanns under många år endast Ny Dag. - Jag har fällt många tårar under mina levnadsår. En av de bittraste var när David skulle hämta oss från BB och jag fick sätta mej i baksätet bland en massa skräp. Att han inte städade bilen innan han hämtade sin son! Pär var en fin och stark grabb och klarade sig fint trots att han hade en mamma så full av nerver och oro och osäkerhet för framtiden. Från första studd visste jag att detta äktenskap aldrig skulle hålla. Jag var inställd på att lämna Pär i sin pappas vård för Pär var nu Davids ögonsten. Jag tyckte inte jag kunde skilja dem från varandra och vi kämpade vidare, David säkert på sitt sätt, till dess Pär blev 13 år. Då lämnade David själv huset, utan Pär. Lugnet började så småningom bre ut sig. Jag lägger inte skulden helt på David, till hälften är den min. Och den hälften är till stor del beroende av mina komplex, som jag aldrig i hela mitt liv kommer över.

Varför får mina grabbar inte någon beskrivning från sin uppväxttid i Spånga? Jag kan bara inte skriva om den, den ligger för nära i tiden eller tyckte jag att den var så trist. Jag hade inte ens intresse för hemmet utan där var kallt och ogästvänligt. Gäster hade vi förresten ing. Allt var grå vardag. Så känns det nu i varje fall.

David byggde om huset och han byggde en båt som vi var ute och åkte med. Allt känns för mej som misslyckande. Just nu, i skrivande stund, den 28 april 1985, känns hela livet som ett stort misslyckande som jag gärna hade varit utan.

Jag satt på min bänk ute på min terrass när jag skrev det här.

Nu idag den 8 april 1988 känns allt bättre och jag tror att jag snart kan se med humor på hela vårt äktenskap. Men för er, grabbar, var det inte så roligt med allt bråk och allt mitt gråtande. Ingenting kan göras om och det är ingen idé att försöka ångra för vad hjälper det.

På ett sätt tror jag ändå att ni hade det ganska bra, åtminstone vill jag inbilla mej det. Vi bråkade just aldrig med er och ni hade nära till skolan och ni fick bo och ha ert hem kvar under alla skolår. Nånga barn måste flytta och få nya skolkamrater och ny miljö. Ni kunde gå hem på rasterna, dörren var alltid olåst. Även om det inte fanns någon hemma så stod ändå huset på plats och väntade på er. - Jag bodde i huset i 21 år, Peter flyttade och sedan också Pär och den sista vintern 1977/78 bodde jag där ensam med mina katter, Snurran och Missan. En vårdag, sent en kväll förresten, kom en veterinär och gav dem en spruta. Jag orkade inte gå till jobbet dagen efter, men nu var jag fri och kunde börja söka efter en lägenhet och i slutet av april 1978 flyttade jag. Jag var där dagen efter och jag grät som ett barn när jag lämnade allt. Det var vår och en härlig grönska och tuplanerna hade kommit upp. Men nu hade jag Rudolf. Han var till stor hjälp och han stannade hos mej en hel vecka och hjälpte mej komma igång i Bergshamra, på Björnstigen 119. Han gjorde att jag kunde leva vidare. Vi gav oss ut och reste med bilen och jag ska berätta mer om det om jag får leva. - När jag åker förbi Smultronstigen 2 nu för tiden känner jag inte någon nostalgi. Jag är så glad att vara därifrån, jag tycker hela Spånga är otrivsamt med den hemska järnvägsövergången och allt. Vad jag minns är hallonlandet, krusbärsbuskarna och katterna som alltid var mitt sällskap.

Kanske har jag skrivit mera nere på ön, jag vet inte. Nu, i övermorgon åker jag ner tillsammans med Gerd Hellström och stannar i 4 veckor. Där har allt också blivit så förändrat. Olle och Anna-Märta finns inte mera och saknaden är stor. Några vänner har jag kvar där nere, men alla blir vi äldre, och jag vet inte, kanske känner jag snart inte lust att åka ner. Jag har tänkt så många gånger, att den som bor kvar på samma plats hela livet, dom är dom lyckligaste för dom vet var dom hör hemma. Tora och Nora har det ju bra på så sätt. Dom har sin fasta punkt. Jag vet inte vart jag ska ta vägen. Det är ett helsike att vara ensam. Men alla par blir ju också ensamma. Birger dog i somras och Holger i höstas så både Tora och Hanna är ensamma nu. Är man redan ensam behöver man inte gruva sig för att bli det.